

ULUSLARARASI GÜVENLİĞE TEHDİT PKK VE BİLEŞENLERİ



POLİS AKADEMİSİ YAYINLARI

ULUSLARARASI GÜVENLİĞE TEHDİT PKK VE BİLEŞENLERİ

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Şule Toktaş
Dr. Öğr. Üyesi Hakan Kıyıcı
Ar. Gör. Orhan Çifçi
Ar. Gör. Kübra Betül Biçen Gören
Ar. Gör. Birce Beşgül
Ar. Gör. Emre Öztürk

Copyright © 2022 Polis Akademisi Başkanlığı

Bu yayının tüm hakları Polis Akademisi'ne aittir. Kurumun izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu yayının içeriği Polis Akademisi'nin resmî fikirlerini yansıtmamaktadır. Raporda yer alan bilgi ve fikirler hakkındaki sorumluluk tümüyle yazar(lar)ın kendi(leri)ne aittir.

Polis Akademisi Yayınları: 137

Rapor No: 60

ISBN: 978-605-7822-93-2

2022, Ankara

Tasarım: Muhammed Delibaş

Sertifika No: 45724

Polis Akademisi Başkanlığı Basım ve Yayım Şube Müdürlüğü
Fatih Sultan Mehmet Bulvarı, No: 218, 06200 Yenimahalle/Ankara

Polis Akademisi Başkanlığı

Necatibey Cad. No: 108, Anıttepe 06400, Çankaya, Ankara/Türkiye
Tel: +90 (312) 4629085-92-93 / +90 (312) 4629075 / +90 (312) 4629035
www.pa.edu.tr

İçindekiler

Yönetici Özeti	5
Giriş: Genel Çerçeve.....	11
Uluslararası Bir Tehdit Olarak PKK ve Bileşenleri	11
Hibrit Terör Örgütü Olarak PKK.....	17
PKK ve Bileşenlerinin Terör Motivasyonu ve Toplumsal Yapı ile İnsani Güvenliğe Tehdidi	25
PKK Terör Örgütünün Yapılanması ve Terör Motivasyonu	26
Toplumsal Bütünleşme ve PKK Terörünün Tehdidi.....	29
PKK Terör Örgütünde Kadın İstismarı.....	34
PKK'nın Örgütsel Hiyerarşiyi Korumasında Maksimalist Şiddetin Rolü.....	39
Bölümün Değerlendirmesi	42
PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Güvenliğe Tehdidi: Ortadoğu.....	45
PKK'nın Suriye'deki Varlığı.....	46
PKK'nın İran Yapılanması PJAK.....	52
PKK'nın Irak Yapılanması	56
PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Güvenliğe Tehdidi: Avrupa ve Diğer Bölgeler	61
PKK Terör Örgütünün Avrupa Yapılanması.....	61
PKK'nın Avrupa'da Finansal Aktiviteleri	65
PKK'nın Avrupa'daki Medya Yapılanması.....	67
PKK'nın Avrupa'daki STK Yapılanması.....	68
Avrupa'nın PKK Politikası: Almanya Örneği	71

PKK ile ABD’de Mücadele.....	79
Rusya ve PKK.....	83
Çin ve PKK.....	85

PKK ve Bileşenleri ile Mücadelede Uygulama

ve Saha Deneyimleri: Uluslararası Boyut..... 89

PKK ve Bileşenleriyle Mücadeleye Yönelik Stratejilerin Saha ve Uygulama Boyutu.....	90
PKK ve Bileşenleri ile Mücadele Alanında İstihbaratın Önemi.....	97
Yabancı Terörist Savaşçılar.....	101
PKK ve Bileşenlerine Katılan Yabancı Terörist Savaşçıların Uluslararası Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi.....	106
Küresel İnternet Yönetişi ve PKK.....	115

Sonuç..... 121

Öngörüler.....	123
Kaynakça.....	126

Yönetici Özeti

Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Güvenlik Araştırma Merkezi (UTGAM) tarafından 10-12 Aralık 2021 tarihinde “Uluslararası Güvenliğe Bir Tehdit Olarak PKK ve Bileşenleri” başlıklı VI. Uluslararası Güvenlik Sempozyumu düzenlenmiştir. Üç gün süren sempozyumda PKK ve bileşenlerinin Türkiye’nin ulusal güvenliğine yarattığı tehditlerle birlikte örgütün bölgesel ve uluslararası yapılanmaları incelenerek uluslararası bir tehdit olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, PKK ve bileşenleriyle mücadelede başvurulan yöntem ve stratejiler teorik ve saha boyutlarıyla derinlemesine incelenirken, terör örgütünün bilhassa kadın ve çocuk istismarı olmak üzere insani ve toplumsal güvenliğe hangi açılardan tehdit oluşturduğu tartışılmıştır.

Sempozyum kapsamında PKK ve bileşenleri üzerine çalışmalarını yürüten bilim insanı, profesyonel, uzman ve araştırmacılar terör örgütüyle ilgili tespit ve çözüm önerilerini ayrıntılı bir şekilde sunmuştur. Bu çerçevede, sempozyumda katılımcılar “PKK ve Bileşenleri ile Mücadeleye Yönelik Yöntem ve Stratejiler”, “PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Yapılanması”, “PKK ve Bileşenleri ile Mücadelede Uygulama ve Saha Deneyimleri”, “PKK Örgüt Stratejilerinin Terör Motivasyonu ve Toplumsal/İnsani Güvenliğe Tehdidi” ve “PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Güvenliğe Tehdidi” başlıklı oturumlarıyla terör örgütü ve tüm

yapılanmalarının geçmişten günümüze ulusal, uluslararası ve toplumsal/insani güvenliğe yönelik tehditlerini tüm boyutlarıyla değerlendirmiştir. Sempozyuma yönelik bulgular ve değerlendirmeler aşağıda belirtildiği gibidir:

- PKK günümüzde gerek fiziksel gerekse sanal ortamlarda şiddet içeren söylem ve anlatılar kurgulayarak insani ve toplumsal güvenliğe büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Eleman sayısını arttırabilmek amacıyla kadın ve çocukları istismar eden ve radikalleşme sürecine dâhil eden terör örgütü ve tüm yapılanmaları özellikle kaçırma ve zorla alıkoyma gibi yöntemlerle kadın ve çocukları farklı eylem planlamaları ve türleri arasına almaktadır. Siyasi ve silahlı propaganda faaliyetleri kapsamında kadınları sıklıkla ön plana çıkaran terör örgütü insan hakları, kadın hakları ve kadın özgürlüğü gibi kavramları söylemlerine yerleştirerek ve bu söylemleri radikalleşme süreçlerinin bir parçası haline getirerek, başvurduğu terör eylemlerinde kadınları taktiksel olarak kullanmayı tercih etmektedir.
- Ulusal sınırlarımızın ötesinde PKK ve bileşenleri bölgesel ve uluslararası güvenliğe de en büyük tehditlerden birisi olmuştur. Suriye, Irak ve İran gibi Ortadoğu ülkelerinde YPG/PYD ve PJAK isimli terör uzantılarıyla bölgesel istikrara zarar veren terör örgütü Almanya, Fransa, Belçika ve diğer bazı Avrupa ülkeleri ile ABD ve Rusya'da meşru zemine dayanmayan varlığını çeşitli yöntemlerle sürdürmeye devam etmektedir. Söz konusu devletlerin bazılarının farklı şekillerde PKK ve yapılanmalarına finansal, politik ve lojistik destek sağlaması terör örgütünün uluslararası güvenlik ve istikrara daha fazla zarar vermesine neden olmaktadır.
- PKK ve bileşenlerinin uluslararası yapılanmalarının en görünür olduğu coğrafya Avrupa'dır. Uluslararası yapılanmaları

çerçevesinde PKK ve bileşenlerinin Avrupa devletleri içerisindeki terör ve diğer faaliyetleri ile ilgili olarak tüm verilere ulaşmak mümkün olmamasına rağmen terör örgütünün 1988-2015 yılları arasında Avrupa içerisinde 34 terör saldırısı gerçekleştirdiği bilinmektedir. Söz konusu eylemlerin çoğunluğu Almanya, Fransa ve Avusturya'da gerçekleşmiştir. PKK ve yapılanmaları öncelikli olarak Avrupa ülkelerinde yaşayan Kürt nüfus üzerinde baskı kurarak örgüte olan desteği arttırmayı hedeflerken, öncelikli olarak Türk vatandaşları, Türk kurum ve kuruluşları ve buldukları ülkelerdeki devlet görevlilerini hedef almaktadır.

- PKK ve bileşenlerinin uluslararası yapılanmalarının bir diğer ayağını örgütün büyük güçler ABD ve Rusya içerisindeki oluşumları ve Rusya ile ilişkileri meydana getirmektedir. ABD tarafından PKK bir terör örgütü olarak nitelendirilmesine rağmen YPG/PYD ve yine örgütün başka bir uzantısı olan SDG'ye ABD tarafından finansal ve stratejik destek verilmektedir. Ayrıca ABD içerisinde faaliyetlerini yürüten bazı düşünce kuruluşlarıyla birlikte terör örgütü kontrolündeki STK'lar hiçbir doğruluğu bulunmayan bilgiler yayınlarak Türkiye karşıtlığı yaratmaya çalışmaktadır. 1980'li yıllar Marksist-Leninist ideoloji merkezinde kurulan terör örgütü devam eden süreçte Rusya içerisinde yürüttüğü faaliyetlerle Türkiye-Rusya ilişkilerinin de gündemini etkilemiştir. Suriye'de iç savaşın başlamasının ardından terör örgütünün uzantısı YPG/PYD'nin Rusya ile yakın ilişkiler yürütmesi ve PKK'nın Rusya içerisindeki ofisinin hâlihazırda açık tutulması Rusya ve PKK arasındaki ilişkiler ağının da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.
- 1984 yılından itibaren PKK ve bileşenlerinin vatandaşlarımız, güvenlik güçlerimiz ve kamu görevlilerimize yönelik terör ey-

lem ve faaliyet türleri çeşitlilik göstermektedir. Bahse konu eylem türleri arasında bombalı araç, canlı bomba, silahlı saldırı, zaman ayarlı/uzaktan kumandalı bombalı saldırı, EYP'li saldırı, maket uçak/dron'lu ve sabotaj türü saldırılar başı çekmekle birlikte terör örgütü bunların dışında farklı eylem türlerine de terör stratejilerinde yer vermektedir. Örgütün tüm saldırı yöntemleri tek bir bölgeye yönelik olmayıp, ulusal sınırlarımızın tamamını hedef alacak biçimde gerçekleştirilmiştir.

- PKK terör örgütünün kuruluşundan bugüne finansal faaliyetleri arasında yer alan uyuşturucu kaçakçılığı en fazla gelir elde ettiği alanlar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, terör örgütü silah kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, baskı ve tehdit ile haraç toplama, fidye, insan kaçırma ve alıkoyma gibi yöntemlerle de finansal gelir arayışı içerisinde. Terör örgütünün ayrıca kendisine bağlı dernek, vakıf ve benzeri diğer oluşumlar aracılığıyla mali destek arayışında bulunduğu tespit edilmiştir. Terör örgütü ve tüm yapılanmalarına finansal ve mali destekte bulunan şahıs, şirket ve derneklere Türkiye tarafından gerekli yaptırımlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de kesintisiz sürdürülmektedir.
- PKK ve bileşenleri tarafından Türkiye'nin farklı bölgelerinde gerçekleştirilen tüm eylem girişimleri MİT, TSK, Emniyet, Jandarma ve diğer kamu kurumlarının iş birliği içerisinde saha ve uygulama alanında kayda değer tecrübe kazanmasına ve terör örgütüyle başarılı bir biçimde mücadele etmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, kırsal alanda terör örgütüyle etkin ve başarılı bir şekilde mücadele sürerken, örgütün şehir yapılanmalarının da büyük oranda önüne geçilmiştir.
- PKK ve bileşenlerinin sahip olduğu terör kaynağını yok edebilme amacı ile silahlı kuvvetler tarafından operasyonlar sınır içi ve ötesinde kesintisiz sürdürülmektedir. Bu süreklilik

arz eden operasyonlar aracılığıyla örgütü tamamen eylem yapamaz hale getirmek ve o noktada tutmak hedeflenmiştir. Uygulanan bu strateji çerçevesinde ilkbahar-yaz, sonbahar ve kış olmak üzere tüm mevsimlerde çeşitlilik arz eden ve örgütün eylem kabiliyetini oldukça sınırlayan teknik ve taktiklere başvurulmaktadır.

- PKK ve bileşenleri ile mücadelede başvurulan yöntemlerin başında gelen en önemli metotlardan birisi istihbarattır. Mücadele aşamalarında istihbarat süreci Tanıma/Tanıtma, Takip/Önleme ve Bulma/Etkisiz Hale Getirme olarak isimlendirilen üç farklı aşama altında yürütülmektedir. Tanıma/Tanıtma metoduyla devletin tüm birimlerinin terör örgütünü tüm yönleriyle tanıma ve anlaması amaçlanmaktadır. Takip/Önleme metoduyla, örgüt ve bileşenleri tarafından planlanan terör saldırılarını önleyici istihbarat üretmek amaçlanırken, Bulma/Etkisiz Hale Getirme yöntemiyle terör örgütünü tam anlamıyla etkisiz hale dönüştürmeye yönelik istihbarat çalışmaları yürütülmektedir. Teknolojik imkânların gelişimine bağlı olarak istihbarat araçlarının çeşitlenmesi ve niteliklerinin artması PKK ve bileşenleri ile mücadelede özellikle istihbaratın daha etkin bir role kavuşmasını mümkün kılmıştır. İHA ve SİHA gibi modern teknolojilerle üretilen araçlar terörle mücadelede istihbarat alanına yeni bir boyut kazandırmış ve yine bu alanda asimetrik bir etki yaratmıştır.
- Türkiye tarafından PKK ve bileşenlerine yönelik yürütülen operasyonlar örgüt ve yapılanmalarının terör eylem kabiliyetini büyük ölçüde sınırlandırmış ve örgütün yaşam alanı yok olmaya yüz tutmuştur. Bu durum örgüte katılım oranlarında sayısal anlamda düşüşü daha görünür kıldığı gibi örgütten ayrılmaları da hızlandırmıştır. PKK ve bileşenlerinin terörist sayısını arttırabilmek için başvurduğu yöntemlerden

birisi de farklı coğrafyalardan yabancı terörist savaşçıları örgüte çekmek ve bunları terör eylemlerinde aktif bir şekilde kullanmaktır.

- PKK'nın Suriye uzantısı YPG/PYD'ye birçok farklı ülkeden çoğunluğu aşırı sol ve anarşist eğilimli 400'den fazla yabancı terörist savaşçının katılım sağladığı tespit edilmiştir. Özellikle ABD, İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa, İspanya, Kanada, İsveç, Hollanda, Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Norveç, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, Polonya, Irak, İrlanda, İsrail, Meksika, Rusya, Uruguay, Yeni Zelanda, Hindistan ve Yunanistan olmak üzere farklı bölgelerden 25 ülkeden yabancı terörist savaşçı PKK ve bileşenleri dâhilinde terör yapılanmalarında aktif olarak yer almıştır.

Giriş: Genel Çerçeve

PKK terör örgütü 1980’li yıllardan itibaren gerek ulusal sınırlarımız içerisinde gerekse bölgesel ve uluslararası seviyede devlet, toplum ve insani güvenliğe yönelik en büyük tehditlerden birisidir. Söz konusu dönem itibarıyla terör eylemlerini Türkiye coğrafyasının bütününe kapsayacak şekilde yürüten terör örgütü ve diğer tüm yapılanmaları Suriye, İran ve Irak gibi Ortadoğu devletleri içerisinde de hiçbir meşruiyeti bulunmayan silahlı varlığını bir istikrarsızlık unsuru olarak sürdürmektedir. Neden olduğu bölgesel istikrarsızlığa ilaveten; terör örgütü ABD ve bazı Avrupa devletleri içerisinde de faaliyetlerini yürütmekte ve buralardan finansal ve politik destek edinmektedir. PKK terör örgütü, kadın ve çocuk istismarı, uyuşturucu, insan, göçmen ve silah kaçakçılığının yanı sıra kurduğu illegal vakıf ve derneklerle hukuki ve anayasal düzene zarar verici niteliğe sahip hibrit yapıda bir terör örgütüdür. Tüm bu faaliyetleriyle PKK ve bileşenleri, sadece Türkiye ve komşu ülkeleri için değil, aynı zamanda uluslararası sistem ve tüm ülkeler için ciddi bir güvenlik sorunudur.

Uluslararası Bir Tehdit Olarak PKK ve Bileşenleri

Küreselleşmenin tüm dünya üzerinde görünürlük ve etkinliğini arttırması diğer terör örgütlerinde de görüldüğü gibi PKK ve bileşenlerinin terör faaliyetlerinde başvurduğu yöntemlerin de-

ğışimine ortam hazırlamıştır. Böylelikle terör örgütü teknoloji, internet ve çeşitlenen medya araçlarını birer terör alanı haline getirerek başvurduğu yöntemleri sanal ortama da taşımıştır. Bu yöntemle, sanal mecralardan terörist temin etmeye başlayan terör örgütü yine bahse konu sanal alanlarda yürüttüğü asılsız propaganda ve söylemlerle uluslararası alanda dezenformasyon yaratmayı sürdürmektedir.

PKK ve bileşenlerinin ilk silahlı terör eylemi 1984 yılında gerçekleşmesine rağmen, örgüt faaliyetleri özellikle 1990'ların ilk yarısında zirveye ulaşmıştır. Buna rağmen devam eden süreçte Türkiye'nin terörle mücadele alanında alan hâkimiyeti stratejisine geçişi ve örgüt elebaşının yakalanması örgüt ve tüm yapılanmalarının terör alanının oldukça daralmasıyla sonuçlanmıştır. 2004 yılından itibaren saldırılarını yeniden arttıran ve 2010 yılında stratejisini sözde demokratik özerklik anlayışına dönüştüren terör örgütü Arap Baharı başlangıcı ve Suriye İç Savaşı ile ortaya çıkan bölgesel kargaşa ve istikrarsızlığı kendine terör alanı yaratabilme açısından yeniden fırsata dönüştürmeyi amaçlamıştır. Bahse konu süreçte terör örgütü, güvenlik güçlerine yönelik saldırılarını arttırmış ve diğer aşırı sol terör örgütleriyle de iş birliği yaparak kırsal ve şehir yapılanmaları aracılığıyla bölgesel istikrarsızlığın başat türevine dönüşmüştür.

Terör örgütü tarafından başvuru alan eylem tiplerinin tarihsel süreç içerisinde değişime uğraması Türkiye'nin terörle mücadele alanlarında kullandığı yöntem ve stratejilerin gerek sınır içerisinde gerekse sınır ötesinde kesintisiz sürekliliğine imkân tanımış ve bunların her daim yenilenmesiyle neticelenmiştir. 2016 yılından itibaren Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı, Pençe-Kartal, Pençe-Kaplan, Eren-Kış ve diğer tüm sınır ötesi operasyonlarla örgütün yaşam alanını daraltan Türkiye, sınır

ötesi operasyonlarının yanında ulusal sınırlar içerisinde de örgüte eylem fırsatı tanımamaktadır. Türkiye'nin terörle mücadele alanındaki başarısında polis, asker ve istihbarat temelli kinetik stratejilerinin modern teknolojik imkân ve yaklaşımlarla harmanlanması birincil öneme sahiptir.

PKK ve bileşenlerinin şehir ve kırsal yapılanmalarının engellenebilmesi ve hareket edemez duruma getirilmesi amacıyla yoğun önlemler geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ederken, alan hâkimiyeti yaklaşımı çerçevesinde tüm mevsimlerde operasyonlar süreklilik arz eden bir biçimde yürütülmektedir. Mevsimsel koşulların yarattığı zorlukların da önüne geçilerek sınır içi ve ötesinde teröristlerin kullandığı güzergâhların önü kesilmekte, ana barınma noktaları, farklı bölgelerdeki üslenmeleri ve lojistik desteği engellenmektedir. Bununla birlikte, devriye ve yol kontrolleri her daim yürütülürken yol ve seyahat güvenliğinin tam anlamıyla sağlanabilmesi amacıyla güvenlik kuleleri ve daimî üs bölgeleri inşa edilmektedir.

PKK ve bileşenleriyle mücadelenin en önemli sacayaklarından bir diğerini de istihbarat faaliyetleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin güvenlik kurumlarınca yürütülen istihbarat çalışmaları neticesinde örgüt ve yapılanmaları tarafından planlanan terör saldırılarının önüne geçilmekte ve teröristler etkisiz hale getirilmektedir. Yine yürütülen istihbarat çalışmaları aracılığıyla örgütün yurtiçi ve yurtdışı yapılanmalarının silah ve mühimmat kapasitelerinin yanında finansal faaliyetleri, diğer örgütlerle olan bağlantıları ve bu örgütlerle yürüttüğü ilişkilerin boyutuna dair kapsamlı bilgilere ulaşılmaktadır. Bunun yanında, silahlı ve silahsız insansız hava araçlarının istihbarat alanına sunduğu katkı ve destek ile mücadelenin boyutu daha da ileri taşınmıştır.

Saha ve uygulama özelinde geleneksel yaklaşımlarla yürütülen silahlı ve istihbari mücadelenin yanında sosyal, kültürel ve eğitim faaliyetleri terör örgütünün eylem kabiliyetini sınırlandıran diğer alanlardır. Bu çerçevede, bir taraftan üniversitelerle geliştirilen iş birliği alanları neticesinde genç yaştaki bireylerin eğitimlerine öncelik vermesi sağlanırken diğer taraftan yürütülen kültürel aktiviteler ve sosyal programlarla bireylerin terör örgütünün yaydığı yanlış bilgilerden korunması amaçlanmaktadır. Ayrıca yaratılan istihdam ve iş sahalarına bireylerin aktif katılımı sağlanarak terör örgütü ve yapılanmalarının eleman temin yollarının da önü kesilmektedir. Nitekim geleneksel ve modern yaklaşımlarla yürütülen terörle mücadele çok sayıda teröristin teslim olmasına imkân sağlarken, ikna çalışmaları neticesinde birçok teröristin örgütten kopuşu da hızlanmıştır.

Ulusal güvenliğimize ve bölgesel istikrara yarattığı tüm tehditlerin ötesinde PKK ve bileşenleri günümüzde uluslararası seviyede güvenlik ortamına büyük bir meydan okuma yaratmaktadır. Özellikle ABD ve bazı Avrupa devletleri içerisinde yapılanmalar oluşturarak bu ülkelerde istikrarsızlık yaratan terör örgütü Arap Baharı süreci başlangıcı ile DEAŞ'la mücadele ediyormuş izlenimi yaratarak ABD ve Avrupa içerisindeki varlığını normalleştirmeye çalışmaktadır. Yine aynı amaç ve yaklaşımlarla terör örgütü söz konusu devletler içerisinde lobicilik faaliyetleri yürüterek siyasi ve mali destek arayışı içerisinde hareket etmektedir.

ABD özelinde PKK bir terör örgütü olarak tanınmasına rağmen onun uzantıları olan YPG/PYD ve SDG terör örgütlerine finansal ve stratejik destek sağlanması PKK ve bileşenleriyle mücadelede uluslararası seviyede ortak bir strateji geliştirilmesinin önüne geçerken, mücadelede küresel iş birliğine de zarar ver-

mektedir. Amerikan iç siyaseti çerçevesinde de yapılanmalarını sürdüren terör örgütü burada kurduğu düşünce kuruluşlarıyla Türkiye karşıtlığı yaratmaya çalışırken, parasal destek verdikleri bazı Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatörleri de meşruiyeti bulunmayan çıkarlarına hizmet etmeye zorlamaktadır. ABD içerisinde aynı zamanda PKK ve tüm diğer bileşenleri, Ermeni lobisi ve FETÖ lobisi ile birlikte hareket etmektedir.

Avrupa coğrafyası içerisinde de benzer yaklaşımlar sergileyen terör örgütü ve yapılanmaları buralarda kendisinin Kürtlerin tek temsilcisi olduğu izlenimi yaratmakta ve eylemleri için yeni alanlar oluşturmaya çalışmaktadır. Türkiye'ye yönelik yürüttüğü silahlı ve kanlı terör eylemlerini temeli bulunmayan propagandalar aracılığıyla meşrulaştırmaya çalışan terör örgütü, bu ülkelerdeki demokratik ve hukuki hakları kötüye kullanarak örgüte eleman devşirmeye ve finansal destek edinmeye çalışmaktadır. Böylelikle terör örgütü Avrupa'da doğup büyümüş, Türkiye'de doğan ve sonradan Avrupa'ya göç eden aşırı sağ ve aşırı sol örgütlerden kişileri kendi saflarına katılması yönünde yasal olmayan yollardan teşvik etmektedir.

PKK ve bileşenleri ayrıca uluslararası kamuoyu üzerinde daha fazla etki kurabilmek ve asılsız propagandalarını daha geniş kitlelere duyurabilmek amacıyla yazılı, görsel ve sosyal medya araçlarını kullanmaktan çekinmemektedir. Türkiye'nin baskıları neticesinde Med TV, Roj Tv vb. televizyon kanallarının yayın yapabilmesinin önüne geçilmesine rağmen farklı isimlerle yeniden benzer amaçlara hizmet eden kanallar terör örgütü tarafından açılmaktadır. Bu kanallar aracılığıyla terör örgütü bir taraftan kara para aklama yöntemine başvururken, sosyal medya kanalları ile Türkiye aleyhinde duyurular yapmak ve terör örgütü etkinliklerini duyurmak gibi eylemlerde bulunmaktadır. Böyle-

likle Twitter ve Facebook gibi sosyal medya platformları başta olmak üzere çeşitli mesajlaşma ve haberleşme araçları ile örgüt üyeleriyle iletişim sağlanmakta ve kendi saflarına dâhil edebileceği sempatanlarla koordinasyon kurulmaktadır.

Sosyal medya, basılı ve görsel yayınlarla birlikte PKK ve bileşenleri film, dizi ve belgeseller yoluyla Yabancı Terörist Savaşçılarla (YTS) da iletişime geçmektedir. Gerek terör faaliyetlerine dâhil oldukları coğrafyalarda gerekse kendi ülkelerine döndükten sonra büyük bir tehdit kaynağına dönüşen yabancı terörist savaşçılar, terör örgütünün eleman temin edebilmek için son dönemlerde sıklıkla iletişim kurduğu aktörler arasında yer almaktadır. Özellikle Suriye’de iç savaşın ortaya çıkması sonrası örgütün uzantısı YPG/PYD’nin 20’den fazla ülkeden yabancı terörist savaşçıyı kendi saflarına çektiği ve yine kendi saflarında ideolojik ve terör faaliyetlerinde kullanmak üzere silah eğitimi verdiği tespit edilmiştir. PKK ve bileşenleri ile birlikte terör eylemlerine katılan yabancı terörist savaşçılar buldukları bölgede barış ve istikrar ortamının kurulmasının önüne geçtiği gibi kendi ülkelerine döndüklerinde hukuki ve kamusal düzene zarar vermektedir. Nitekim kendi ülkelerine dönen yabancı terörist savaşçılar örgüte eleman devşirebilmek ve para aktarabilmek adına istikrarsızlığa neden olabilecek yasal olmayan faaliyetler düzenlemektedir. PKK ve bileşenlerine katılan yabancı terörist savaşçıların yaş aralığı oldukça geniş bir çerçeveyi kapsamakla birlikte hem kadın hem erkek terörist savaşçıların terör faaliyetlerinde kullanıldığı bilinmektedir.

Türkiye jeostratejik, jeopolitik ve jeoekonomik önemi nedeniyle farklı ideolojik temellere sahip terör örgütlerinin saldırılarına maruz kalmış olup, söz konusu terör tehditleri günümüzde de devam etmektedir. Türkiye’ye yönelik terör saldırıları bazen tek

bir kaynaktan gerçekleşebildiği gibi bazen de eş zamanlı şekilde farklı örgütlerin saldırıları Türkiye'yi hedef alabilmektedir. Bu bağlamda Türkiye, PKK/KCK başta olmak üzere etnik, ideolojik ve radikal terör örgütlerinin farklı türlerdeki terör faaliyetleri ile uzun süredir mücadele etmektedir. Bu mücadelenin kararlı ve kesintisiz olarak devam etmesi amacıyla yeni nesil teknolojilerin sağladığı avantajlar, personel yapısındaki gelişim ve profesyonelleşme ile bilgiye dayalı eğitim süreçleri terörle mücadelenin en önemli parçaları haline dönüşmüştür. Özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında genel kolluk birimleri ile istihbarat birimleri arasındaki koordinasyon kapasitesinin çok yönlü bir şekilde artması Türkiye'nin terörle mücadelesine ivme kazandırmış ve terörle mücadele kabiliyetini ileri seviyeye taşımıştır. Bu durum bahse konu dönem itibariyle terörle mücadelenin sınır içerisinde olduğu gibi sınır ötesinde de kapsamlı ve çok boyutlu bir şekilde sürdürülmesine olanak sağlamıştır.

Hibrit Terör Örgütü Olarak PKK

Türkiye, coğrafi konumu itibariyle bir taraftan gelişmiş ve istikrarlı Avrupa ülkeleri ile bir taraftan da siyasi açıdan istikrarsız ve az gelişmiş Orta Doğu ve Kafkasya ülkeleri arasında bir köprü görevi görmektedir. Her ne kadar Asya ile Avrupa arasındaki bu benzersiz coğrafi konum ana ticaret ve taşımacılık güzergâhlarına ev sahipliği yaptığı için Türkiye için bir avantaj olarak görülebilirse de güvenlik açısından çeşitli sorunları teşkil edebileceği söylenebilir. Nitekim Asya ve Avrupa arasında ticaret ve taşımacılık güzergâhları üzerinde yer alması, organize suç örgütleri ve eylemleri için finans sağlama arayışında olan terör örgütleri için de illegal aktivitelerini yürütebilecekleri bir güzergâh olarak çekici gelmesine neden olmaktadır.

Bu noktada PKK terör örgütünün, kuruluşundaki Marksist-Leninist ideolojiden uzaklaşarak ayrılıkçı ve etnik temelli hareket eden bir terör örgütüne dönüşmesiyle finans ihtiyacını karşılamak için Türkiye'nin mevcut coğrafi konumundan yararlanmak istediği söylenebilir. Özellikle terör örgütlerinin finans kaynaklarının önemli bir bölümünü oluşturan devlet desteğinden bir dönem mahrum kalması PKK'yı yeni finans kaynağı arayışlarına itmiştir. Bir önceki bölümde de irdelendiği üzere, 1980 yılından itibaren Suriye'de konuşlanan ve Türkiye'ye yönelik eylemleri için burayı bir üs olarak kullanan PKK, rejim ve Türkiye arasında 1998 yılında Adana Protokolü imzalanana kadar rejimin eğitim, mühimmat ve finansman desteğinden yararlanmıştır. 1998 Adana Protokolü ve akabinde elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesiyle bir finansman kaynağı olarak devlet desteğinden mahrum kalması PKK'yı yeni arayışlara itmiş ve sonuç olarak meşruiyet zeminini oluşturduğunu iddia ettiği ideolojiden tamamen uzaklaşarak uyuşturucu ticareti gibi yasadışı işlere girişmiştir.

Terör örgütlerinin eylemlerini finanse edebilmek için devlet desteği dışında farklı kaynak arayışlarına girişmesi ne yeni bir olgu ne de PKK'ya özgü bir durumdur. Nitekim terör gruplarının uyuşturucu kaçakçılığı gibi illegal faaliyetleri amaçlara ulaşmak için bir araç olarak kullandığı bilinen bir gerçektir. PKK'yı burada farklı kılan nokta ise, finansman sağlamak adına girişilen illegal faaliyetlerin bir zaman sonra başlı başına bir amaç haline geldiğidir (Karaman 2021, 2527). Öyle ki PKK, Türkiye'nin ulaşım rotasındaki konumu ve Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika ve Birleşik Krallık başta olmak üzere Avrupa ülkelerindeki Kürt azınlık grupları hem pazar hem de nakliye ve satış için bir iş gücü olarak kullanarak uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine girişmiştir. PKK'nın bu illegal aktivitedeki rolünü uyuşturucu-

nun ekimi, imalatı ve nakliyesi, dağıtımı ve sokak satışları ile komisyon karşılığında diğer kaçakçılarla çalışma gibi her alanda görmek mümkündür (The Ministry of Foreign Affairs of Turkey 2021). PKK'nın bu faaliyetlerden elde ettiği gelirin ise 500 milyon dolar ile 2,5 milyar dolar arasında değiştiği ve Avrupa'da ele geçirilen uyuşturucunun %80'inde PKK/KCK bağlantısı ortaya çıktığı bilinmektedir (İçişleri Bakanlığı 2017, 76). Nitekim örgütün elebaşı Öcalan 2003 yılındaki ifadesinde finansman kaynaklarının uyuşturucu ticareti olduğunu, bundan sağlanan gelirden önemli bir payı kendisinin aldığını ve aynı zamanda silah ve mühimmat alımında da bu paranın kullanıldığını itiraf etmiştir (Karaman 2021, 2520).

PKK'nın devlet desteğinden mahrum kalması örgütü yeni finans kaynakları arayışına itmiş ve uyuşturucu kaçakçılığında Ortadoğu'dan Avrupa'ya uzanan geniş bir coğrafyada adeta bir organize suç örgütüne dönüştürmüştür. İşte bu noktada terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasındaki gerek tanımlama gerekse faaliyet bakımından sınırlar belirsiz hale gelmeye başlamakta ve her ikisinin bir arada görüldüğü hibrit örgütler ortaya çıkmaktadır. Dahası, finansal zorlukları aşma arayışındaki terör örgütlerinin organize suç örgütleri ile ortaklık kurması veya bunların yürüttüğü illegal işleri bizzat kendisi yürütmeye başlamasıyla, organize suç faktörünün metamorfoz rolü etkisini göstermekte ve terör örgütü varoluş gerekçesi (raison d'etre) olan ideolojik temellerini unutarak adeta bir organize suç örgütü olarak hareket etmektedir. Bu noktada örgütün siyasal söylemleri meşruiyetini korumak adına devam etse de organize suç faaliyetlerinden gelir sağlama varoluş gerekçesinin kendisi olmaktadır (Makarenko 2004, 135). PKK terör örgütü de bu açıdan değerlendirirsek ne sadece bir terör örgütüdür ne de sadece bir

organize suç örgütüdür; bu iki fonksiyonu bir arada barındıran hibrit örgüt özelliği taşımaktadır (Karaman 2021, 2522).

PKK ve Bileşenlerinin Terör Faaliyetleri ve Türkiye'nin Terörle Mücadelesi

PKK/KCK ayrılıkçı bir terör örgütü olarak 1978 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Fis Köyü'nde yapılan birinci kongresinde alınan kararla PKK adıyla kuruluşunu ilan etmiştir. Marksist-Leninist bir ideolojiye sahip olan örgütün nihai hedefi Türkiye, Irak, Suriye ve İran'ın belli bölgelerini içine alan bağımsız sözde Birleşik Kürdistan'ı kurmaktır. Buna rağmen terör örgütünün ideolojik temelleri ile hedef ve yöntem açısından çeliştiği açıktır. Zira Marksist-Leninist ideolojiye aykırı olarak etnik yapıya dayalı bir devlet kurmayı hedefleyen örgüt yöntem olarak da emperyalist devletler ile iş birliğini seçmiştir.

Örgüt ilk silahlı eylemini 1984 yılında gerçekleştirmiş ve 1990'lı yılların ilk yarısında saldırı sayısını zirveye çıkarmıştır. Buna rağmen Türkiye'nin terörle mücadelede alan hâkimiyeti stratejisine geçişi sonrası sayısı azalan saldırılar örgüt elebaşının ele geçirilmesi ile daha da düşmüştür. Ancak 2004 yılı sonrasında örgütün bir toparlanma ve saldırılarını artırma sürecine girdiği görülmüştür. 2010 yılını "yeni bir dönemin başlangıcı" olarak ilan eden örgüt bu tarihten itibaren temel stratejisini sözde demokratik özerklik üzerine inşa etmeye çalışmıştır. 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile bölgede yaşanan karışıklıklardan da yararlanarak terör örgütü terör eylemlerine devam etmiştir. 2012 yılını kendileri için final yılı ilan eden PKK/KCK, Suriye'deki savaş ortamını da fırsat bilerek saldırılarını artırmış, "azami zarar" vererek muhatap alınma gayretine girmiştir. Ancak Türkiye tarafından yapılan kararlı mücadele, bu yılın örgüt için hezimetle sonuçlanmasını sağlamıştır. 2013 yılında başlatılan "Çözüm

Süreci” örgüt tarafından suiistimal edilmiş ve silahların bırakılmasının öngörüldüğü dönemde terör örgütü silahlanmayı artırma yoluna gitmiştir.

2015 yılının ortalarından itibaren PKK/KCK terör örgütünün sözde öz yönetim ilanı ve kıra dayalı şehir çatışması stratejisine geçmesiyle birlikte terörle mücadele politikalarında da güncelleme ve bazı değişiklikler yapılmıştır. Askeri tedbirlerin ön plana alındığı bu dönemde TSK ve kolluk birimlerinin kesintisiz ve etkin mücadele yöntemi devreye sokulmuştur. 2015 yılı sonlarından 2016 yılının Mayıs ayına kadar terör örgütü çukur/barikat olayları ile bölgeyi terörize etmeye çalışmıştır. 2016 yılı Nisan ayından itibaren ise eylemlerini kırsal alana taşımaya başlamıştır. Bu dönemde askeri üs ve yapılara karşı silahlı saldırılara paralel olarak terör örgütü aşırı sol eğilimli örgütlerle iş birliği yaparak farklı bölgelerde örgüt için alan açma stratejisi yürütmüştür. Ülke içerisinde çukur/barikat eylemlerine karşı mücadelesinde etkili olan terörle mücadele birimleri operasyon alanlarını sınır ötesine kadar genişletmiştir. 2016 yılında Suriye’nin kuzeyindeki Cerablus ve El-Bab sınır bölgelerinde yerleşip Türkiye için tehdit oluşturan DEAŞ’a yönelik Fırat Kalkanı, 2018 yılında sınırda dağlık Afrin bölgesinde yuvalanmış PKK/PYD unsurlarına yönelik Zeytin Dalı ve 2019 yılında ise Fırat’ın doğusunda yuvalanan PKK/PYD’ye yönelik Barış Pınarı harekâtları ile Irak’ın kuzeyinde yerleşen PKK unsurlarına yönelik 2018-2019 arasında Kararlılık Harekâtı başarı ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca PKK’nın kırsal yapılanmasına yönelik yurtiçinde de Kapan, Yıldırım, Pençe-Kartal, Pençe-Kaplan ve Eren operasyonları artan teknolojik imkânların da etkin kullanımı ile başarıyla yürütülmüştür.

2017 yılında PKK/KCK terör örgütü TSK’nın Suriye’nin kuzeyinde yer alan Karaçok ve Irak’ın kuzeyindeki Sincar bölge-

lerine düzenlediği hava harekâtları sonrasında “sınır tanımadan eylem düzenleme” kararı almıştır. Bu kararlar çatışma alanlarını sınır gözetmeksizin bütüncül bir yaklaşımla birleştiren örgüt 2017’den itibaren sınır karakolları ve askeri üs bölgelerine saldırılarını yoğunlaştırmıştır. 2018 yılından itibaren ise örgütün gerçekleştirdiği eylem sayısında önemli bir azalma yaşanmıştır. 2017 yılında 1.321 olan terör faaliyeti sayısı 2018 yılında 917’ye gerilemiştir. 2019 yılında 722’ye düşen eylem sayısı 2020 yılında ise 331 olarak kaydedilmiştir. PKK/KCK terör örgütü ve Suriye’deki uzantısı olan PYD/YPG terör örgütü tarafından 2021 yılının ilk on ayı itibarıyla 133 terör eylemi gerçekleştirilmiş ve böylece terör örgütünün eylem kapasitesi son altı yılda %95 oranında düşürülmüştür.

PKK ve bileşenleri ile mücadele sadece örgütün silahlı kanadı ile yapılan mücadeleye indirgenemez. Bütün terör örgütlerinin olduğu gibi PKK’nın da bileşenleri olduğu ve mücadelenin bütün bu bileşenlerle eşzamanlı olarak yürütülmesi gerekliliği açıktır. Belli durumlarda bileşenler ile mücadele silahlı mücadeleden bile daha önemli hale gelebilmektedir. Ayrıca sahada güvenlik birimleri silahlı mücadele verirken bileşenler ile farklı arenalarda temas geçilmesi ve bu bileşenlere alan açacak tutumlar sergilenmesi hem yürütülen mücadeleye darbe vurmakta hem de güvenlik birimlerinin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir (Williams 2008, 175). Nitekim PKK terör örgütünün bileşenleri olarak nitelendireceğimiz yapıların içerisinde yöneticilerinin de ima ettiği içeride siyasi uzantıları da gelmektedir. Bunların yanında terörü destekleyen STK’lar ve medya kuruluşları da mücadele kapsamında düşünülmesi gereken öteki yapılardır.

Terörün her bileşeni ile kendi faaliyet alanlarına göre farklı yöntem ve araçlar kullanılarak mücadele etmek gerekmektedir.

Silahlı gruplara aynı şekilde karşılık verilmesi gibi diğer bileşenler için de etkili yöntemler kullanılmalıdır. Bu yöntemlerin başında bölgesel ve küresel diplomasinin etkin kullanımı gelmektedir. Günümüzde PKK gibi diğer tüm terör örgütlerinin kendi başlarına hareket edebilen yapılar değil vekâlet savaşlarının birer aracı olduğu düşünülürse özellikle bölgesel diplomasinin önemi daha iyi kavranacaktır. Terör örgütlerinin angaje oldukları devletlerin desteğinden mahrum bırakılması için diplomasi etkili bir araçtır. Bölgesel ilişkiler iyileştirilerek tam olarak ortadan kaldırılamasa da terör örgütünün faaliyet alanı daraltılabilecektir.

PKK ve Bileşenlerinin Terör Motivasyonu ve Toplumsal Yapı ile İnsani Güvenliğe Tehdidi

1999 yılında örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla PKK, toplumun geniş kesimlerine nüfuz etmeye çalışan yeni bir ideolojiyle hareket etmeye başlamıştır. Özellikle lidersiz kalan örgütün ilerleyen dönemlerde hizipleşme ve dağılma sorunu yaşamamak adına bu ideolojik değişim kilit rol oynamıştır. Bölücü terör örgütü lideri Abdullah Öcalan, paradigma değişikliğine giderek Marksist/Leninist düşünce ve davranış kalıplarının yerine “demokratik konfederalizm” söylemini kullanarak toplumun geniş kesimlerine ulaşmayı hedeflemiştir. Böylece günlük yaşamda ortaya çıkan politik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik sorunlardan beslenerek terör örgütün alan kazanması mümkün olacaktır. Demokratik konfederalizm söylemi, Amerikalı Murray Bookchin'nin özgürlükçü sosyalist ve toplumsal ekoloji düşünceleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Günümüzde post-Marksist anlayışa sahip olan kişi ve gruplar arasında Bookchin görüşleri sıklıkla yer bulmaktadır. Anti-kapitalist ve toplumsal öz yönetim alanlarının kurularak çağımızda modernizm etkisiyle yaşanan kimlik, aidiyet, vatandaşlık, demokratik katılım gibi çeşitli sorunlara çözüm arayan Bookchin, sorunların çözümü için toplumsal öz yönetim alanlarının inşa edilerek bugünkü ulus-devlet yapısının

konfederal bir kent sistemiyle yeniden oluşturulması gerektiğini savunmaktadır (bkz. Bookchin 2014; Bookchin 2017, 39). Üni-ter bir devlet yapısını hedefleyen bu anlayış, PKK'nın kendi ideolojik argümanlarını yeniden düzenlemekte ve sahip olduğu ayrılıkçı ve etnik radikalleşme motivasyonu için de yeni bir söylem ve anlatı sistemi oluşturmuştur. Bu kapsamda toplumsal yapıda ayrışmaları hızlandırmak ve örgüte olan katılımları sürdürmek için sivil itaatsizlik eylemleri başta olmak üzere çeşitli siyasi ve silahlı eylemlere ideolojik zemin kurulmaya çalışıldı.

PKK Terör Örgütünün Yapılanması ve Terör Motivasyonu

PKK/KCK terör örgütü, KCK Genel Başkanlık Konseyi altında sözde yasama, yürütme ve yargı kolları ile bunların alt kollarından oluşan bir örgüt yapılanmasına sahiptir. Örgütün sözde yasama organı Kongra-Gel olarak adlandırılmaktadır. Sözde yürütme faaliyetlerini KCK Yürütme Konseyi, sözde yargı faaliyetlerini ise Yargı Adalet Divanı yerine getirmektedir. KCK Yürütme Konseyi'nin altında Özgün Örgütlenme PKK Genel Sorumlusu, KCK Parça Örgütlenmesi ve KCK Yürütmesi Alan Merkezleri olmak üzere üç parçalı bir yapılanmaya gidilmiştir. KCK Parça Örgütlenmesi Suriye-Batı Kürdistan, Irak-Güney Kürdistan, İran-Doğu Kürdistan, Rusya-BDT alanı, Türkiye-Kuzey Kürdistan KCK/TM ve Avrupa Koordinasyonu olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bu yapılanma bize örgütün bölge ve küresel anlamda nasıl örgütlü bir yapıya sahip ve böylece küresel anlamda nasıl ciddi bir tehdit olduğunu göstermektedir.

KCK Yürütmesi Alan Merkezleri Halk Savunma Alan Merkezi, Ekonomik Alan Merkezi, İdeolojik Alan Merkezi ve Sosyal Alan Merkezi olmak üzere beş kolda örgütlenmiştir. PKK/KCK

terör örgütünün askeri yapılanması ise Türkiye’de faaliyet gösteren PKK ve onun silahlı kanadı olan HPG, Suriye’de faaliyette bulunana PYD ve onun silahlı kanadı olan YPG/YPJ, İran’da faaliyette bulunan PJAK ve onun silahlı kanadı olan YRK/HPJ şeklinde yapılanmıştır.

2011 yılında Suriye’de başlayan muhalif ayaklanmalarla demokratik konfederalizm söylemi sınır aşan bir boyuta ulaştı. PKK ve onun bölgedeki uzantısı olan PYD, devlet otoritesinin çöktüğü Suriye’nin kuzey bölgesinde sözde öz-yönetim alanları (kanton) kurarak demokratik konfederalizm anlayışını hayata geçirmeye çalışmaktadır (Bookchin, 2018). İlgili yönetim alanlarında toplumsal meşruiyete ulaşmak için terörizmi mutlak bir araç olarak kullanan PKK/PYD, aynı sosyal ortamda uzun süredir yaşayan sivilleri ve onların sahip oldukları aidiyet kodlarını demokratik konfederalizm söylemiyle baskı altına almaktadır. Ayrıca kurulan bu sözde öz yönetim alanlarında bölgede yaşayan yerel nüfusu kitlesel şiddete yönlendirip kendisine alternatif olması muhtemel aktörleri de etkisiz kıldıklarını görmekteyiz (Schmidinger 2014, 164). Demokratik konfederalizm söyleminin bir diğer karşılık bulduğu sosyal ortam ise PKK/PYD’ye katılan yabancı terörist savaşçılarla ortaya çıkmıştır. Çoğunlukla batılı ülkelerde yaşayan anarko-anarşist ve anarko-liberteryen görüşlere sahip olan yabancı terörist savaşçılarda radikalleşme süreçlerini tetikleyerek onları çatışma alanlarına sevk etmektedir (TE-SAT 2021, 24; VSSE 2021, 14). PKK/PYD’nin özellikle yerel dinamikler ve batılı yabancı terörist savaşçılar çerçevesinde çizmiş olduğu imajın laik olması demokratik konfederalizmin sahip olduğu şiddet içeren söylem ve anlatılar başta olmak üzere bu dinamiklerin tetiklediği aşırı tutum ve davranışların fiziksel ve sanal ortamlara kolaylıkla nüfuz etmesini sağlamaktadır.

Günümüzde Suriye’de barış ve istikrar ortamının kurulaması, PKK/PYD’nin demokratik konfederalizm düşüncesiyle hayatta kalmasına neden olmaktadır. Son yıllarda bölücü terör örgütünün demokratik konfederalizmi geniş kesimlere tanıtmak ve onlara benimsetmek adına üç temel aşamada hareket ettiğini görmekteyiz. İlk olarak hemen hemen her devlette görülebilecek günlük olağan politik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik meseleleri seçerek mevcut toplumsal yapıdaki bütünleşme hedeflenmektedir. Genellikle çoğunluğun ortak bir paydada buluşmasıyla ortaya çıkan toplumsal bütünleşme durumu, mevcut sorunların bertaraf edilmesinde kolaylık sunarken; terör örgütleri bu aşamada devreye girerek kutuplaşmayı ve toplumsal kimlikler arasında ortaya çıkması muhtemel krizleri körüklemeye çalışmaktadır. Şiddet içeren söylem ve anlatılarla benzer düşünce ve davranış kalıplarına sahip olan bireyler arasında yankı odası oluşturarak radikal grup kimliğinin ortaya çıkması sağlanmaktadır. Bu sayede örgüt, bünyesine yeni bireyleri katarak şiddet kapasitesini sürdürebilmektedir. Demokratik konfederalizm kapsamında yasa dışı kent meclislerinin kurulması, sivil itaatsizlik, ölüm orucu, grev, boykot, protesto ve yürüyüş gibi eylemlerin gerçekleştirilmesiyle üniter devlet yapısı sorgulanmaktadır.

Demokratik konfederalizmin yaygınlık kazanması için uygulanan ikinci aşama ise toplumda bulunan mevcut sosyo-kültürel norm, kural ve yapıların bozulmasıdır. Bu sayede mevcut sosyo-kültürel yapıyı belirleyen ve onun üzerinde birleştirici rol oynayan politik, ekonomik ve toplumsal kurallar yok edilerek örgütün sahip olduğu radikal ideoloji bireylere aktarılmaya çalışılmaktadır. Örgüt, bir nevi mevcut toplumsal tabanda değişimi sağlamak için ihtiyaç duyduğu yeni tek boyutlu insan (Marcuse 2002) formu oluşturmak için uğraş vermektedir (Grojen 2014, 2). Bu sayede demokratik konfederalizmin toplumda yerleşik

olan sosyo-kültürel düzene yerleşmesi adına başta azınlıklar olmak üzere, dini ve mezhepsel gruplar, kadınlar, öğrenciler, işçi ve kırsal kesimde çalışanlar etki altına alınmaktadır. Bu aktörler üzerinde kurulacak düşünsel ve davranışsal değişimle demokratik konfederalizmin toplumsal meşruiyetini artırması beklenmektedir. Son aşamada ise demokratik konfederalizm düşüncesinin hem örgüt içerisinde sorgulanmasını engellemek hem de uzun vadede etkisini artırmak için şiddet maksimalist bir anlayışla uygulanmaktadır. Mevcut üniter devlet yapısının parçalanması ve sözde öz yönetim alanlarının kurulmasında terörizm önemli bir işleve sahiptir. Sivillerin yoğun olarak yaşadığı alanlarda terör eylemlerinin gerçekleştirilmesiyle örgüt tabanını canlı tutmaya çabalamakta ve ideolojinin hayata geçirileceği düşüncesini yaymaya çalışmaktadır. PKK/PYD tarafından demokratik konfederalizm çerçevesinde uygulanan bu aşamada günümüzde insani güvenliğe ve toplumsal bütünlüğe yönelik ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle her bir tehdit durumu kendi içerisinde değerlendirildiğinde daha net bir görünüm ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal Bütünleşme ve PKK Terörünün Tehdidi

Bir politik şiddet türü olan terörizm, korku ve tedirginlik iklimi oluşturmak amacıyla toplumsal uyumu bozmayı hedefleyen asimetrik çatışma türüdür. Günümüzde çoğu terör örgütü sahip olduğu siyasi motivasyonu canlı tutabilmek için kitlesel şiddet eylemlerine başvurmaktadır. Bu sayede günlük olağan yaşam alanlarına etki ederek bireyler üzerinde düşünsel ve davranışsal değişimi tetikleyen terör grupları siyasi amaçlarına ulaşabilirler. Modern terörizmin tarihine baktığımızda terör örgütlerinin hedeflerini gerçekleştirmek adına toplumsal tabanda etki kurmaya çalıştıklarını görmekteyiz. “Terörizmin Dört Dalgası” isimli makalesinde David C. Rapoport (2002), 19. yüzyıldan itibaren

sırasıyla ortaya çıkan anarşist, anti-kolonyalist, aşırı-sol ve fundamentalist terörizm dönemlerinin toplumdaki karşılıklarına göre siyasi hedeflerine ulaşabileceklerini göstermektedir. İlgili dönemleri kendi içerisinde ideolojik, stratejik, taktiksel ve evrimsel süreçleri karşılaştırdığımızda anti-kolonyal dönemin etkilerini hala devam ettirdiğini görmekteyiz.

Anti-kolonyal dönem Birinci Dünya Savaş'ı sonrası galip gelen devletlerin mağlup olan ülke topraklarını paylaşarak yapılan barış anlaşmaları sonucu doğmuştur. Yapılan anlaşmalara bir tepki olarak ortaya çıkan Irgun, Stern gibi terör oluşumları gerçekleştirdikleri şiddet eylemlerini toplumsal tabanda meşru görülmesiyle başarıya ulaşırken; IRA ve ETA gibi terör grupları ise günümüzde siyasi yapılarını korumaya devam etmektedir. Bu grupların toplumsal tabanda karşılık bulmalarında sahip oldukları etnik ve milliyetçi unsurlar belirleyici rol oynamıştır. Bu sayede kısa sürede kendilerine ait devlet yapısı kuran terör örgütleri diğer siyasal şiddet gruplarına da rol modeli olmuştur. Modern terörizmin temel dönemlerini oluşturan diğer dalgalara baktığımızda ideolojilerin baskın olduğunu görmekteyiz. İdeolojiler zamana göre değişkenlik gösterebilen düşünce sistemleridir. Fakat etnik ve milliyetçi unsurlardan beslenen düşünce sistematiikleri ise statik kalıplarla kendisine toplumsal alan bulabilmektedir. Özellikle terör örgütü benzer düşünce ve davranış kalıplarına sahip olan bireyleri etki altına alabilmek için mevcut siyasal düzeni reddederek ortak bir acı veya geçmişte yaşanan bir olayı referans alarak şiddet eylemlerine meşruluk kazandırmaya çalışmaktadır.

Bu kapsamda genellikle toplumsal bütünleşmeyi bozabilmek için şiddet eylemlerinin benzer özelliklere sahip olan azınlığı temsil ettiğini vurgulayarak; ortak acıların kimliksel temelde be-

lirleyici olduğunu ve belirli bir coğrafyayı da siyasal olarak temsil ettiği vurgulanmaktadır. Günlük olağan yaşam koşullarında ortaya çıkması kaçınılmaz olan siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel konuları kendi öz bağlamından kopartarak bu çerçeveye sokan ayrılıkçı ve etnik terör örgütleri güçlü bir motivasyon kaynağına kısa sürede ulaşabilmektedir. Gerçekleştirilen silahlı terör eylemlerinden sonra toplumun vereceği tepki grubun yaşamsal döngüsünü sürdürmesi açısından kritik derecede önemlidir. Toplumsal tabanda istediği etkiyi oluşturamayan ayrılıkçı ve etnik motivasyona sahip terör örgütleri belirli alana sıkışmak suretiyle mevcudiyetini korumayı amaçlamaktadır. Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan terör saldırılarına baktığımızda toplumun daha rasyonel bir bakış açısıyla tepki verdiğini görmekteyiz. Bu noktada toplumsal bütünleşmenin terörizmle mücadele açısından kilit bir işlevi bulunmaktadır. Kavram olarak toplumsal bütünleşme, toplumdaki farklı bireylerin, grupların, kurumların, sınıfların, örgütlerin ve ilişkilerin, yani toplumsal yapının çeşitli öğelerinin birbirini tanımlayabilme durumudur (Şen 2018, 317). Demokrasiyi konsolide etmiş devletlerin üzerinde durduğu bir durumdur ve toplumsal çeşitli öğeler arasındaki uyumu da ifade eder.

Toplumsal bütünleşmenin terörizmle mücadele açısından uygulanması oldukça yakın bir dönemde başlamıştır. 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrası el-Kaide'nin Batılı ülkelerde üçüncü ve dördüncü kuşak Müslüman gençleri şiddet içeren söylem ve anlatılarla etkilemesi ve bu duruma tepki olarak aynı toplumsal tabanda İslam karşıtlığının doğması toplumsal uyumu bozan ve terörizmi besleyen ana dinamik olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle mevcut terörizmle mücadele yaklaşımlarına (askeri, polisiye ve istihbari) ek olarak toplumsal bütünleşmeyi koruyan ve şiddet içeren söylem ve anlatılara karşı daha dirençli olan politika ve araçlar devreye girmiştir.

İngiltere toplumsal bütünleşmeyi terörizmle mücadele açısında gündeme getiren ilk ülke olmuştur. Ülkede 11 Eylül terör saldırıları sonrası Müslümanların toplumsal tabanda hedef gösterilmesi Bradford, Ousley, Denham, Burnley ve Odham'da kitlesel olayların yaşanmasına neden olmuştur. 2005 yılında gerçekleşen Londra terör saldırıları ve sonrasında da Müslümanların teröristlerle özdeşleştirilmeleri, Müslüman gençlerin daha çok kendilerine özgü olan paralel bir yaşam formuna bağlı kalmalarını beraberinde getirmiştir. Yaşanan gelişmeler ülkede yaşayan Müslümanların kendi kimliklerinin ulusal söylem içerisinde tartışılmasını ve İngiliz kimliği ekseninde ele alınmasına neden olmuştur. İngiltere, üçüncü ve dördüncü kuşak Müslüman gençlerin el-Kaide ve benzeri gruplara katılmasında belirleyici olan paralel bir kültürel norm içerisinde yaşama durumuyla mücadele kapsamında toplumsal bütünleşme merkezli terörizmle mücadele stratejisini uygulamaya koymuştur. Bu kapsamda öncelikli olarak aktif vatandaşlığı teşvik etmek adına ortak bir ulusal kimliği oluşturan ortak inanç ve değerlerin kabulüne odaklanılmıştır. Toplumsal bütünleşme kavramı da terörizmle mücadele açısından bakıldığında Müslüman toplulukların kendilerini nasıl tanımlandıkları ve diğer ulus-altı kimliklerle kurdukları tarihsel bağları içeren geniş bir yelpazeyle tanımlanmıştır (Husband ve Alam 2011, 3 & 16).

Toplumsal bütünleşmenin nasıl ölçüleceği ve hangi kıstaslar çerçevesinde incelenmesi gerektiği ise doğal olarak ülkelerin içerisinde bulunduğu sosyal ve beşerî faktörlere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle gerek akademik camiada gerekse devletler düzeyinde çeşitlilik gösteren toplumsal bütünleşme kriterleri bulunmaktadır. Kearns ve Forrest (2000, 997)'a göre toplumsal bütünleşmenin beş temel boyutu bulunmaktadır: i) ortak değerler ve medeni kültür, ii) toplumsal düzen ve sosyal kontrol,

iii) toplumsal dayanışma ve gelir dağılımında eşitlik, iv) sosyal ilişkiler ve sosyal sermaye, mevcut toplumsal ortama eklenme ve kimlik. Toplumsal bütünleşme konusunda karar vericilere destek vermek amacıyla kurulan Sclaon Foundation, Australia Multicultural Foundation ve Moash University 2007 yılında iş birliği yaparak her iki yılda bir yayınlanmak üzere toplumsal bütünleşme raporunu hazırlamaktadır. İlgili rapor Sclon-Monash Index of Social Cohesion, SMI olarak adlandırılan bir metotla ele alınmakta, beş temel unsur çerçevesinde (aitlik, değer, sosyal adalet ve eşitlik, siyasal katılım ve kabul veya reddedilme) o dönemde yaşanan gelişmeler ekseninde toplumsal bütünleşme düzeyi açıklanmakta ve karar vericilere yol göstermektedir. Kanada ise benzer bir ölçüm girişimini 1996 yılında Canadian Politics Research Network aracılığıyla yapmaktadır. Toplumsal bütünleşmeye dair en kapsamlı tanım ve ölçütler listesini Avrupa Konseyi getirmektedir. Avrupa Konseyi toplumsal bütünleşmeyi birbiriyle ilişkili (i) demokratiklik, (ii) sosyal ve (iii) kültürel bütünleşme olmak üzere üç alt grupta toplamaktadır (Şen 2018, 335).

Toplumsal bütünleşme kendi başına temel bir sosyal politika veya gösterge olarak değerlendirilmesinin yanında bir ülkedeki temel politika değişikliklerinin belirlenmesinde temel ölçüt değişkenlerden birisi olarak da kullanılmaktadır. Bu kapsam ülkemizde uzun yıllar etnik-ayrılıkçı temelde terör faaliyetleri yürüten PKK'ya karşı konulması gereken mücadelelerde de toplumsal bütünleşme göz önünde bulundurulmalıdır. Toplumsal bütünleşmesini sağlamış bir toplum uzlaşının dışında da tutum ve davranış sergileyen bireyleri şiddet eğilimi göstermedikleri sürece hoşgörüyü karşılamada tereddüt etmez. Ancak bu özgürlüğün sınırları da net bir şekilde çizilmiştir; bu da sisteme meşru bir şekilde aidiyettir (Şen 2018, 345-347).

PKK Terör Örgütünde Kadın İstismarı

PKK/PYD'nin demokratik konfederalizm düşüncesiyle uygulamaya çalıştığı ikinci aşama olan yeni insan formu oluşturma çabasında kadınlar öncelikli sırada yer almaktadır. Bunun temel nedeni mevcut toplumsal yapıda norm ve kültürel kodları değişimin sağlanabilmesi için erkek egemen (ataerkil) sosyal ilişki ağlarının ortadan kalkması gerekmektedir. 1960'lı yıllarda zirve yapan çoğu radikal sol gruba baktığımızda benzer bir yeni insan formu oluşturma anlayışının olduğunu görmekteyiz. Bu dönemden itibaren Marksist ideolojinin temel kodlarını belirleyen sınıf mücadelesinin bir devrime dönüşebilmesi için radikal sol gruplar toplumda yerleşik olan sosyal ilişki ağlarını değiştirmeye çalışmıştır. Sınıf eşitliği temelinde gerçekleşmesi muhtemel bir devrim mücadelesinde doğal olarak hiyerarşinin bulunmadığı ve cinsiyet eşitliğinin gözetildiği bir toplumsal düzen anlayışının hâkim olması esas alınmıştır. Bu nedenle mevcut sosyal hiyerarşinin ortadan kaldırılması ve toplumun kurtarılması için isyan ve direniş radikal sol gruplar için sıklıkla kullanılmaktadır.

Marksist ideolojinin sağladığı eşitlikçi bir değer sistemiyle kadınlar, siyasi gruplar içerisinde hem karar verici mekanizmalarda hem de militan kadrolarda daha fazla yer almıştır. 1970'li yıllardan itibaren Marksist eşitlikçi düşünce kadınların siyasal yaşama aktif olarak katılmasında da kolaylaştırıcı bir rol oynamıştır. Başta işçi hareketleri olmak üzere öğrenci birlikleri ve oluşumlarında kadınlar daha fazla kendilerine yer bulmaya başlamışlardır. Bu durum bağımsızlık hareketi veren sol gruplara da yansımış ve kadın militanların silahlı çatışmalarda çeşitli özelliklerinden dolayı daha çok kabul görmeye başlamıştır (Reed ve Jakarna, 2017, s.31). Erkek egemen bir yapıya sahip olan terör grupları içerisinde kadınların görev ve rollerinin tanımlanmasın-

da yine egemen cinsiyetçi kimliğin belirleyici olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle taktiksel olarak kadınların silahlı eylemlerde daha çok kullanılması karar verme süreçlerinde azınlıkta olmalarına neden olmuştur (Cunningham 2003, 172).

Modern terörizm tarihine baktığımızda kadınların terör örgütleri içerisinde aldıkları roller göz önünde alındığında üç silahlı grubun öncelikli olarak incelendiğini görmekteyiz. Bunlardan ilki 1960'lı yılların başında ortaya çıkan Kadınların Bağımsızlık Hareketi (WLM), kadın hakları ekseninde erkek egemen bir dünya düzeninin sonlanması amacıyla kurulan oluşumdur. Ataerkil toplum düzenini yok etmek ve cinsel temelli sosyal inşacı süreci yıkmak için silahlı şiddeti savunan WLM, kısa süre içerisinde 1970'li yılların başında radikal sol öğrenci hareketi içesinden doğan Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF)'dur. Örgütün kurucularından olan ve uzun süre silahlı ve siyasi mücadelesini sürdüren gazeteci Ulrike Meinhof (2012, 144), mevcut kapitalist sistemin yıkılması için toplumsal ilişki ağlarında erkek egemen bir yapının sonlandırılması gerektiğini savunmuştur. Meinhof'la birlikte örgütün üst düzey karar mercilerinde ve militan kadrosunda kadınlar etkinlik kazanmıştır. 1977 yılında Batı Almanya'nın en büyük bankasının yönetici olan Jürgen Panto'nun öldürülmesi olayında terörist Susanne Albert'in rol alması "RAF'ın terörist kızları" imajının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Melzer 2015, 2). RAF ve diğer radikal sol gruplardan ayrılarak kurulan Red Zora isimli terör örgütü ise kadın egemen bir siyasal sistemin kurulması için bombalama ve molotoflu saldırılar düzenlemiştir (Torry 2007).

Günümüzde ideolojisi ve amaçları fark etmeksizin hemen hemen her terör örgütü toplumsal cinsiyet klişelerini stratejik olarak sömürerek kadınları bir silah haline getirmektedir (Bloom,

2020, s.95). Bu kapsamda terörizm çalışmaları içerisinde kadınların bir politik şiddet türü olan teröristliğe katılımı genellikle iki temel dinamikte açıklanmaktadır (Carroll 2015, 36). Bunlardan ilki örgüte katılımın zorlamayla gerçekleşmesidir. Zorlama daha çok terör örgütlerinin kadınları taktiksel açıdan kullanma ihtiyacı sonucu ortaya çıkmaktadır. Grup tarafından kaçırılan ve zorla alıkonulan kadınlardan terör eylemi gerçekleştirilmesi için istihbarat toplamak başta olmak üzere, lojistik destek sağlamak, gözetleme yapmak, sabotaj ve pusu gibi beklenmeyen silahlı saldırılar gerçekleştirilmesi istenilmektedir (Shekhawat 2014). Ayrıca örgüte insan tedarigi için kadın ve çocukların kaçırılması gibi çok boyutlu görevler için de kadınlar sıklıkla kullanılmaktadır (Carroll 2015, 43). 2014 yılında Boko Haram terör örgütü, Nijerya Chibok'da yaklaşık 276 kız çocuğunu kaçırmakla terör eylemleri için kullanmaya çalışmıştır (Strochlic 2020). Kadınların terör örgütlerine katılmasında belirleyici olan diğer faktör ise gönüllü katılımıdır. Kadınların genellikle ataeril toplum düzeninde ortaya çıkan fiziksel ve duygusal bütünlüklerine karşı yapılan uygulamalarla karşılaşmaları ve toplumda sahip olduğu kimlik nedeniyle dışlanmış hissedilen ve baskı altına alınmaya çalışan kadınlar özgürleşmek ve kendi değer yargıları ekseninde yaşayabilmek için gönüllü olarak terör örgütlerine katılabilmektedir. Gönüllü katılımı belirleyen bir diğer dinamik ise yakın çevresinde yaşanan bir kaybın intikamını almak amacıyla da terör gruplarına kadınlar katılım gösterebilmektedir. Terör örgütü bu sayede şiddet sarmalını sürdürerek yeni mağduriyetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde de bölücü terör örgütü PKK uzun süredir özgürlük, kadın, çocuk ve azınlık hakları söylemleriyle demokratik konfederalizm ekseninde kendisine yeni meşruiyet kaynakları

bulmaya çalışmaktadır. Örgüt kadınları şiddet içeren söylem ve anlatılarla etki altına alarak siyasi ve silahlı propaganda faaliyetlerinde sözde liberal-seküler imajını kuvvetlendirmeye çalışmaktadır. Fakat örgüte katılan ve daha sonra radikal grup içerisinde istismara ve ötekileştirme pratiğinin yoğun olması kadın militanların örgütten ayrılmasında ana tetikleyici olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum örgütün kadın militanları belirli bir meta üzerinde değerlendirdiği ve feminizm başta olmak üzere çağdaş kadın haklarının belirleyici olduğu ana esasları kabul etmediğini göstermektedir. Son yıllarda PKK ülkemizde kadın haklarını, özellikle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün kapsamında sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kullanmaya çalışmış ve böylece toplumsal tabanı genişletmeye çalışmıştır. Çağdaş demokrasinin ve insan haklarının verdiği ölçüler çerçevesinde gerçekleştirilen gösterilerde şiddet içeren söylem ve anlatıları sunarak kitleleri yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu tür sosyal alanların örgüte kadın militan temini sağlama noktasında önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır.

Örgütün kuruluş yıllarında kadın örgüt mensubu sayısı oldukça az iken 1990'lı yıllarla birlikte kadın katılımları artmaya başlamıştır. 1993 yılında ise katılım önemli bir ivme kazanarak, terör örgütü elebaşının yakalandığı 1999 yılında ise en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Örgütün kuruluş aşamalarında kadınları tehlikeli olarak gören ideolojik açısı militan ihtiyacı nedeniyle kadınların sözde tanrıçalara benzetilerek yüceltildikleri görülmektedir. Bu bağlamda kadın hakları vurgusu, kadın özgürlüğü vurgusu terör elebaşlarının söylemlerine girmiş, yazdıkları örgütsel dokümanlarda yer almıştır. Örgütün kadınlara dönük radikal söylem ve anlatıların temelini "jineoloji" kavramıyla çerçevelenmektedir. İlgili kavram bölücü terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın doktrinsel kalıba sokmaya çalıştığı ve feminist ideolojinin bazı

argümanlarıyla kesişen bir anlayıştır. Bölücü terör örgütü liderine göre bu kavram sayesinde mevcut toplumsal yapıda görülen durum eski aile formuyla şekillenmiştir. Bu duruma karşı yeneden toplumun şekillenmesinde yeni kadın ve erkeğin yaratılıp yeni roller verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği sınır içi ve ötesi operasyonlarda önemli kayıplara uğramasıyla terör örgütünün kadınlara olan bakış açısı değişmek zorunda kalmıştır. Bu sayede daha fazla insan gücü kaynağına ulaşmak isteyen örgüt ayrıca en kanlı terör saldırılarını gerçekleştirmek adına kadınları taktiksel olarak kullanmayı tercih etmiştir. Başta intihar saldırılar olmak üzere, örgütün insan kaynağını devam ettirebilmek adına kadın ve çocukların kaçırılması ve keşif ve bilgi toplama faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Fakat örgüte katılım sonrası kadın militanlar ideolojik hayal kırıklığıyla karşılaşmaktadır. Ataerkil bir yapının grup içerisinde dominant olması başta olmak üzere örgüt içinde yaşanan hizipleşme, infaz, tecavüz ve istismara uğrama gibi durumlar hayal kırıklığını tetikleyen ana unsurlardır. Özellikle kadın militanların uğramış olduğu bu insanlık dışı uygulamalar örgüt tarafından üzerinin kapatılması ve mağduriyete uğrayan kişilerin sözde mahkemeler aracılığıyla casuslukla suçlanmalarına neden olmaktadır.

PKK/PYD'ye katılan kadın militanların radikalleşme süreçlerinin çözümlenmesiyle demokratik konfederalizm kapsamında kullanılan şiddet içeren söylem ve anlatıların etkisi daha net bir şekilde çözümlenebilmektedir. Bu kapsamda kadın teröristlerin örgüt içerisindeki konumlarını birincil kaynaklardan elde edilen bilgiler ve ayrıca radikalleşme süreçleri için yapılan analizle kolaylaştırıcı bir işlev üstlenmektedir. Almanya, Belçika, İsviçre ve Irak'ta yaşayan küçük yaşlarda dağa çıkmış, silahlı faaliyette

bulunmuş, sonrasında örgütle fiziksel bağlarını koparan kadın militanlar üzerinde yapılan çalışmada örgütten ayrılma süreçlerinde belirleyici olan faktörlere odaklanılmıştır. Bunlar arasında cinsiyetleri yüzünden uğradıkları ayrımcılık başta olmak üzere, yaşanan infazlar, örgüt içi politikalar nedeniyle pişmanlıklar başta olmak üzere aile kurma özlemi önemli etkenlerin başında gelmektedir (Bingöl 2016; Buldan 2004; Matur 2011).

PKK'ya katılan kadın militanların radikalleşme süreçleri çok farklı model ve yaklaşımlarla incelenebilir. Psikolog Fathali Moghaddam (2005) teröre giden radikalleşme sürecini merdiven metaforu ile analiz etmektedir. Moghaddam'a göre insanların büyük çoğunluğu farklı şekillerde haksızlıklara ve ayrımcılığa uğrasa da zemin katta kalmakta, yukarı doğru tırmanarak terör örgütlerine katılmamaktadır. Yukarı hareketlenen kişiler ise toplumda etkili bir durumda olmadıklarına inanarak, öfkelerini dış dünya ve gruplara yönlendirip kendilerini meşrulaştırmaktadırlar (Moghaddam 2005, 161). Bu kapsamda PKK'ya katılan kadın militanların radikalleşme süreçlerinde belirleyici dinamik olarak lider kültürü ve grup içi dinamiğinde belirleyici olan demokratik konfederalizm anlayışının çözümlenmesinin yapılması katılım süreçlerine yönelik mücadele stratejileri için hayati derecede önemlidir. Son yıllarda bölücü terör örgütü bünyesinde kurulan YPJ ve YJA Star gibi kadın terör gruplarının ortaya çıkmasında demokratik konfederalizm düşüncesi uluslararası platformlarda sıklıkla propaganda amacıyla kullanılmaktadır.

PKK'nın Örgütsel Hiyerarşiyi Korumasında Maksimalist Şiddetin Rolü

Türkiye çok farklı ideolojik saikten beslenen terör örgütlerinin hedefi olmuştur. Türkiye Terör Olayları Veri Tabanı'na (TTOV)

bakıldığında ayrılıkçı ve etnik radikalleşme motivasyonu ile beslenen en fazla silahlı eylemini PKK'nın gerçekleştirdiğini görmekteyiz (Alptekin 2019, 11). Kırk yılı aşkın süredir mücadele edilen bölücü terör örgütüne karşı gerçekleştirilen güvenlik operasyonlarında zayıflamasına rağmen kendisine sürekli olarak yeni çatışma alanları bulması örgütün şiddet kapasitesinin sürekli olmasına neden olmaktadır. PKK'nın şiddet kapasitesinin sürekliliğinde TTOV'un sunduğu veriler önemli roller oynamaktadır. 1 Ocak 2004'ten 31 Aralık 2018'e kadar örgütün gerçekleştirdiği silahlı eylemlerin %94'ünü Türkiye sınırlarında gerçekleştirirken, Suriye ve Irak gibi ülkelerde de terörizme başvurmuştur (Alptekin 2019, 15).

Bölücü terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından itibaren şiddetin sürekli olması için iki temel strateji hayata geçirilmiştir. İlk olarak demokratik konfederalizm söylemiyle etki altına alınmak istenilen toplumun geniş kesimlerine ulaşmak için korku ve tedirginlik iklimi kurulmaya çalışılmıştır. Bu sayede örgüt lideri sonrası olası bir çözülmenin engellenmesi amaçlanırken ayrıca gerçekleştiren şiddet eylemleriyle benzer düşünce ve davranış kalıplarına sahip olan bireylere ulaşmak adına şiddet araçsallaştırılmıştır. İkinci strateji olarak da demokratik konfederalizmin sunduğu sahte liberal-seküler imajdan yararlanılarak şiddet eylemlerinin sözde örgütsel davanın sorgulanmadığı halde kutsallaştırılması için kullanılmasıdır. Bu kapsamda örgüt lideri militanlarla direkt temas kurmasa bile ideolojik argümanları şiddet siyasetiyle destekleyerek radikal grup aidiyetinin canlı kalması sağlanmıştır.

Bu stratejiler karşısında, PKK'nın terörü ne sıklıkta ve ne tür hedeflere yönelik kullandığı iki temel değişkenle açıklanabilir. İlk olarak PKK'nın şiddet üretimi örgütün şiddet üretebilme ka-

pasitesi ile yakından ilgilidir. Devlet güvenlik güçlerinin caydırıcı ve önleyici terörle mücadele yöntemleri karşısında örgütün şiddet kapasitesi azalmasına rağmen, yeni hedef seçimleri daha çok sivillere karşı olmaktadır. İntihar saldırıları, bombalama, yol kesme ve sivil itaatsizlik eylemlerine ağırlık verilmesiyle kamu düzeni ve otoritesi bozulmaya ve sivil vatandaşlar üzerinde siyasi baskı oluşturulmaya çalışılmaktadır. İkinci olarak, PKK'nın terör eylemlerini sürekli kılmak zorunda olmasının bir diğer nedeni PKK'nın stratejik kayıplarına rağmen şiddet eylemleri örgütsel varlığını sürdürebilmesi için yegâne araç olarak kabul etmesidir. Bir diğer deyişle PKK, terör eylemleriyle stratejik kazanımlar elde edip başka bir tür oluşuma dönüşmeye ya da başka bir evreye geçmeye çalışmamaktadır. Aksine, terör eylemleri örgütün mevcut yapısını sürdürebilmesi ve silahlı kanadın silahsız birimlerin gölgesinde kalmaması işlevini yerini getirdiği için tercih edilmektedir. PKK dönemsel olarak tek taraflı ilan ettiği ateşkesleri bu sebeple sonlandırmakta, terörden vazgeçmemektedir. Böylelikle örgütsel atalet korunmakta, mevcut yapı kendisini terör üzerinden yeniden üretebilmekte ve dönüşüm baskılarına direnebilmektedir.

PKK şiddeti sürekli kılarak demokratik konfederalizm söylemi için toplumsal farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda şiddeti maksimalist bir amaca ulaşmak için kullanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırmak, Türkiye Cumhuriyeti'nden uzun yaşamak ve siyasi meşruiyetini kabul ettirmek bu maksimalist amacın ana çerçevesidir. PKK'ya karşı uygulanmaya çalışan strateji ve yaklaşımlara rağmen örgüt bu amacını sürdürmeye devam etmektedir. Maksimalist amaçta örgütün varlığını devam ettirmesi esastır. Bu kapsamda PKK kitle-sel ve örgütsel olmak üzere iki temel işlev üzerine şiddet stratejisini inşa etmiştir. Kitle-sel işlevde örgüt toplumsal tabanda belirli

bir kesimi etki altına alarak onları mobilize etmeye çalışmaktadır. Bu sayede mevcut hiyerarşik yapı konumunu sürdürmeye devam ederken, toplumsal taban canlı tutulmaktadır. Örgütsel işlev de ise grubun dağılması, hizipleşmesi ve sözde itibarının bozulmasına yönelik şiddet uygulaması gerekmektedir. Grup içerisinde liderlik birimleri sorgulanmadan daha düşük seviyedeki militanların şiddete yönlendirilmesi ön plandadır. PKK'nın mevcut hiyerarşik yapısının bozulmasında maksimalist şiddet stratejisi de önemli ölçüde darbe alacaktır.

Bölümün Değerlendirmesi

Sınırlarımıza yakın olan bölgelerde kendine özgü terör yönetim alanları kuran PKK, gün geçtikçe fiziksel ve sanal ortamlarda şiddet içeren söylem ve anlatılar kurgulayarak insani güvenliğe ve toplumsal yapıya tehdit oluşturmaktadır. Demokratik konfederalizm söylemiyle şiddeti farklı sosyal kimlikler arasında çatışmaya yöneltmek amacıyla kullanan örgüt ayrıca silahlı eylemleri de maksimum seviyede tutarak grup içi dinamizmi ayakta tutmaya çalışmaktadır. Son yıllarda güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği operasyonlar neticesinde etki derecesi zayıflamasına rağmen söylem ve anlatılarla kendisine yeni alanlar açabilmektedir.

Toplumsal bütünleşme kapsamında ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde daha sakin ve rasyonel yöntemlerin benimsenerek bölücü terör örgütünün etki derecesi kısıtlanmalıdır. Özellikle her devletin yaşayabileceği sorunların terör örgütü tarafından manipüle edilmesi ve bu durumun sistematik bir çerçevede anlatı ve söylemlere dönüşmemesi için toplumsal bütünleşmenin ana dinamiği olan değer yargılarının kullanılması gerekmektedir. Bu sayede terör örgütünün kurmaya çalışacağı düşünce ve davranış sistemi istenilen etkiyi ortaya çıkarmayacaktır.

Bölücü terör örgütünün Suriye’de kurgulayarak dolaşıma soktuğu çoğu seküler imajda kadınlar ön plana çıkmaktadır. Bu durumun önüne geçilmesinde 2016 yılından itibaren uygulanmaya konulan ikna timlerinin çalışması başarılıdır. Örgüte katılan kadın mensupların yaşamış olduğu hayal kırıklıkları ve ideolojik sorgulamalar daha üst mercilerden dile getirilerek PKK ve PYD’nin kadınları silahlandırarak aslında kendine özgü bir radikal çevre ortamı oluşturduğu sıklıkla vurgulanmalıdır. Günümüzde PKK/PYD terör örgütüne kadınların katılması için teşvik eden rol modelleri bulunmaktadır (Cockburn 2015). Bu sayede gerçekleştirdikleri silahlı eylemlerin gerçek bağlamından kopuk bir şekilde bireylerle aktarılmaktadır. Bugün örgütün kontrolünde bulunan Al-Hol ve Roj kampları başta olmak üzere çoğunluğu eski DEAŞ ve el-Kaide mensubu olan toplanma alanlarında kadınlar ve çocuklar ticari meta olarak kullanılmaya devam etmektedir (Alexander 2021; Bakir 2020). Ayrıca PYD ve PKK’ya katılan yabancı kadın teröristler döndükleri ülkeler içinde potansiyel bir tehdit kaynağıdır.

Demokratik konfederalizm söylemine karşı uygulanmaya çalışılan güvenlik merkezli yaklaşımlar hassas akıllı stratejilerle desteklenmelidir. Bu sayede örgütün fiziksel ve sanal ortamlarda kullanmaya çalışacağı anlatı ve söylemlerin etki derecesi minimum seviyede tutulacaktır. Bu kapsamda başta okullar olmak üzere sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve diğer bakanlık birimlerinin ön planda olduğu program ve projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle polis ve jandarma kolluğunun sadece geri planda kalarak gözlemci olduğu programlarla sivil aktörlerin aktif olduğu projelerin ikna derecesini artırmada kilit derecede rol oynamaktadır. Bölücü terör örgütüne karşı verilecek olan ideolojik mücadele sayesinde demokratik konfederalizm çerçevesinde örgütün uygulamaya çalıştığı üç aşamanın etkisi minimum seviyede tutulabilecektir.

PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Güvenliğe Tehdidi: Ortadoğu

Küreselleşen dünyada terör örgütlerinin ulusal hatta bölgesel boyutta hayatta kalma imkânı oldukça azalmış ve yok olmaya yüz tutmuştur. Terör örgütlerinin uluslararası destek alamadıkları sürece gerek beşeri gerek lojistik gerekse finans kaynaklarını sağlamaları mümkün değildir. PKK da kuruluşundan itibaren daima dış destek ile ayakta kalan terör örgütlerinden birisidir. Bu süreçte dış ülkelerin, istihbarat servislerinin bazen de aynı anda birden fazla istihbarat servisinin bir maşası olarak işlev gördüğü bilinmektedir. PKK terör örgütü SSCB dağılmadan önce SSCB'nin, Suriye'nin, İran'ın, sıklıkla AB ülkelerinin, ABD'nin ve Rusya'nın kullandığı bir örgüt olmuştur. Bugün de PKK'nın ve bunun Suriye'deki ve Irak'taki uzantılarının benzer şekilde uluslararası alanda kullanıldığı ve bu ilişkinin destekleyen ülkeler tarafından çok da gizlenmediği görülmektedir. Terör örgütü PKK ve bileşenlerinin uluslararası terör yapılanması hem bölgesel düzlemde hem daha geniş bir çerçevede Avrupa, Orta Doğu ve Amerika'yı kapsayacak geniş bir uluslararası düzlemlerde seyretmektedir. Aşağıda ele alınacağı gibi bölgesel düzlemde çeşitli ülke örgütlenmeleri ve hibrit yöntemler göze çarpmaktadır.

PKK'nın Suriye'deki Varlığı

PKK terör örgütünün Suriye'deki varlığı yeni bir olgu olmayıp, 1980'li yılların başına kadar geri götürülebilmektedir. Örgütün elebaşı Abdullah Öcalan ve beraberindekilerin 1980 yılında Suriye'ye geçiş yapımlarıyla başlayan süreç, Suriye rejimi ile PKK arasındaki inişli çıkışlı ilişkilere paralel olarak ilerlemiş ve günümüzde Fırat Nehri'nin doğusunda ağırlıklı olmak üzere PKK güdümünde bir de-facto yönetimin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu süreci tarihsel seyri içerisinde ele alabilmek için 1980-1998 arası dönem, 1998-2011 arası dönem ve sonrası olmak üzere üç ana dönem şeklinde incelemek doğru olacaktır.

PKK'nın Suriye'deki varlığının başlangıcı sayılabilecek ilk dönem, Türkiye'deki 1980 askeri darbesinden hemen önce elebaşı Öcalan ve beraberindeki kadronun Suriye'ye geçiş yapımlarıyla başlamıştır. Dönemin Türkiye-Suriye ilişkileri düşünüldüğünde, PKK'nın neden Suriye'yi tercih ettiği anlaşılır olacaktır çünkü iki ülke arasındaki ilişkiler gerek Suriye'nin Hatay üzerindeki emelleri gerekse de Fırat Nehri'nin kullanımı konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle gergin seyretmiştir. Suriye rejimi, Türkiye, Fırat Nehri üzerinde yukarı kıyıdaş ülke olduğu için nehrin kullanımı konusunda avantajlı konumda olduğunu ve bunun da kendi güvenliği açısından bir sorun oluşturacağını düşünmekteydi. Bu nedenle özellikle radikal sol örgütlerin daha aktif olduğu devrimci terör dalgası döneminde Suriye birçok terör örgütüne açık veya üstü örtülü bir şekilde destek vermiş ve bunların Türkiye'de gerçekleştirecekleri terör saldırılarıyla bir baskı unsuru elde etmeyi hedeflemiştir. Suriye rejiminin işte bu devlet destekli terörizm üzerinden Türkiye'ye karşı yürüttüğü vekâlet savaşı PKK'nın ülkeye girişiyle doruk noktasına ulaşmıştır. Nitekim örgütün Suriye'ye girişinin hemen ardından Su-

riye'nin kontrolündeki Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ndeki kamplara yerleşmelerine izin verilmiştir. Buradaki kamplarda öncelikle Suriye rejimi tarafından desteklenen Filistin Kurtuluş Cephesi (FKÖ) çatısı altındaki farklı gruplar tarafından gerilla savaşı eğitimi verilmiştir.

Zaman içerisinde PKK ile rejim arasındaki ilişkiler ilerlemiş ve normal şartlarda rejim terör örgütleriyle iletişimini istihbarat birimleri vasıtasıyla yürütürken, PKK ile olan ilişkiler bizzat Hafız Esad'ın kardeşi Cemil Esad tarafından yürütülmüştür (Sarı 2019, 111). Gelişen ilişkilerin nişanesi olarak rejim tarafından 1982 yılında yine Bekaa Vadisi'nde bulunan Helve eğitim kampı PKK'ya tahsis edilmiş ve bu kamp bizzat Cemil Esad tarafından ileriki zamanlarda ziyaret edilmiştir. Helve eğitim kampını devralan PKK sonradan buraya Agit kod adlı terörist Mahsum Korkmaz'ın adını vermiş ve bu kamp 1992 yılına kadar PKK'lı teröristlere eğitim verilen en büyük kamp olmuştur. Öyle ki 1994 yılına kadar bu ve diğer kamplarda 15 bin kadar teröriste Marksist-Leninist ideolojik eğitim ve silah eğitimi verilmiştir. Ayrıca rejim tarafından PKK'nın uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi illegal faaliyetlerine göz yumularak terör örgütünün ihtiyaç duyduğu kaynağı temin etmesi de kolaylaştırılmıştır.

Suriye rejiminin bu dönemde PKK terör örgütüne sağladığı destek bunlarla da sınırlı kalmamıştır. Zira Şam başta olmak üzere Ayn El Arap, Afrin, Haseke, Rasulayn ve Darbasiya gibi bölgelerde PKK'nın ofisler açmasına izin vererek burada yoğunlukta olan Kürt nüfusu ile iletişime geçmesinin de önü açılmıştır. O zamana kadar Suriye rejiminin Kürt siyasal partilerinin siyasal ve sosyal tüm etkinliklerini yasakladığı ve hatta halkın Kürt ulusal kimliğine dair sembolleri serbestçe kullanmasını engellediği düşünüldüğünde, ilişkilerin vardığı nokta daha iyi anlaşılacak-

tır. Kürt nüfusun daha önce sahip olmadıkları bazı haklara artık erişebilir olması, elde edinilen bu kazanımların PKK sayesinde elde edildiği gibi bir inancı da ortaya çıkarmıştır. Nitekim bu dönemde Suriye'deki Kürt nüfustan örgüte katılımların sayısında da artış olmuştur. Hatta rejim PKK'ya katılımları özendirmek amacıyla Kürt kökenli gençleri, PKK'ya katılmaları halinde zorunlu askerlik hizmetinden muaf tutacağını açıklamıştır (Sarı 2019, 112).

Suriye'nin PKK'yı Türkiye'ye yönelik vekâlet savaşında bir maşa olarak kullanmasının yanında kendi ülkesinde de belli bir siyasal etkinlik alanı sağlamasının nedeninin, Suriye'deki Kürt kökenli nüfusun rejime karşı beslediği öfkeyi Türkiye'ye yönlendirmek olduğu söylenebilir (Sarı 2019, 113). Nitekim Suriye rejimi Kürt kökenli nüfusun siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik taleplerini görmezden geldiği gibi, bu talepleri yasal yollardan siyasal sisteme kanalize edecek imkânları da tanımamıştır. Bunun da ötesinde, özellikle 1962 yılındaki nüfus sayımından itibaren Kürt kökenli nüfusun varlığının resmen yok sayıldığı da olmuştur. Bu yılda yapılan nüfus sayımı neticesinde yaklaşık 120 bin Kürt bireyin vatandaşlık hakları 1945'ten önce Suriye'de yaşadıklarını ispat edemedikleri gerekçesiyle iptal edilmiştir (Sarı 2019, 113-4). "Ecnebi" denilen bu kişiler temel vatandaşlık haklarından mahrum kaldığı gibi, Suriye vatandaşı kadınlarla evlenmeleri de yasaklanmıştır. Bu tür evlilikten doğan çocuklar ise yok hükmünde anlamına gelen "maktumiin" statüsünde sayılmışlardır. 1962 yılındaki nüfus sayımına katılmayan Kürt kökenli insanlar da yine bu statüye tabi tutulmuşlardır. Bu tür politikaların rejime yönelik bir huzursuzluk ve öfke yaratacağını düşünmek doğaldır. Nitekim rejim de oluşan bu öfkeyi PKK üzerinden Türkiye'ye yöneltmeyi hedeflemiştir çünkü Kürt nüfusta PKK'nın vaad ettiği bağımsız Kürt devleti kurulduğunda

Suriye'deki Kürt kökenli nüfusun da demokratik haklarının genişleyeceği şeklinde bir inanç oluşmuştur. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda 1980-1998 arası dönemdeki Suriye-PKK ilişkilerinde bir karşılıklı kazan-kazan durumunun söz konusu olduğunu söylemek doğru olacaktır. Nitekim PKK, bir taraftan Türkiye'de gerçekleştireceği eylemler için silah, finans ve insan kaynağı elde ederken; rejim de Türkiye'ye yönelik örtülü savaşında kullanabileceği bir maşa ve Kürt kökenli nüfusun öfkesini yönlendirebileceği bir kanal elde etmiştir (Sarı 2019, 115).

1998 yılından itibaren ise Suriye-PKK ilişkilerinde tersi yönde bir gelişme meydana gelmiştir çünkü Türkiye kendisine karşı Suriye rejimi tarafından PKK vasıtasıyla yürütülen vekâlet savaşı nedeniyle Suriye'yi bu eylemlerinden vazgeçmesi konusunda uyarılmış, aksi takdirde bir askeri operasyon gerçekleştireceğini belirtmiştir. Bunun üzerine politika değişikliğine giden Suriye rejimi Türkiye ile 1998 yılında Adana Protokolü'nü imzalamış ve Türkiye'ye karşı faaliyet gösteren terör örgütlerinin topraklarında barınmasına karşı önlem alacağını taahhüt etmiştir. Protokolün ardından iyi niyet göstergesi olarak elebaşı Öcalan'ı Suriye'den göndermiştir. Önce Rusya'ya, oradan İtalya'ya ve sonunda Yunanistan'ın Kenya büyükelçiliğine sığınan Öcalan burada Türk istihbarat birimlerinin operasyonu ile yakalanmış ve 15 Şubat 1999'da Türkiye'ye getirilmiştir.

Adana Protokolü'nün imzalanması ve Öcalan'ın yakalanmasından sonra Suriye rejiminin PKK'ya yönelik baskısı giderek artmıştır. Suriye topraklarındaki PKK kampları ve büroları birer birer kapatılmış, örgütün mal varlığına el konulmuş ve finans yollarından mahrum bırakılmıştır. Yakalanan PKK'lı teröristler ya Türkiye'ye iade edilmiş ya da Suriye'de yargılanarak hapis cezasına çarptırılmıştır. Rejimin baskısından kaçabilen PKK'lı-

lar Suriye'yi terk ederek Irak'ın kuzeyinde bulunan Kandil dağındaki kamplara yerleşmiştir. Dolayısıyla 1998 sonrası dönem için PKK'nın Suriye'de bir varoluş mücadelesine ve bu zamana kadar kazandığı toplumsal tabanı koruma çabasına giriştiği söylenebilir (Sarı, 2019, s.117). Nitekim bu maksatla PKK'nın 2002'deki 8. Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 2003 yılında PYD kurulmuştur. Her ne kadar PYD kendisini Suriye'deki Kürt kökenli nüfusun haklarını korumak ve kollamak amacıyla kurulmuş bir siyasi parti gibi tanıtılsa da esasında PKK'nın yapılanması içerisinde yer alan, PKK kadroları tarafından kurulmuş bir örgüttür.

1998 öncesinde Suriye rejiminin Türkiye'ye yönelik yürüttüğü örtülü savaşın vekilliğini yürüten PKK, bu tarihten sonra yeni yapılanması olan PYD ile birlikte bir taraftan mevcut toplumsal tabanını korumaya çalışırken, bir taraftan da rejime karşı faaliyetler gerçekleştirmeye başlamıştır. Suriye genelinde zaman zaman görülen toplumsal olaylara karışmaları, PYD mensuplarının bu nedenle tutuklanarak işkence görmeleri ve daha önce serbest olan fakat artık yasaklanmış Nevruz kutlamalarını yaptıkları için rejim tarafından kanlı bir şekilde bastırılmaları bu yeni duruma örnek olarak gösterilebilir.

2011 yılında patlak veren Suriye İç Savaşı ise PYD/PKK için daha önce hiç sahip olmadığı bir konum elde edebilmesi için büyük fırsatlar sunmuştur. Bunda özellikle Suriye rejiminin iç savaşın başlangıç safhasında izlemiş olduğu politikalar etkili olmuştur denebilir (Sarı 2019, 121-122). Nitekim rejim PYD/PKK ile bir ittifak ilişkisine girerek silahlı muhalefetin Suriye'nin kuzey bölgelerine ulaşmasını engellemek istemiştir. Kürt kökenli nüfusun yoğunlukta olduğu bölgeleri bu amaçla PYD/PKK'ya bırakan rejim, aynı zamanda iç savaşta muhalefeti destekleyen

Türkiye'ye karşı da bir hamle yapmak istemiştir çünkü böylece Türkiye'nin dikkati ve enerjisi iç savaştan çok güney sınırı boyunca konuşlanan PYD/PKK'ya yönelecekti. Bu durum PYD/PKK açısından bakıldığında da bir kazanımdı çünkü özellikle Fırat Nehri doğusunda kendi denetiminde bir alan elde ederek bölgesel terör ağı yapılanmasını güçlendirecek konuma gelmekteydi.

Rejim ve PYD/PKK arasındaki bu iş birliği emarelerini göstermiş ve hapishanelerde tutuklu bulunan PYD'liler serbest bırakılmış, hatta ömür boyu hapis cezasına çarptırıldıktan sonra Kuzey Irak'taki Kandil dağına kaçan Salih Müslim Suriye'ye dönerek PYD'de görev almıştır (International Crisis Group 2013, 2). Ayrıca binlerce PKK'lı teröristin Suriye'ye geçmesine izin verilerek PYD'nin silahlı kanadı olarak kurulmuş olan YPG'nin de temelleri atılmıştır.

Suriye'de iç savaşın seyri ve özellikle silahlı muhalefetin Şam'a saldırı düzenlemesi üzerine rejim Suriye'nin kuzey bölgelerinden çekilmiş ve burada oluşan güç boşluğunu PYD/PKK doldurmuştur. Silahlı muhalefete karşı bir tampon oluşturması ve gerektiğinde muhalefetin elindeki bölgeleri ele geçirmesi karşılığında rejimden gördüğü desteğe benzer olarak, Suriye ve Irak'taki otorite boşluğundan faydalanarak 2014'te sözde hilafet devleti kurma girişiminde bulunmuş DEAŞ'ın da ortaya çıkmasıyla buna yönelik mücadelede PYD/PKK ABD'den de destek görmüş ve iç savaş boyunca elde ettiği kazanımları konsolide etmiştir. Görüldüğü üzere PKK'nın Suriye'deki varlığı 1980'li yılların başında başlamış ve Suriye rejimi ile vekâlet temelli ilişkilerden, 1998 Adana Protokolü sonrası karşılıklı çatışmaya ve 2011 Suriye İç Savaşı ile birlikte karşılıklı fayda temelinde ortaklık ilişkilerine varana kadar inişli çıkışlı dönemlerden geçmiştir.

Öncelikle Ayn el Arap ve Afrin bölgelerinde konuşlandırılan örgütün yayılma süreci DEAŞ'a karşı koalisyon oluşturma yoluyla gerçekleşmiştir. PYD'nin aşiretler ile koalisyon kurmasını mümkün kılan ise DEAŞ ile mücadelenin örgüte kazandırdığı meşruiyet olmuştur. Aşiretler hem rejim hem muhalifler tarafından DEAŞ ile beraber hareket eden gruplar olarak kodlanmıştır ve bu algıyı yıkmak için aşiretler YPG ile hareket etmek zorunda kalmıştır. YPG/PYD kontrol altında tuttuğu bölgelerde bir etnik temizlik yapmış, özellikle kendisine muhalif olması muhtemel Kürt önderleri suikastler ile ortadan kaldırarak bölgedeki 12 Kürt siyasi parti sayısını bire indirmiştir. Türkmen ve Arap köyleri boşaltılmış, bunun yanında bölgedeki Kürtlere de baskılar uygulandığı için önemli bir Kürt nüfus Türkiye'ye göç etmiştir. DEAŞ ile mücadelenin küresel olmaktan çıkarak bölgesel bir hal alması, bu mesele üzerinden PKK'nın meşruiyet kazanma sürecini de sonlandırmıştır. Bu durumda Arap aşiretleri de artık YPG ile hareket etmekten uzaklaşmaya başlamıştır.

PKK'nın İran Yapılanması PJAK

Terör örgütleri, amaçlarını belirlemede ve bu amaçlara ulaşmada kullanılacak şiddeti meşrulaştırmak için farklı ideolojileri benimsemekte ve bunun propagandasını yapmaktadırlar. Dini radikalizm üzerine temellenmiş bir terör örgütünün nihai hedefi küresel ölçekte diğer din ve mezhep mensuplarını ortadan kaldırmak veya mevcut dünya düzenini değiştirmek olabileceği gibi radikal sağ bir örgütün hedefi ülke bazında üstünlük temelinde çok kültürlülük fikrine savaş açarak etkili olduğu ülkedeki göçmenleri ve bunların mülklerini hedef alma olabilmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin savundukları meşruiyet zeminleri aynı zamanda etkili olacakları ve eylemlerini taşıyacakları sınırları da belirlemektedir.

Etnik ve ayrılıkçı terör örgütleri söz konusu olduğunda ise bunlar gerçeklerden bağımsız bir şekilde ilgili etnik grubu temsil ettikleri ve onların hak arayışlarına öncülük ettikleri iddialarında bulunmaktadır. Eylemlerini gerçekleştirecekleri saha ise genellikle bu etnik grubun yaşadığı ülke veya birden fazla ülkeye dağılmış bir şekilde bulunuyorsa tüm bu ülkeler olabilmektedir. Bunun en somut örneklerinden biri de PKK/KCK yapılanmasıdır. Nitekim PKK, Türkiye, Irak, Suriye ve İran'dan toprak parçalarını içeren "Birleşik Kürdistan" perspektifini ortaya koymuş, 2005 yılından itibaren de "demokratik konfederalizm" söylemiyle esasında aynı çizgiyi devam ettirmiştir. PKK'nın eylem alanlarından biri olarak tanımladığı ve "Doğu Kürdistan" olarak adlandırdığı İran'ın Batı bölgesi önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Kuruluşundan itibaren PKK'nın bu bölgede devam etmekte olan faaliyetleri, 2004 yılında PJAK'ın kuruluşu ile birlikte bir değişim geçirmiştir. PJAK, Batı İran'da gösterdiği yoğun propaganda faaliyetleri ve eylemlilik hali ile İran'da aktif olan önemli silahlı gruplar arasında yerini almıştır.

2004 yılında kurulan Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK), elebaşı Abdullah Öcalan'ı lider olarak benimseyerek ve Kürt milliyetçiliği hedeflerinin izinden giderek İran'a karşı silahlı saldırılara başlamıştır. Örgütsel yapısında silahlı kanadı YRK ve HPJ, siyasi yapılanmayı KODAR ve KJAR (2014 yılında kurulan sözde kadın hakları savunucusu yapılanma), gençlik yapılanmasını KCR ve medya yapılanmasını da Demokratik Basın Birliği (YRD) oluşturmaktadır. Örgütün finans kaynaklarını ise PKK'dan doğrudan aktarılan kaynaklar, Avrupa yapılanmasından elde edilen gelirler, sınır kaçakçılığı ve haraç gibi illegal faaliyetlerden elde edilen gelirler ve dış destekler oluşturmaktadır. PKK'nın kuruluşundaki ideolojiyi paylaşan PJAK, aynı zamanda şemsiye oluşum olan KCK'nın da ana unsurlarından

biridir. Buna rağmen PJAK her fırsatta stratejik, taktiksel ve operasyonel düzeyde özerkliğini vurgulayarak PKK'dan bağımsız olduğunu iddia etmiştir. Bunda PJAK'ın kuruluşuna da denk gelen 2004 yılında PKK'nın ABD ve Avrupa Birliği tarafından bir terör örgütü olarak tanınmasının etkili olduğu söylenebilir, zira PKK ile ilişkisini gizlemede gerekli özeni göstermediğinde kendisinin de uluslararası ölçekte terör örgütü olarak tanınmasından çekinmiştir.

PJAK'ın kuruluşunda, daha sonra PYD/YPG'nin kuruluşunda da kullanılacak olan örgütlenme modeli benimsenmiştir. Buna göre İran doğumlu PKK militanları PJAK'ı kurmak üzere İran'a gönderilmiş ve bunlar yeni örgütün çekirdek kadrosunu oluşturmuşlardır. Dönemin bölgesel gelişmelerini de göz önünde bulundurduğumuzda İran'da kurulacak bir örgütün PKK için önemi daha iyi anlaşılacaktır çünkü Suriye ve Türkiye arasında 1998'de Adana Protokolü'nün imzalamasından sonra İran ve Irak'taki kampların PKK için stratejik önemi daha da belirgin hale gelmiştir. Nitekim Türkiye, İran ve Irak ile sınırı oluşturan Zagros dağları, PKK'nın eylemlerine imkân veren ana harekât koridorlarına ev sahipliği yapmaktadır. Buna ek olarak İran'ın batısındaki Kelareş ve Piran kampları Türkiye'nin doğusuna düzenlenecek saldırılar için de bir üs görevi görmüştür.

PKK ve PJAK arasındaki ilişkiyi örgütün ölü verileri üzerinden inceleyen bir araştırmada, iki örgüt arasında karşılıklı olarak bir destekleme ilişkisinin olduğu ortaya konmuştur. PKK'nın açıkladığı ölüm verileri üzerinden hareketle yapılan analizde, PJAK'ın kuruluş yılı olan 2004'ten itibaren 2007 yılına kadar PKK içerisinde çatışmalarda ölen İran uyruklu terörist sayısı %10'dan %4'e kadar düşmüştür. Bu da 2004'te kurulan PJAK'a PKK saflarından teröristlerin transfer edildiği gerçeğini ortaya

koymaktadır. Buna paralel olarak İran’da öldürülen PJAK’lı teröristlerin sayısında da aynı yıllar içerisinde artışlar görülmüştür. Bu tür verilerin PKK ve PJAK arasındaki organik bağı gün yüzüne çıkaracağını gören terör örgütü, yaygın organları vasıtasıyla açıkladığı kayıp ve ölüm vakalarında hem PKK’lı hem de PJAK’lı olarak rapor edilen hiçbir teröristin olmamasına özen göstermeye çalışmıştır. Bunun PJAK’ın gerçeklerden bağımsız bir şekilde PKK’dan ayrı bir örgüt olduğu iddiasını güçlendirmek için yapıldığı söylenebilir. Verilerdeki bu titizliğe rağmen PKK mensubu bir terörist ile PJAK mensubu bir terörist arasında gerçekte bir fark yoktur. Aynı araştırmada aktarıldığı üzere; Suriye’de doğup 2000 yılında İran’da PKK’ya katılan bir terörist, 2011 yılında Irak’ın Kandil dağlarında ölü olarak bulunmuştur. Benzer şekilde İran’da dünyaya gelmiş bir terörist de 2006 yılında PJAK’a katılmış ve 2012 yılında Çukurca’da TSK’nın düzenlediği bir operasyonda öldürülmüştür. Bu da PJAK ve PKK’nın ortak stratejik hedefler güden kardeş örgütler olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Nitekim her ne kadar eylem alanları farklı olsa da yukarıdaki şekilde de belirtildiği üzere, teröristlerin ihtiyaç duyacağı insan kaynağını karşılamak için bu örgütler arasında teröristler transfer edilebilmektedir.

Kurulduğu günden bu zamana kadar toplam altı kongre düzenleyen PJAK terör örgütü, en son kongresini 2020 yılında düzenlemiştir. Bu kongrede alınan kararda 2014’te kurulan KJAR’da ilk adımı atılan sözde kadın mücadelesinin PJAK’ın stratejisinin temeli olduğu vurgulanmış, ayrıca kongrede “devrimci ve özgürlükçü” olarak tanımlanan fakat esasında İran’daki diğer etnik-ayrılıkçı Kürt örgütler olan aktörlerle iş birliği yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bunun, Irak ve Türkiye’de son yıllarda önemli ölçüde darbe alan PKK’nın odak noktasını PJAK’a kaydırmak isteyeceğinin ve burada aktif olan diğer etnik-ayrılık-

çı Kürt örgütlerle ileride ulusal birlik temelinde iş birliği zemini aramaya başlayacağını göstergesi olduğunu söylemek mümkündür (Balcı 2020).

PKK'nın Irak Yapılanması

PKK terör örgütünün Ortadoğu bölgesinde oluşturduğu yapılanmalarının bir diğeri Irak sınırları içerisinde bulunmaktadır. Günümüzde KCK çatısı altında ve Irak sınırları içerisinde PÇDK (Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi) adıyla faaliyetlerini sürdüren terör örgütü, İran ve Suriye gibi diğer bölge ülkelerinde uyguladığı benzer metotlarla Irak üzerinden de bölgesel istikrarsızlığa ve güvenlik dinamiklerine tehdit yaratmaya devam etmektedir. Diğer bölge devletlerindeki uzantılarında olduğu gibi PKK'nın Irak'taki terör varlığı da yeni bir olgu olmayıp 1980'li yılların başına kadar uzanmaktadır. Söz konusu dönem itibarıyla PKK bir taraftan Irak sınırları içerisinde oluşturduğu kamplarıyla terör ideolojisini yayma çabası içerisinde hareket ederken diğer taraftan burada kurduğu terör oluşumlarıyla uyuşturucu ve silah kaçakçılığının başat aktörleri arasına yerleşmiştir. Irak'ta kurduğu terör kampları ve yapılanmaları yoluyla PKK örgüt mensupları ayrıca Türkiye, Suriye ve İran sınırlarına geçiş yaparak terör faaliyet ve eylemleri için altyapı oluşturmakta ve örgüt tarafından planlanan eylemleri uygulamaya dökmeye çalışmaktadır.

1980'lerden itibaren PKK'nın Irak sınırları içerisindeki terör varlığını görünür hale getirmesinde 1980-1988 yılları arasında İran ve Irak arasındaki uzun süreli savaş ve 1990'ların hemen başında Körfez Savaşı'yla ABD'nin Irak'a askeri müdahalesinin etkili olduğu söylenebilir. Irak'ın İran ile yürüttüğü savaş ve ABD'nin Irak'a müdahalesinin ülkeye büyük ekonomik maliyetler doğurması sonucu bu dönemde Saddam rejimi ülke içerisinde

siyasi gücünü ve nüfuz etkisini büyük ölçüde kaybederken Irak içerisindeki otorite ve güç boşluğu da ileri seviyeye ulaşmıştır. Irak'ta uzun dönemli ve telafi edilebilmesi oldukça zor maliyetler yaratan tüm bu koşullar diğer birçok aktör gibi PKK terör örgütü ve yapılanmalarının da Irak sınırlarında üslenmesini hızlandırmış ve örgütün terör faaliyetleri ve bölgesel yayılımı için yeni alanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 2011 yılında Suriye'de iç savaşın başlaması sonucu Ortadoğu dinamiklerinin bütünüyle değişim göstermesi PKK terör örgütünün Irak içerisindeki yapılanmalarına ve örgütün bölgesel seviyede oluşturduğu terör varlığına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu dönem itibariyle Suriye'de DEAŞ'la mücadele bahanesiyle kendine alan yaratmaya çalışan PKK ve bileşenleri Irak içerisinde de benzer bir strateji takip ederek terör varlığını genişletme amacıyla eylem planlarını oluşturmuştur.

DEAŞ'ın 2014 yılında Musul'u ele geçirmesini takiben Irak içerisinde yeniden ortaya çıkan güç boşluğu ve siyasi otoritenin yoksunluğu yakın geçmişte PKK'nın buradaki terör faaliyet ve eylemlerini tetikleyici nedenlerin başında gelmektedir. Bu dönemde Sincar ve Kerkük üzerinde temel terör üslenmelerini oluşturan PKK, Kerkük'e bağlı Dakuk ilçesinde eylem alanlarını genişletmek için ofis açmış ve bu dönemden itibaren bölgedeki sivilleri hedef almaya başlamıştır. Kurulduğu tarihten itibaren uyuşturucu ticaretini başlıca finansal gelir kaynağına dönüştüren PKK, Sincar ve Kerkük'te de benzer metotları uygulamayı sürdürerek istikrarsızlık ve güvensizliği daha da tetikleyen aktör yapısına bürünmüştür. 2016 yılında Süleymaniye ve Erbil gibi bölgelerde 600'ün üzerinde köyün kontrolünü ele geçiren PKK, bu bölgelerde yürüttüğü terör faaliyetleriyle büyük ekonomik maliyetlere sebep olmaya devam etmekte ve bölgede yaşayan halkı zor kullanarak göç etmeye mecbur bırakmaktadır (Duman ve Alaca 2020).

PKK'nın Irak içerisindeki terör yapılanmalarının tek bir bölgeye mahsus olmayıp birçok farklı alana yayıldığı görülmektedir. Irak'ın coğrafi özelliklerini kendi terör faaliyetleri için avantaja dönüştürmeye çalışan terör örgütünün Kandil, Hınere, Metina, Zap, Hakurk, Avaşin, Sinat, Haftanin, Gare ve Basyan gibi bölgelerde terör kampları bulundurduğu bilinmektedir. PKK terör örgütü bu bölgelerdeki kampları kullanarak bir taraftan Irak içerisinde terör varlığını sürdürürken diğer taraftan Türkiye ve İran sınırlarına da fiziki anlamda yakın olabilme ve buralara kolay bir şekilde geçiş sağlayabilme amacıyla terör stratejilerini oluşturmaktadır. Nitekim bahse konu bu bölgeler ve kamplar PKK terör örgütünün başlıca finansal geliri haline dönüştürdüğü silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı için de birer merkez konumdadır. PKK terör örgütü Kuzey Irak'ta kurduğu laboratuvarlarda da hâlihazırda eroin üretimine devam etmektedir (Sarı ve Tınas 2018, 26).

Irak'ın özellikle kuzey bölgelerinde terör yapılanmalarının görünürlüğüne arttırmaya çabalayan PKK'nın burada bir hâkimiyet alanı inşa etmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, terör örgütünün Suriye'deki kolu olan YPG'ye benzer terör stratejilerine Irak'ta da başvurulmaktadır. DEAŞ'la mücadele bahanesini özellikle Irak'ın Sincar bölgesinde kullanan terör örgütü kantonlaşma yöntemine başvurarak terör eylemlerinin çerçevesini oluşturmaktadır. Her ne kadar BM gözetimi altında 2020 yılında Irak Merkezi Hükümeti ve Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasında imzalanan Sincar Anlaşması sonucu terör örgütü baskı altına alınmış olsa da buradaki varlığı tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Terör örgütü Sincar bölgesini kullanarak bir taraftan Irak ve Suriye arasındaki geçişi sağlarken diğer taraftan YPG üzerinde oluşturduğu tahakkümde de süreklilik sağlamayı hedeflemektedir. Bu tarihten itibaren terör örgütü aynı

zamanda sivil alanlarda da terör yapılanmalarını daha sıklıkla oluşturmaya başlamıştır (Duman 2021).

PKK ve bileşenlerinin Irak yapılanmalarının yarattığı bölgesel tehdit Türkiye'nin ulusal güvenlik gündemiyle yakından ilişkilidir. Bu kapsamda Türkiye, PKK terör örgütünün Irak'taki yapılanmalarını engelleyecek ve bölgesel istikrar ve güvenliğe katkı sunabilecek biçimde terörle mücadele politikalarını oluşturmaya geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Nitekim Türkiye'nin Irak'la sınır komşusu olması ve buradan gelebilecek terör tehditlerini bertaraf edebilmesi ulusal güvenliği için hayati önemde konular arasında yer almaktadır. Bu durum Türkiye'nin terörle mücadele stratejileri özelinde Irak'taki PKK terör yapılanmalarını mücadele öncelikleri arasına yerleştirmesine müsaade etmiştir. Türkiye gerek istihbarat temelinde yürüttüğü yöntemlerle gerekse askeri gücüyle terör örgütünün Irak sınırları içerisinde eylem yapabilme kabiliyetinin son dönemlerde büyük ölçüde önüne geçmiştir. 2019 yılında Türkiye'nin hava ve kara kuvvetleriyle başlattığı Pençe Operasyonları'nın getirdiği başarı bu durumun başat göstergelerinden birisidir. Türkiye tarafından Irak'ın kuzeyine gerçekleştirilen bu operasyonlar neticesinde 831 PKK'lı terörist etkisiz hale getirilmiş ve örgütün Irak yapılanmasının bölgeye yaratacağı tehdit büyük oranda engellenmiştir (Milli Savunma Bakanlığı 2022).

PKK ve Bileşenlerinin Uluslararası Güvenliğe Tehdidi: Avrupa ve Diğer Bölgeler

PKK Terör Örgütünün Avrupa Yapılanması

1970'lerde başlayan işgücü göçü ile birlikte Türkiye'den Kürt kökenli vatandaşlarımız da Avrupa'ya gitmiştir. Aynı dönemde çok fazla sayıda olmasa da Irak ve İran'dan da Avrupa'ya göç yaşanmıştır. 1980'lerde PKK'nın da kurulmasının ardından yaşanan 12 Eylül askeri darbesi sonrası Avrupa'ya bu defa siyasi mülteci akını yaşanmıştır. Bu süreçte Avrupa'daki Kürt diasporasını PKK baskı altına almaya başlamış, diğer Kürt yapılanmalarını, sivil toplum kuruluşlarını tasfiye etmeye başlamıştır. 1990'larda, Irak iç savaşı sonucu bir mülteci akını daha başlamış ve Türkiye'nin terörle mücadelede kararlılık göstermesi de bu akını hızlandırmıştır. Avrupa'daki Kürt nüfusun belirli bir düzeye ulaştığı bu dönemde PKK'nın yeni bir yapılanmaya giderek suikastleri de içeren terör saldırılarına başladığı görülmektedir. 2000'li yıllarda özellikle Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra PKK Avrupa'da adeta bir terör fırtınası estirmiştir (Bयरaklı 2019, 20-22). Berlin'deki İsrail büyükelçiliğine ve diğer ülkelerde farklı büyükelçiliklere baskınlar gerçekleştirmiş, bu bas-

kınlar can kayıplarına sebep olmuştur. O vakte kadar PKK'nın Avrupa'daki durumu istihbarat servislerinin raporlarında yer almaktayken artık PKK'nın tehdit unsuru olarak değerlendirilmesine dair tespitlerin de yapıldığı bir döneme geçilmiştir. Aynı dönemde PKK Avrupa'da çok ciddi bir sivil toplum yapılanmasına girişmiştir. Kadın, gençlik derneklerinin yanı sıra dini yapılanmalara da el atılmış ve bu süreçte sayıları binlerle ifade edilen PKK terör örgütü güdümünde STK'lar kurulmuştur.

PKK'nın Avrupa yapılanması ile ilgili olarak en önemli dönem noktası ise Arap Baharı ve Suriye iç savaşı olmuştur. Suriye İç Savaşı ile birlikte PKK'nın Suriye'de edindiği alan, DEAŞ karşıtlığı üzerinden gördüğü destek arttıkça Avrupa'da kendini normalleştirme, bazı ülkelerde terör örgütü olarak tanımlanmasından doğan yasakların kaldırılması için lobicilik faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır.

PKK'nın Avrupa'daki faaliyetleri ile ilgili olarak sağlıklı bir veriye ulaşmak çok mümkün değildir. Örneğin gerçekleştirdiği terör faaliyeti sayısı ya da bu saldırılarda ölen ya da yaralanan kişi sayısı kayıtlarda net bir şekilde yer almamaktadır. Açık kaynakların taranmasıyla elde edilen bulgulara göre 1988'den 2015'e kadar örgüt Avrupa'da 34 terör saldırısı gerçekleştirmiş ve bunların hepsi ölümlü sonuçlanmıştır (The Institute for Economics and Peace 2015, 9-45). Bu eylemler arasında özellikle 1992, 1995 ve 1999'da daha yoğun olmak üzere 2000'li yıllarda PKK'nın doğrudan yaptığı eylem sayısı 174'e ulaşmıştır. Bu eylemlerin çoğunlukla gerçekleştirildiği ülkeler ise Almanya, Avusturya ve Fransa'dır. Bu eylemlerin amaçları arasında Avrupa ülkelerinin PKK'ya yönelik politikalarını değiştirmek, bu ülkelerin Türkiye'ye yönelik politikalarının değişmesini sağlamak, PKK'ya alternatif diğer Kürt grupları caydırmak ve Avru-

pa’da yaşayan Kürt nüfus üzerinde baskı kurarak örgüte yönelik desteklerini pekiştirmek yer almaktadır.

PKK’nın Avrupa’da gerçekleştirdiği saldırılar genellikle ticari işletmelere yönelmiştir. Kimi zaman Kürt iş adamlarını hedef alan saldırılar kimi zaman da diğer Türk vatandaşlarına karşı gerçekleştirilmiştir. Yapılan saha çalışmalarında saldırıya uğrayan kişilerin bunu dile getirme konusunda çekingen davrandığı saptanırken, bu durumun birçok işveren açısından sıkıntı verici olduğunu, yerel polis makamlarına bu konuyla ilgili şikâyet edilmesi durumunda da sonuç alınmadığını ve PKK’nın misilleme yapma tehdidi yüzünden şikâyetin çoğu defa mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

PKK’nın Avrupa’da hedef aldığı gruplar şu şekilde sınıflandırılabilir: (i) farklı ideolojik eğilimdeki Kürt grupları, PKK’yı eleştiren radikal sol gruplar ve PKK’dan ayrılan üyeler; (ii) Avrupa devletlerinin görevlileri ve Türk vatandaşları ve kuruluşları.

Avrupa’da PKK’nın amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Kürt milliyetçiliğini mobilize ederek kendisinin Kürtlerin tek temsilcisi olduğu iddiasını kabul ettirmek,
- PKK’nın Türkiye’ye yönelik terör faaliyetlerinin meşrulaştırması için propaganda faaliyetleri gerçekleştirmek,
- Ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte sivil demokratik hakları suiistimal ederek olabildiğince geniş bir yapılanma sağlamak,
- Ekonomik mobilizasyon ile örgütün ayakta kalmasını ve terör örgütünün finansmanını sağlamak,
- STK yapılanmaları adı altında yürütülen lobi faaliyetleri ile örgütün faaliyet gösterdiği ülkede siyaset ile olan ilişkisini düzenlemek ve normalleştirmek,

- Avrupa sahasını örgütün militan devşirme alanı olarak kullanmak.

PKK Avrupa'yı kendine militan devşirme, yani radikalleşme sahası olarak da kullanmaktadır. Elde edilen bulgulara göre PKK Avrupa genelinde militan devşirme konusunda önde gelen örgütler arasında yer almaktadır. PKK'nın uyguladığı radikalleşme süreçlerinde üç farklı kitleden militan devşirerek bunları Türkiye ve Suriye'deki dağ ve şehir kadrolarına dâhil ettiği görülmektedir:

- i. Avrupa'da doğmuş ve büyümüş gençler: Bu gençler genellikle PKK'ya müzahir derneklerde radikalleştikten sonra ya örgüt adına buldukları şehirlerde eylemlerde bulunmakta ya örgütün kriminal faaliyetlerinin bir üyesi haline dönüşmekte ya da doğrudan örgüt militanı olarak terör eylemlerinde bulunmak üzere bulunduğu ülkeden ayrılmaktadır.
- ii. Türkiye'de doğan, büyüyen ama son kertede Avrupa'ya göç etmiş kişiler: Bu kategoride yer alan gençlerde PKK'ya katılım oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye ya da Suriye'den göç eden kişilerin adaptasyon sorunu yaşamaları PKK'nın ideolojik propagandasıyla birleşince bu kişilerin örgütün saflarına katılma süreçleri daha da hızlanmaktadır.
- iii. Diğer kaynaklar: Aşırı sol ve aşırı sağ gruplardan gelen bu kişiler farklı neden ve motivasyonlarla örgüte katılırken özellikle 2014 sonrası PKK ile DEAŞ arasında patlak veren çatışma sürecinde katılımların yoğunluğu artmıştır. Bu kategoride yer alan kişiler Yabancı Terörist Savaşçı olarak isimlendiriliyor olsa da PKK saflarına katılan bu kişilerin terörist olarak ele alınmadıkları görülmektedir. İngiltere dışındaki Avrupa ülkelerinde savaş bölgesinden geri dönen bu kişiler herhangi bir yargı mekanizmasına tabi tutulmamaktadır.

PKK'nın Avrupa'da Finansal Aktiviteleri

PKK'nın Avrupa çapındaki finansal aktiviteleri oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Saha araştırmaları, kamuya açık raporlar ve açık kaynakların taranması sonucu ulaşılan bulgulara göre PKK'nın Avrupa çapındaki finansal kaynakları arasında şunlar yer almaktadır:

- Uyuşturucu kaçakçılığı sonucu elde edilen gelirler,
- PKK'ya müzahir dernek, vakıf ve diğer oluşumlar aracılığıyla toplanan bağışlar,
- Zorlama, baskı ve tehdit ile haraç toplama yoluyla elde edilen gelirler,
- İnsan kaçakçılığı, fuhuş ve göçmen kaçakçılığı yoluyla elde edilen gelirler,
- Adam kaçırma ve alıkoyma yoluyla fidye yöntemiyle elde edilen gelirler,
- Medya aracılığıyla elde edilen gelirler,
- Silah kaçaklığından elde edilen gelirler.

Uyuşturucu kaçakçılığı PKK'nın kuruluşundan bugüne en fazla gelir elde ettiği yasal olmayan finansal faaliyetler arasında yer almaktadır (Çalışkan 2021). PKK'nın Afganistan'dan Avrupa'ya uzanan uyuşturucu trafiğinin hem güzergâhını kontrol eden hem de Avrupa genelinde bu uyuşturucunun son kullanıcıya dağıtımını sağlayan en büyük yasa dışı örgütlenmelerin başında gelmektedir. Bu yüzden PKK'nın Avrupa'da uyuşturucudan elde ettiği gelir sadece kaçakçılıkla sınırlı değildir. Örgüt bu yasa dışı ticaretin her aşamasında yer almaktadır. Bu anlamda PKK uyuşturucu kaçakçılığından komisyon alma, uyuşturucu kaçakçılığını koordine etme, Avrupa'da uyuşturucu dağıtımının koordinasyonunu sağlama ve uyuşturucudan elde edilen geliri aklama şeklinde sıralanabilecek geniş bir ağı kontrol etmektedir.

PKK'nın finansal faaliyetleri arasında dernekler aracılığıyla zorla topladığı bağışlar da bulunmaktadır. Bu bağışlar genellikle Avrupa'daki Kürtlerin "itiraz edemedikleri", bir anlamda zor ve baskıyla para toplama yöntemidir. Bu noktada dikkat çeken husus Avrupa ülkelerinde göçmen Kürtleri bu tehditlere karşı koruyacak mekanizmaların bulunmamasıdır. Zorla para toplamada örgütün kullandığı ilk ve en yaygın olan yöntem düğün törenlerinde ayrı bir para toplama kutusu koyularak insanların hem düğün sahibine hem de PKK'ya yaptığı bağışlardır. PKK'nın sözcüsü ekonomik faaliyetlerinde en etkili olan iki yapı Uluslararası Kürt İş Adamları Birliği (KARSAZ) ve Kürdistan Kızılayı (Heyva Sor)'dir. KARSAZ finansman faaliyetlerini ve para transferini daha sistemli bir şekilde denetlemek amacıyla 2001 yılında kurulmuş ve kara para aklama gibi birçok yasa dışı finansal aktiviteler yürütmektedir. KARSAZ, örgütün istikrarlı bir gelire sahip olması için ekonomik alandaki girişimlerini örgütlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca yasa dışı yollardan elde edilen gelirin aklanması faaliyetlerini de yürüttüğü bilinmektedir. 2009 yılının Ağustos ayında yapılan Kürt Demokratik Toplum Avrupa Koordinasyon (CDK) toplantısında KARSAZ'ın bir başka yapılanma adı ile Kooperatif (Tüccarlar Birliği) olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.

Doğrudan para toplama yöntemi PKK'nın finansal ağının önemli bir parçasını teşkil etmektedir. Kürtlerin sahip olduğu iş yerleri başta olmak üzere buralarda çalışan kişilerin maaşlarından belirli oranlarda kesintiler yapıldığı da bilinmektedir. PKK'nın kara para aklama yöntemlerinden birinin genellikle kurye yoluyla örgütün ana yapılanmalarının olduğu Türkiye, Irak ve Suriye'ye para sokulması olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasa dışı gelirlerin dışında PKK'nın insan kaçakçılığı marifetiyle de para kazandığı örnekler söz konusudur. "Avrupa Terörizm

Durum ve Trendler 2017” raporuna göre PKK’nın Avrupa çapında elde ettiği illegal gelirlerin yıllık 5.300.000 Avro olduğu ifade edilse de örgütün yıllık gelirinin Avrupa kaynağının bu rakamdan çok daha fazla olduğu değerlendirilmektedir (Eurpol 2017).

PKK’nın Avrupa’daki Medya Yapılanması

Avrupa çapında PKK ve medya arasındaki ilişki örgütün propagandasının yapılabilmesi, geniş kitlelere bu propagandanın ulaştırılabilmesi ve kamuoyu üzerinde tesir ortaya koyabilmesi açısından işlevsel bir öneme sahiptir. Medyanın rolü özellikle Türkiye hakkında yalan haberlerin kitlelere ulaştırılması ve örgütün Türkiye’ye karşı yürütmüş olduğu terör faaliyetlerinin abartılı bir dille aktarılmasında hayati derecede önemlidir.

PKK tarafından doğrudan kontrol edilen ya da dolaylı olarak örgütün propagandasının yapıldığı medya mecrası dört ana kategoriye ayrılabilir:

1. *TV ve radyodan oluşan medya iletişim organları:* Söz konusu kategori içerisinde Avrupa çapında yayın yapan ve merkezlerinin Avrupa başkentlerinde yer aldığı kanallar ve radyolar ele alınabilir. Bunlar arasında Med TV, Medya TV, Roj TV, Nuçe/Med-Nuçe TV gibi doğrudan PKK tarafından yönetilen kanallar yer almaktadır. Bu kanalların birçoğu terörle bağlantısı olduğu gerekçesi ve Türkiye’nin ilgili ülkelere yönelik baskısı sonucu kapatılıyor olsa da farklı isimlerle yeniden açılmaktadır. Bunlardan en uzun süreli Kürtçe yayın yapan televizyon olan Med TV, bir “ulus yaratma”, örgüt içi eğitim ve dilde standartlaşmanın sağlanması gibi işlevlerinin yanında kara para aklama gibi işlevler de icra etmiştir.
2. *Yazılı medya:* Bu kategori içerisinde internet tabanlı haber siteleri ve gazeteler, dergiler yer almaktadır. Araştırma yapılan

ülkeler dikkate alındığında toplamda PKK propagandası yapan yüzlerce yayın organı bulunmaktadır.

3. *Sosyal medya*: Bu alan son derece dağınık olmasına rağmen özellikle dernek gibi oluşumların sosyal medya kullanımlarında belirli bir düzeyde sistematik hareket edildiği görülmektedir. Bu oluşumlar genellikle bu hesapları örgütün propagandasını yapmak, Abdullah Öcalan'ın resimlerini paylaşmak, etkinlik duyurusu paylaşmak ve Türkiye hakkında sahte haberleri dolaşıma sokmak için kullanmaktadır.
4. *İlgili ülkenin yerel basınında yer alan "PKK sempaticileri kişilerin faaliyetleri"*: Örneğin, PKK yasağının kaldırılmasına yönelik propaganda faaliyetleri yürüten Kurdisch Gemeinde isimli topluluğun başkanı olan Ali Ertan Toprak, Alman devlet kanalı ZDF'nin yayın danışma kurulunda yer alarak bu kanalın Türkiye ve örgüt hakkındaki yayınlarını yönlendirmektedir. Bunun yanı sıra yerel medya organlarında çalışan örgüt sempaticileri gazeteciler, Türkiye ve örgüt hakkında yaptıkları haberlerde meselelere PKK ve PYD bakış açısından tek yanlı olarak vererek örgütün terör kimliğini yadsımakta ve imajını yumuşatmaktadır.

PKK'nın Avrupa'daki STK Yapılanması

Bir bütün olarak bakıldığında PKK'nın Avrupa yapılanması kategorik olarak siyasi faaliyetleri yürüten çatı yapılanmaları, kültürel, dini ve sosyal faaliyetler yürüten dernekler, kadın ve gençlik derneklerinden oluşmaktadır. Araştırma sonucu söz konusu kategoride yer alan yüzlerce oluşumun varlığı tespit edilmiş, bunlar her bir ülkede ayrı ayrı kataloglanarak faaliyet alanları ve PKK ile olan bağları incelenmiştir.

Avrupa'daki STK'ların buldukları ülkelerdeki sübvansiyonlardan, STK'lara verilen desteklerden ve AB fonlarından yararlanabildiğini görmekteyiz. Örneğin İsveç'te yer alan neredeyse bütün dernekler yerel yönetimlerden maddi destek almaktadır. Bu derneklerin yıllık faaliyetleri için söz konusu yerel yönetimlerden aldığı maddi yardım miktarı yaklaşık 50.000 Avro civarındadır. Bu durum Avrupa'nın diğer ülkelerinde de benzerlik gösterdiği gibi bazı ülkelerde yer alan enstitüler ulusal ölçekte devlet tarafından desteklenmektedir. Dolayısıyla Avrupa devletleri STK'lar üzerinden aslında PKK'yı finanse etmektedir. Bu dernekler vasıtasıyla mahallelere kadar örgütlenebilen PKK yine bu dernekler aracılığıyla kendisine muhalif kişiler ve Türk vatandaşları hakkında istihbari bilgiler toplayabildiği gibi buralarda kurulan küçük meclisler aracılığıyla da bağış adı altında para toplamaktadır.

STK yapılanmasında yer alan kişileri üç kategoride sınıflandırmak mümkündür:

- i. *Dağ kadrosunda bulunmuş, örgüt tarafından Avrupa yapılanmasında yönetici olarak görevlendirilmiş kişiler.* Bu kişiler doğrudan PKK'ya hiyerarşisi içinde bir yere sahiptirler ve örgüte tam bağlıdır. Bu dairenin içine genellikle örgütün karar alıcıları girdiği için burası herkese açık değildir.
- ii. *En küçük dernekten en büyüğüne kadar oluşumların içinde bulunan yöneticiler ve oluşumun genele açık ve örtük faaliyetlerinden sorumlu olan kişiler.* Bu isimler genellikle Avrupa'da uzun süre yaşayan yerel ve ulusal siyasetle ilişkisi olan kişilerden oluşmaktadır. Bu düzeydeki yapılar yönetimsel düzeyde kapalı, faaliyetler düzeyinde açık örgütlenmelerdir.
- iii. *PKK'ya müzahir, sempati duyan geniş kitleler.* Bu kişiler PKK'nın pasif destekçileri olmakla birlikte örgüte zorla ya

da gönüllü olarak para aktaran veya bağış yapan, faaliyetlerinin yürütülmesinde gönüllü olarak çalışan ve hizmet eden, gösterilere katılan kitlelerden meydana gelmektedir.

PKK 21 Mart 1985 tarihinde hem uluslararası propaganda hem de dağ kadrosuna militan temin etmek amacıyla cephe faaliyetlerini genişleterek Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni (*Eniya Rızgariya Netewa Kurdistan*, ERNK) kurmuştur. PKK'nın Avrupa'daki siyasal faaliyetlerini yürüten ERNK Ocak 2000'de feshedilerek yerini Kürt Demokratik Birliği'ne (*Yekitiya Demokratiya Kürd*, YDK) bırakmıştır. 2004 yılında bu oluşumun adı Avrupa Kürt Demokratik Toplum Koordinasyonu (*Civaken Demokratika Kurd*, CDK) olarak değiştirilmiştir. 6 Temmuz 2013 tarihinde örgüt, tüzüğünde yeniden yapılanmaya giderek feshedilmiş, yerine Avrupa Demokratik Kürt Toplum Kongresi (*Kongreya Civaken Demokratik a Kurdistanîyen Ewropa*, KCD-E) kurulmuştur. Yapılanmada KCD-E'nin altında kadın yapılanması (TJK-E), gençlik yapılanması (Ciwane Azad), öğrenci yapılanması (YXK), Kürdistan Kızılayı, din yapılanması (CİK) ve politik yapı olan HDK-Avrupa yer almaktadır. Bunların altında ise ülke yapılanmaları oluşturulmuştur. 2016 yılında gerçekleştirilen yıllık toplantıda terör örgütünün son Avrupa yapılanması KCDK-E olarak anılmaya başlamıştır.

Avrupa'daki STK yapılanması en üstte Demokratik Kürt Birliğinin yer aldığı bir teşkilatlanmaya sahiptir. Bahsi geçen yapı kapsamında Avrupa Halk Konseyi, Ülke Örgütlenmesi, Alan Örgütlenmesi, Bölge Örgütlenmesi ve Mahalle Örgütlenmesi şeklinde toplumun her alanına yayılan bir örgütlenme sistemiği görülmektedir. Örgütün Avrupa'daki çatı yapılanmasının belirlenen strateji doğrultusunda sürekli adı değişmektedir. Avrupa düzeyinde faaliyet yürüten bir diğer PKK örgütlenmesi de

merkezi Belçika’da bulunan Avrupa Kürt Dernekleri Konfederasyonu’dur (*Konfederasyona Komelen Kurd li Ewropa*, KON-KURD). KON-KURD’un temel amacı PKK’nın taleplerini Avrupa ülkelerinin siyasi gündemine taşımak, Avrupa’daki göçmen Kürt kitlesinin örgüte desteğini pekiştirmek ile Avrupa’da kamuoyunun desteğini alarak kitlesel bir harekete alan sağlamaktır.

Avrupa’nın PKK Politikası: Almanya Örneği

Avrupa ülkelerinin her birinde PKK’ya yönelik tavrın –ortak özellikleri olmakla birlikte- farklı yönleri bulunmaktadır. Birçok Avrupa ülkesi PKK’yı bir terör örgütü olarak tanımına rağmen bazıları ise bundan ısrarla kaçınmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan gibi kimi ülkeler ise özellikle 1990’lı yıllarda PKK’ya doğrudan ve açıktan destek vermekten çekinmemiştir. İlâveten terör örgütü olarak tanıyanların içinde de PKK örgütlenmesine göz yummakta azdan çoğa doğru bir sıralama yapmak mümkündür. Farklı Avrupa ülkelerinin PKK’ya getirdikleri faaliyet yasağının bir gerekçesinin ülke içindeki şiddet eylemleri olduğu görülürken söz konusu ülkelerin örgütlerle olan ilişkilerini şiddet eylemleri, Türkiye ile olan ilişkiler ve özellikle örgütün DEAŞ’a karşı oynadığı rol bağlamında etkinliğini artırmasıyla birlikte Ortadoğu’daki gelişmelere bağlı olarak düzenledikleri söylenebilir.

Avrupa yapılanmasının üst yapılanmaları genellikle Almanya’nın batısındaki ülkelerde (Belçika, Hollanda ve Fransa gibi) yer alırken, Almanya’da da örgütün faaliyetlerini yöneten bir ekip bulunmakta ve bu durum Alman istihbaratı tarafından bilinmektedir (Dilbirliği 2019).

Almanya’da bulunan terör örgütünün üst yapısının temel üç görevi şu şekildedir:

- i. Terör örgütüne mali kaynak sağlamak
- ii. Kamuoyunda örgütün propagandasını yapmak ve fikirlerinin etkisini arttırmak
- iii. Terör örgütüne sözde yönetici ve silahlı eleman temin etmek.

Bu işleri yaparken Almanya'daki yapılanma Avrupa'daki sözde üst yöneticileri ile sürekli irtibata geçerek, düzenli raporlamalar yapmaktadır.

Almanya'da Yabancı Radikal Terör Örgütlenmeleri başlığı altında federal iç istihbarat kurumu (*Bundesverfassungsschutz*) raporlarında yer alan PKK örgütü ve türevlerinin 22 Kasım 1993 tarihinde Alman Dernekler Yasası madde 18 fıkra 2 hükmüne göre faaliyetleri yasaklanmıştır. Buna göre; yasanın uygulama alanında bulunmayan bir dernek olarak kabul gören PKK terör örgütünün sadece faaliyetleri Almanya sınırları içerisinde yasaklanmıştır. Yasak kapsamında uygulanan hükümlerden birisi de Almanya Anayasasının 9. maddesinin 2. fıkrasındaki “Amaç ve faaliyetleri ceza kanunlarına aykırı olan veya amaç faaliyetleri anayasal düzene ve evrensel uluslararası düşüncelere aykırı olarak hareket eden derneklerin yasaklanmasını” ifade eden hükümdür.

Yasak öncesi Almanya'da terör örgütü şiddet olayları gerçekleştirmiş ve 1993 yılında farklı şehirlerde terör örgütü tarafından 60'tan fazla Türklere ait işyerine ve Türkiye Cumhuriyeti kurumlarına saldırı yapmıştır. Bunlardan en önemlisi 24 Haziran 1993 tarihindeki Türkiye Cumhuriyeti Münih Başkonsolosluğu'na terör örgütü tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırıdır. Yasak, örgütün sadece Almanya'daki faaliyetlerini kapsarken, aynı zamanda terör örgütüne ait her türlü sembol, bayrak, flama, ses ve görüntülü yayınlar, bu yayınları gerçekleştiren medya organları da yasak kapsamına dâhil edilmiştir.

Terör örgütüne uygulanan yasak, terör örgütünün diğer sözde yapıları olan KADEK, KONGRA GEL, KKK, KCK gibi Almanya dışındaki yapılarını da kapsamaktadır. AB üyesi ülkelerde ise PKK terör örgütü ve KADEK, KONGRA-GEL yapıları yasak kapsamındadır. Yasak kapsamında terör örgütünün Almanya gençlik, kadın gibi farklı alanlardaki yapılanmalarını içeren toplamda 52 organizasyon Almanya dernekler yasasının ilgili maddelerince kapatılmıştır (Meşe 2018).

Alman Yargıtayı BGH'nin 28 Ekim 2010 tarihindeki kararında, "terör örgütünün Avrupa yapılanmalarının da şeklen dahi olsa PKK terör örgütünün ana yapılanmasından bağımsız olmadığı; bu yapılanmaların her yönüyle ana yapılar içerisinde organize olduğu, bu haliyle PKK terör örgütünün ve bağlı yapılarının tamamının Almanya Ceza Yasası kapsamında yabancı terör örgütü olarak değerlendirileceği ve bu kapsamda sözde yöneticilerinin yargılanabileceği ve cezalandırılabilabileceği" hükme bağlanmıştır. Terör örgütüne getirilen yasak kapsamında 1992 yılından günümüze kadar Federal Savcılık tarafından 180 adet soruşturma açılmış, bunlarla ilgili açılan davalarda 70 tanesinde karar alınmış ve 90 tane terör örgütü yöneticisi mahkûm olmuştur. Anılan bu uygulamalar neticesinde son olarak 2019 yılında PKK'nın Almanya'daki yayın organları olan *Mezopotamien Verlag und Vertrieb GmbH* ve *MIR Multimedia GmbH* kapatılmıştır.

PKK terör örgütü Federal İç İstihbarat raporlarında uzun yıllardır "Sicherheitsgefährdende und Extremistische Bestrebungen von Ausländern" - Ohne Islamismus (Yabancıların Anayasayı Tehdit Eden ve Aşırı Yönelimleri" - İslâmcılık harici) başlığı altında "Arbeiterpartei Kurdistans" (PKK) olarak incelenmektedir. Raporların genel özelliği, ana hatlarda pek bir değişiklik olmadan o yıl içerisinde gerçekleşen ve istihbarat bilgileriyle elde

edilen çeşitli bilgilerin açık kaynak esasına göre kamuoyu ile paylaşılmasıdır. Raporlarda PKK terör örgütüne ilişkin Almanya'daki üye sayıları 2012 yılında 13.000 olarak verilirken, 2014 de 14.000 ve 2020 yılında ise 14.500 olarak gösterilmektedir.

2011 yılından beri incelenen raporlarda, terör örgütünün kendini Avrupa'da demokratik bir örgüt gibi gösterip, çeşitli siyasiler ve kurumsal yapılarla irtibata geçerek, kendisini Kürt meselesinde tek muhatap olarak göstermeye çalıştığı hususu vurgulanmaktadır (İnat, 2016). Ancak terör örgütünün ve yukarıda sayılan bağlantılarının gerek Türkiye'de gerekse Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde gerçekleştiği terör faaliyetleri sebebiyle takipte olduğu açıkça belirtilmektedir. Raporlara yansıyan ve istihbarat birimleri tarafından bilinen ve takip edilen faaliyetler olarak, yıllık çeşitli gösteriler ve propaganda faaliyetleri sayılmakta, örgüte mali kaynak oluşturmak için zorla toplanan mali kaynakların varlığı bilinmekte, en önemlisi de Almanya'da Kürt çocuklarının radikalleştirilerek terör örgütünün dağ kadrosuna alınması da raporlara yansıtılmaktadır. Bilhassa bu husus terör örgütünün Avrupa'da ve Almanya'daki şiddet potansiyeline örnek gösterilmektedir.

Raporlarda 2014 yılından itibaren PKK terör örgütüne yönelik olarak kullanılan dilde bir yumuşama görülmektedir. Bilhassa Kobani olayları ve etrafında yaşananlar sebebiyle terör örgütü ve bileşenlerine yönelik genel kabulde bir değişme olduğu ve terör örgütünün bu sayede sempatican çevresini genişleterek Avrupa'da geniş bir taban bulduğu ifade edilmektedir. Son olarak 2021 Haziran ayında yayınlanan 2020 yılına ait federal iç istihbarat raporunda PKK terör örgütünün tehdit potansiyelinin Almanya iç güvenliği açısından şekil değiştirdiği, örgütün her halükarda şiddet potansiyeline sahip olmakla birlikte iç güvenli-

ğe yönelik tehdidin Almanya'daki Ülkücü Gençlik ve Türk asıllı İslamcılarının PKK terör örgütüne karşı yaklaşımlarından kaynaklandığı, Almanya iç güvenliğini tehdit edici düzeyde bir çatışma potansiyeli barındırdığı, ve 2020 yılında PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirilen gösterilerde zaman zaman bu gruplar arasında çatışmaların yaşandığı ifade edilmektedir.

Almanya özelinde PKK bileşenlerine yönelik olarak da bilhassa PYD, YPG ve YPJ diye adlandırılan Suriye örgütlenmesine yönelik iç istihbarat raporlarında, bu örgütlerin PKK ile bağlantıları açıkça raporlanmaktadır. Bununla birlikte, bu terör örgütlerine ilişkin açıkça bir yasak uygulaması söz konusu değildir. Ancak raporlarda bileşenlerden de gelebilecek tehditler konusunda kamuoyu uyarılmaktadır. Yasaklar, sadece PKK terör örgütü ile bağlantılı olduğu için, bu örgütlerin sembollerine, bayraklarına ve yayınlarına yönelik olarak gerçekleşmektedir. Bu kapsamda PKK terör örgütüne yönelik olarak getirilen sembol ve bayrak yasağı kapsamına, dolaylı olarak bu terör örgütlerine ait sembol ve bayraklar da alınmıştır.

Söz konusu örgütün Suriye yapılanmasına ilişkin raporlarda ve çeşitli kaynaklarda geçen ifadeler dikkati çekmektedir. PKK/PYD için "Schwesterpartei von PKK in Syrien" (PKK'nın Suriye'deki Kardeş Partisi); YPG ve YPJ için "Bewaffneter Ableger von PKK/PYD in Syrien" (PKK/PYD'nin Suriye'deki Silahlı Kolu); ve SDF için "Schwesterpartei von PKK und PYD in Syrien" (PKK ve PYD'nin Suriye'deki Kardeş Partisi) kullanılmaktadır. Aynı şekilde terör örgütünün silahlı şehir yapılanmaları ve çatı kuruluşu olan KCK terör yapılanmasının şemsiyesi altında bu terör örgütlerinin de dikey hiyerarşi içerisinde yer aldığı ifade edilmektedir.

Tüm yasaklamalara rağmen PKK terör örgütünün kullandığı arka kapı, Almanya’da bulunan legal aşırı solcu yapılanmalar ve siyasi olarak da Die Linke Partisi olarak raporlara yansımaktadır (Daily Sabah, 2015). Bu parti %5 barajını geçecek duruma sahip olup, bu özelliği ile PKK’ya destek olarak siyasi faaliyetlerde bulunma imkânı sağlamaktadır. (Bundesamt für Verfassungsschutz Şubat 2019)

Alman Federal Parlamento işlemlerinin içeriklerine bakıldığında 28.11.1997 tarihli ve Ulla Jelpke, Steffen Tippach, Eva-Maria Bulling-Schröter ve PDS Federal Meclis grubu adına yapılan başvuruda PKK terör örgütüne yönelik yasağın kaldırılması için mecliste karar alınması teklif edilmiş ve teklif reddedilmiştir. Benzer bir teklif yine Die Linke tarafından 2014 yılında federal parlamentoya verilmiş, bu teklif de reddedilmiştir. Angelika Beer imzasıyla 15 Şubat 1995 tarihinde Birlik90/Yeşiller Grubu adına verilen teklifte, pek çok hususun yanı sıra, Federal hükümetten Kürt meselesinde Türkiye ile taraflar arasında (PKK terör örgütü dâhil) arabulucu olmasına yönelik karar alınması talep edilmiş fakat bu talep de reddedilmiştir.

Başka ilginç bir örnek 16 Ocak 1996’da CDU/CSU grubu adına verilen yazılı soru önergesinde pek çok hususun yanında, federal parlamentoda sol kanat temsilcisi olan PDS’in PKK terör örgütü ile olan ilişkileri federal hükümetten cevaplanması istemiyle sorulmuştur (Drucksache 13/3596). Anılan yazılı soru önergesine 22 Şubat 1996 tarihinde hükümet tarafından cevap verilmiştir. Buna göre, PDS partisinin özgür-demokratik anayasal düzene aykırı hareket eden yabancı sol terör örgütleriyle ilişkisi olduğu ve bunlardan birinin de PKK terör örgütü olduğu, PDS partisinin yasak olan terör örgütlerinin faydalanacağı şekilde gösteriler ve programlar düzenlediği tarihleriyle birlikte belirtilmiştir (DruckSache 13/3830).

Bir diğer örnek iç istihbarat raporlarında yasak semboller arasında sayılan YPG ve YPJ sembollerinin yasak olup olmadığına ilişkin Die Linke partisi tarafından verilen yazılı soru önergesidir (Drucksache 19/25202). Bu yazılı soru önergesine hükümet tarafından 28 Aralık 2020 tarihinde cevap verilmiştir. Buna göre, PYD ve silahlı kolları olan YPG'nin ve YPJ'nin dernekler hukukuna göre Almanya'da haklarında yasak kararı olmadığını ve bu durumun bu örgütlerin sembollerini de kapsadığını, ancak bu durumun PKK terör örgütü tarafından kullanıldığını ve toplantı ve gösterilerde kendi yasak sembolleri yerine bu sembolleri kullandıkları bilinmektedir (Drucksache 19/25644).

Federal Hükümete cevaplama istemiyle 19.02.2020 tarihinde yine Die Linke tarafından verilen yazılı soru önergesinde, DEAŞ'a karşı Almanya'dan savaşmaya giden Yabancı (Terörist) Savaşçılarla bilhassa YPG için savaşmaya gidenlere yönelik hükümetin tavrına ilişkin yazılı soru önergesidir. Hükümetin konuya ilişkin verdiği cevap ise oldukça ilginçtir. PYD, YPG, SDF saflarında DEAŞ'a karşı savaşan Almanya'dan gidenlerin sayıları detaylı olarak verilmektedir. 2013 yılından beri hükümetin takip edebildiği 300 yabancı terörist savaşçı PYD, SDF ve YPG saflarında savaşa katılmıştır. Ancak YPG ve YPJ saflarında savaşanların geri dönüşlerinde yabancı terör örgütü üyeliği şüphesiyle haklarında soruşturma açılmaktadır (Drucksache 19/17607). Fakat bu soruşturmanın yargılamaya dönüşmesi ve mahkûmiyet kararı verilmesi oldukça azdır.

Görünürde PKK terör örgütü ve sonradan isim değiştirmiş halleri olan KADEK, KCK gibi terör yapılanmaları ve bunların sembolleri Almanya'da yasaktır. Ancak, Suriye ve Irak'taki gelişmeler ve Türkiye Cumhuriyeti'nin konuya yaklaşımı, Almanya'da da terör örgütüne yönelik yaklaşımlarda belirleyici

olmaktadır. Hali hazırda PKK terör örgütünün değişik isimler altında yürüttükleri faaliyetlerine müsamaha gösterilmektedir. Bilhassa terör örgütüne para toplama, dağ kadrosuna terörist devşirme girişimlerine göz yumulmakta, Almanya'dan her yıl terör örgütünün dağ kadrosuna ortalama 100 civarında eleman gönderilmektedir.

PKK terör örgütü yapısı içerisinde olduğu açıkça bilinmesine ve gerek iç istihbarat raporlarında gerekse federal parlamento işlemlerinde terör örgütü ile bağlantıları açıkça ortaya konulmasına rağmen PYD, YPG ve YPJ gibi terör yapıları yasaklanmamaktadır. Bu sayede PKK terör örgütüne açık bir arka kapı bırakılmaktadır. PKK terör örgütü ve bileşenleri siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için, Almanya federal parlamentosu içerisinde aşırı sol partilerle birlikte hareket etmekte, gerektiğinde faaliyetlerini bu partilerin desteğiyle yürütmektedir. Son olarak, Almanya'da kurulan yeni hükümetle birlikte, hükümetin siyasi tavrı açısından şu anki tavidan daha yumuşak bir tavrın PKK terör örgütü ve bileşenlerine karşı gösterilme ihtimalinin yüksek olduğunu ve yakın geçmişte PKK terör örgütüne yönelik yasağın kaldırılmasına yönelik yeni girişimlerin kuvvetle muhtemel olacağını ifade etmek gerekir.

PKK ve onun uluslararası birleşenlerine karşı odaklanan bir diğer güvenlik raporu ise Belçika Devlet Güvenlik Servisi (VSSE)'nin 2020 yılını içeren tehdit değerlendirmesidir. İlgili raporda PKK'nın ülkede önemli derecede diaspora kaynağına sahip olduğunu, bu yapının toplumsal gösteriler düzenleyerek PKK'nın terör örgütü listesinden çıkarılmasını amaçladığını belirtmektedir (VSSE 2021, 14). Yine aynı raporda PKK'nın ülkede bulunan terör grubuyla iltisaklı olan dernek ve merkezler aracılığıyla diasporayı şiddete kanalize edebilmek için çatı olu-

şum olarak kullandığı NAV-BEL ile başta kitle gösterileri olmak üzere, açlık grevi, devrim vergisi altında haraç toplanması ve çeşitli toplumsal etkinlikler (konferans, dil eğitimi, festivaller, v.b.) düzenlendiği belirtilmektedir. İlgili raporda PKK'nın bu tür toplumsal etkileşim sayesinde örgütün (toplumsal) gösteriler ve dayanışma eylemleriyle güncel gelişmelerle siyasi nüfuz kazanmaya çalıştığı; yeni destekçileri bünyesine kattığı, lojistik ve finansal destek sağladığı ve ayrıca çatışma bölgesinde yaralanan terör örgütü mensupları için geri dönüş üssü olarak Belçika'yı kullandığının altı çizilmektedir. Belçika istihbaratına göre bu tehditlere ek olarak PKK'nın ülkede bulunan ve Türkiye kökenli olan diğer aşırı sol gruplarla da bağlantısı sürmektedir ve bu sayede herhangi bir zaman dilimi içerisinde büyük destekçi grupları harekete geçirerek Türk toplumuna yönelik gerilimleri tetikleyebilmektedir. VSSE ayrıca, PKK'nın Belçika'yı siyasi üs olarak kullanmasında Brüksel'de bulunan birçok uluslararası kurumu baskı altına almak amacıyla seçtiğini ve böylece diasporayı gerçek amacından saklı bir şekilde kullanarak ülkede sahte isimler ve gizli oluşumlar aracılığıyla Kürt toplumunun gerçek temsilcisi olduğu argümanını kullandığını belirtmektedir (bkz. VSSE 2021, 14).

PKK ile ABD'de Mücadele

ABD iç ve dış politikasında bir ülkeye ya da bir örgüte karşı tavır alınabilmesi için iki önemli kriter olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki o ülke ya da örgütün dış politikadaki yeri, ikincisi ise iç politikadaki dengelerdir. Örneğin, Ermeni meselesi özelinde sanıldığı gibi aksine Ermenistan Devleti'nin lobisi ABD'de güçlü değildir ancak Ermeni diasporası oldukça güçlü bir diasporadır. Diaspora o ülkede oy hakkına sahip olan ve seçim kampanyalarında mali destek verebilen kişilerden oluşmaktadır. Ermenistan

bölgede Rusya'ya karşı kullanılabilir bir ülke olması nedeniyle ABD açısından önemlidir. Lobisi Azerbaycan kadar güçlü olmadığı halde diasporasının gücü sayesinde Ermenistan bölge ile ilgili karar süreçlerinde her zaman Azerbaycan'dan daha etkilidir.

Türkiye ve PKK terör örgütü meselesi incelendiğinde ABD için bu konuda önem atfedilen ilk noktanın dış politikada Türkiye'nin ve PKK'nın yeri olduğu görülecektir. Dış politikada Türkiye stratejik konumu, Soğuk Savaş döneminden gelen müttefiklik ve NATO üyesi olma gibi nedenlerle bir öneme sahiptir. Bunlarla birlikte ABD'de son dönemde hâkim olan görüşe göre de NATO'dan uzaklaşmaya başlayan, silah alımında başka kaynakları tercih ettiği için silah ticaretinin azaldığı bir aktördür. Ancak Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimi ile başlayan kriz ortamında Türkiye'ye yönelik ABD politikalarında müttefiklik kapsamında iyileşmeler başlamıştır.

ABD sadece devletlere karşı değil içinde terör örgütlerinin de bulunduğu bazı gruplara karşı da bir siyasi tavır sergilemektedir. Örneğin PKK, teknik olarak ABD'de "terör örgütü" olarak ilan edilmiş, resmi olarak muhatap kabul edilmeyen bir örgüttür (US Bureau of Counterterrorism 2002). Ancak son çıkan bütçede PKK, PYD ve YPG'nin kamufle edilmiş hali diye nitelendirilebilecek olan SDG resmi olarak finansal ve stratejik yardım verilmesi onaylanmıştır. ABD içinde, ABD'nin Türkiye ile ilgili dış politikada sorunları arttıkça, PKK'nın da ülke dışı bir aktör olarak Suriye, Rusya, Türkiye, İran hattında bir denge unsuru olarak elde tutulmasını savunan bir görüş mevcuttur. Bu durum meselenin dış politika boyutunu oluşturmaktadır.

Amerikan iç politikasında ise dengeler farklı mekanizmalar üzerinden kurulmaktadır. ABD'de doğrudan Başkan ya da

Başkan Yardımcısını etkilemek çok mümkün değildir. Ancak Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatörler seçilirken kendi seçim kampanyalarını finanse etmek için kaynak bulmak durumundadır (İncekaya ve Çetin 2021). Bu kampanyalar için kişisel bağışların bir üst sınırı bulunmaktadır. Bunun dışında, ABD içerisinde Political Action Committee (PAC) adlı gruplar bulunmaktadır. Bu komiteler parayı bir fonda toplayarak adayları temsil ettikleri grup adına finansal olarak destekleyebilmektedir. Bu komiteler sadece ülkeler adına değil belli sektörler için de hareket edebilmektedirler. PKK ve bölgesel Kürt yönetimi adına hareket eden PAC sayısı her geçen gün sayı ve etkinlik olarak artış göstermektedir. Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatörler farklı konularda oy verecekleri zaman önce bağışçı ve PAC listelerine bakılmakta ve kendilerine destek olmuş kişi veya komitelerin istekleri/çıkarları doğrultusunda oy kullanılmaktadırlar. Dolayısıyla her geçen gün PKK ve bileşenlerinin ABD politikalarının belirlenmesinde daha etkili hale geldiği görülmektedir.

İç politika dengelerinin oluşumunda ikinci önemli aktör Think-Tank olarak adlandırılan düşünce kuruluşlarıdır. Genellikle bu kuruluşlardan üst düzey bürokratların atandığı görülmektedir. Justice for Kurds, American Friends of Kurdistan, Turkish Democratic Project gibi kurucuları ve danışma kurulu üyeleri ABD ve dünyanın farklı ülkelerinden politikacılardan oluşan Türkiye karşıtlığını Kürtlerin sözde gasp edilmiş haklarının savunuculuğunu yapmak üzerinden meşrulaştırmaya çalışan düşünce kuruluşlarının sayısı giderek artmaktadır. Bu kuruluşlarda uluslararası alanda Türkiye karşıtlığı ile bilinen bütün ülke ve gruplardan insanı görmek mümkündür. Bu kuruluşların siyaset ile yakın temasları düşünüldüğünde ABD'nin Türkiye ve PKK meselesinde alacağı kararların hangi yönde olacağını tahmin etmek güç değildir.

ABD'nin Türkiye politikaları özelinde Türk tarafının gerekli ağırlığa sahip olamamasında görülen en büyük sorun ABD'de yaşayan ve ABD vatandaşlığı olan Türklerin ortak bir duruş sergileyememesi, organize bir güce dönüşmemiş olmasıdır. Gözlemlenen diğer sorun ise ittifaklardır. Nitekim Türkiye ile tarihsel olarak sorunu olan Ermeni lobisi, PKK ve bileşenlerinin lobisi ve FETÖ lobisi ABD'de tam bir ittifak içinde hareket etmektedir.

Türkiye'nin bu konuda yeni bazı karşı girişimler yapabileceği değerlendirilmektedir. ABD'de bulunan Türk diasporası, özellikle Kongre üyelerini etkileme yöntemi kullanılmak suretiyle, Türkiye ile ilgili bütün konularda daha aktif bir hale getirilebilir. Her ne kadar Soğuk Savaş sonrasında Türk ve ABD dış politikaları ortak çıkarlarında belli bir zayıflama gözlenirse de Türkiye'nin müttefiki olan ABD ile ilişkilerde özellikle ABD-Rusya gerginliği gibi gelişmeler Türk dış politikası açısından fırsata dönüştürülebilecek bir durumdur. Türkiye'nin iç siyasetindeki gelişmelerin ABD'ye yansıtılması her konuda olduğu gibi PKK ve bileşenleri ile yurtdışında sürdürülen mücadeleyi de zarar verebilmektedir. Türkiye'nin bursu ile yurt dışında okuyan akademisyenlerin Türkiye aleyhindeki beyanları da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Karar alıcıları etkileyemediğiniz noktada karar alıcıları etkileyen kişileri etkilemeniz gerekecektir. Türkiye'deki iş adamlarının ABD'de bulunan düşünce kuruluşlarına ve onların projelerine yatırım yapması bu amaca hizmet edecek çok önemli bir adım olacaktır. Terörle mücadelenin ülkenin her birimi ve her ferdi açısından yapılması gerekenleri içeren bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Rusya ve PKK

PKK terör örgütü ve bileşenlerinin Rusya ile ilişkileri karakteristik niteliklere sahip olup ağırlıklı olarak Ortadoğu bölgesinde ortaya çıkan gelişmeler ışığında şekillenmektedir. PKK'yı terör örgütü olarak sınıflandırmayan Rusya özellikle Suriye İç Savaşı'nın başlangıcı sonrasında PKK ile olduğu gibi örgütün uzantısı YPG/PYD'yle olan ilişkilerini de daha ileri seviyeye taşımıştır. İç savaşla birlikte bir taraftan Rusya'nın PKK terör örgütü ve uzantılarına desteği artarken diğer taraftan terör örgütünün Rusya'da bulunan ofisi iki taraf arasındaki yakın ilişkilerin birer göstergesi niteliğindedir (Anadolu Ajansı 2016).

Rusya'nın PKK ve bileşenleriyle ilişkileri örgütün ilk kuruluş yıllarına kadar uzanmaktadır. PKK terör örgütünün Marksist-Leninist ideoloji temelinde kuruluşunu ilan etmesi 1980'li yıllarda yine benzer ideolojik yaklaşımla yönetilen Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler kurulabilmesine ve örgütün buradan destek alabilmesine olanak sağlamıştır. İki aktör arasındaki ideolojik yakınlık özellikle 1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başında PKK'nın Rusya içerisinde daha görünür olabilmesine ve iki aktör arasındaki ortaklık alanlarının genişlememesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde PKK, Rusya içerisinde radyo, konferans vb. mecralar yoluyla varlığını oldukça arttırmıştır. Tüm bu koşullar 1990'lı yıllar boyunca PKK terör örgütü konusu özelinde Türkiye ve Rusya ilişkilerinin olumsuz yönde seyretmesine neden olmuştur.

2002 yılında Türkiye ve Rusya arasında terörizmle mücadelede ortaklık konusunda mutabık kalınması ve 2000'li yıllardan itibaren Türkiye ve Rusya arasındaki karşılıklı ticari ve ekonomik ilişkilerin boyutunun genişlemesi Suriye İç Savaşı'nın başlangıcına kadar Rusya'nın PKK terör örgütüne bakış açısında

değişime imkân tanımıştır. Bu dönemde ekonomik ilişkilerin getirisiyle Türkiye ile iyi ilişkilerini sürdürülebilir duruma getirmeye çabalayan Rusya, PKK terör örgütüne de daha temkinli yaklaşmıştır. Fakat Türkiye'nin Rusya'ya PKK'yı terör örgütü olarak tanıması yönünde baskılarını arttırmasına rağmen bu durum gerçekliğe dönüşmemiştir. Rusya bu dönemde yalnızca kendi çıkarlarını göz önünde bulundurarak ve tek taraflı bir yaklaşımla PKK terör örgütüyle olan ilişkilerini şekillendirme yoluna gitmiştir.

Suriye İç Savaşı'nın başlangıcı Rusya ve PKK terör örgütü arasındaki ilişkiler için yeni bir dönemin başlangıcı niteliğindedir. Bu dönem itibariyle Rusya'nın Akdeniz'deki çıkarları nedeniyle Suriye'yi stratejik öncelikleri arasına yerleştirmesi PKK ve bölgesel uzantılarıyla yürüttüğü ilişkilerini de derinleştirmesini beraberinde getirmiştir. Özellikle 2013 yılından sonra iki aktör daha da yakınlaşırken terör örgütünün sözde üst düzey yöneticileri de birçok kez Rusya'ya seyahat ederek buradan destek arayışı içerisinde bulunmuştur. Devam eden süreçte iki aktör arasındaki ilişkiler daha da yakınlaşma eğilimine girerken askeri iş birliği yönünde altyapı ve planlamalar oluşturulmuş ve terör örgütü Moskova'da ofis açacak kadar ileri gitmiştir. Benzer şekilde, Türkiye tarafından kırmızı bültenle aranan YPG'li terörist Mazlum Kobani kod isimli Ferhad Abdi Şahin, Rusya'nın Savunma Bakanı Sergey Şoygu ile görüşme bile gerçekleştirebilmiştir.

Rusya'nın YPG/PYD'yi ABD'den uzaklaştırıp tamamen kendi yanına çekmeye çalıştığı aşikârdır. Bu nedenle Rusya, Suriye savaş sahasında bölgesel çıkarlarını hayata geçirebilmek amacıyla YPG/PYD ile iş birliği alanlarını çeşitlendirmekte ve örgütü yine kendi hedefleri için bir araç niteliğinde kullanmak-

tadır. Nitekim 2020 yılında Rusya'nın PKK'nın Suriye içerisindeki kolu olan SDG ile ortak gözetim ve gözlem kulesi kurma yönünde anlaşığı ortaya çıkmıştır (Habertürk 2020). 2021 yılında Rusya'nın Dışişleri Bakanı düzeyinde PKK'nın Suriye uzantılarıyla Moskova'da toplantı düzenlemesi de iki taraf arasındaki ilişkiler ağının hangi düzeyde olduğunu net bir biçimde göstermektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde Rusya'nın PKK'yı terör örgütü olarak ilan etmesi yönünde baskılar sürmesine rağmen yakın vade içerisinde bu durumun gerçekleşme olasılığı güçlü ihtimaller arasında yer almamaktadır.

Çin ve PKK

Çin'in PKK terör örgütüne yönelik yaklaşım ve politikaları uluslararası siyasetin diğer iki büyük gücü olan ABD ve Rusya ile mukayese edildiğinde birtakım farklı niteliklere sahiptir. Hem ABD hem Rusya'nın dış ve güvenlik politikaları gündeminde Ortadoğu bölgesinin ilk sıralarda yer alması her iki devletin bölgedeki devlet, devlet dışı aktör ve terör örgütleriyle olan ilişkilerinin Çin ile kıyaslandığında daha karmaşık ve derin bir yapıya bürünmesine müsaade etmektedir. Fiziki anlamda bölgeye coğrafi uzaklığıyla birlikte dış politika davranışlarında sert güç araçlarını devreye sokmaktan imtina etmesi Çin'in başta PKK ve bileşenleri olmak üzere terör örgütlerine olan yaklaşımlarının da farklı bir karakteristiğe bürünmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum özellikle 2011 yılında Suriye'de iç savaşın başlamasından sonra PKK terör örgütünün uzantısı olan YPG/PYD konusu özelinde kendisini daha da göstermiştir. Nitekim Çin, Ortadoğu bölgesi politikalarını Kuşak ve Yol Projesi inisiyatifi kapsamında değerlendirmeye tabi tutmakta ve yine bölgesel stratejisini ekonomik ve enerji çıkarları üzerinden şekillendirmektedir (Çifçi, 2020). Bölgenin Çin tarafından bu yönüyle okunması PKK

terör örgütüyle arasındaki ilişkilerinin de gündemini belirleyen en önemli parametreler arasındadır.

Geçmiş dönemlerle kıyaslandığında Çin'in Ortadoğu bölgesi ve PKK terör örgütüne yaklaşımının yakın geçmişte yeniden biçim kazandığı görülmektedir. Türkiye'nin aksine PKK ve bileşenlerini terör örgütü sınıflandırmasına almayan Çin'in bu tutumu Ortadoğu'da faaliyetlerini sürdüren terör yapılanmalarına destek sunabilecek nitelik taşımaktadır. Buna rağmen günümüzde Çin'in PKK terör örgütüne olan yaklaşımlarının ağırlıklı olarak retorik düzeyde kaldığı görülmektedir. ABD ve Rusya'nın aksine Çin'in doğrudan ve resmi kanallar yoluyla PKK ve onun bölgedeki diğer terör yapılanmalarına büyük bir silah, lojistik ya da eğitim desteği verdiği yöneltik bir gündem bulunmamaktadır.

Çin'in PKK terör örgütüne yönelik söylemleri bölgesel dinamiklerin gündemine göre dönemsel olarak bazı farklılıklar göstermektedir. 2015 yılında Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Türkiye'nin terörle mücadele alanındaki kararlılığının yanında durmuş ve yine Türkiye'nin PKK terör örgütüyle mücadelesine Çin tarafından destek verildiğini bildirmiştir. Nitekim bu dönemde PKK konusunda Türkiye ile aynı fikirde olan Çin, terörizmin tüm insanlığın ortak düşmanı olduğu ve terörizmle mücadelenin devletlerarası iş birliğinin geliştirilerek yürütülmesi gerekliliğinden söz etmiştir. Öyle ki, söz konusu iş birliğinin Türkiye ve Çin arasında daha da ileri taşınması yönünde resmi bir açıklama bile yapılmıştır (CNN Türk 2015).

2015 yılında Türkiye ve Çin arasında PKK terör örgütüne yönelik oluşan konsensüse rağmen devam eden süreçte Çin'in pozisyonunda bazı değişimler görülmüştür. YPG/PYD'nin Suriye'nin kuzeyinde yürüttüğü terör faaliyetleri neticesinde Türkiye'nin ulusal güvenlik ve çıkarlarını göz önünde bulundura-

rak burada askeri anlamda daha net bir duruş sergilemesi terör örgütü özelinde iki ülke arasındaki ilişkilerin gidişatını yeniden belirlemiştir. 2021 yılında Çin Birleşmiş Milletler Daimî Temsilcisi Geng Shuang Türkiye'nin Suriye'nin kuzeydoğu bölgesini işgal ettiği ve burada insan hakları ihlalinde bulunduğu ileri sürmüştür (TRT Haber 2021). Türkiye'nin YPG/PYD terör örgütüyle sınır ötesinde etkin mücadelesinin Çin tarafından bu yönüyle algılanması PKK ve bileşenleri özelinde iki devlet arasında bazı anlaşmazlıkların sürdüğünü göstermektedir. Çin'in ilerleyen dönemlerde Ortadoğu'da ekonomik çıkarlarıyla ilintili olarak daha aktif bir politika benimsemesi PKK ve bileşenlerine yönelik yaklaşımlarının gelecekte de değişim geçirebileceğine işaret etmektedir.

PKK ve Bileşenleri ile Mücadelede Uygulama ve Saha Deneyimleri: Uluslararası Boyut

PKK ve bileşenlerinin uzun yıllardır çeşitli coğrafyalarda terör eylemlerini sürdürmesi örgütle mücadele aşamalarının uygulama ve saha boyutunda başvurulan strateji ve yöntemlerin önemini her daim ortaya koyarken, bunların konjonktürel olarak revize edilmesini beraberinde getirmiştir. Küreselleşmenin dünya politikasındaki derinlik ve etkinliğini her geçen gün daha da arttırması güvenlik yaklaşımları ve güvenlik kavramına yönelik bakış açılarının statik yapısından uzaklaşmasına zemin hazırlarken, günümüzde ulusal ve uluslararası güvenlik alanının en önemli problemlerinden birisi olan terörizmin de devamlılık arz eden bir biçimde düşünülmesi gerekliliğine imkân tanımıştır. Tüm bu değişimler saha ve uygulama alanlarındaki mücadelenin de modern imkânlar çerçevesindeki dönüşümüne müsaade etmiştir.

Günümüz dünyasında deneyimlenen politik, askeri, ekonomik dönüşüm ve değişimler, bilgi çağı ve teknolojik getirilerin giderek daha görünür bir biçimde kullanımına olanak sağlamaktadır. Modern dijital ve teknolojik gelişmeler terör faaliyet ve eylemlerinin biçim ve yapısında geçmiş dönemlere nazaran bü-

yük değişiklikler yaratmıştır (Sims 2007, 38). Küreselleşmenin etkisiyle yansımaları çok daha net görünüm kazanan çeşitli teknolojik araçlar bir yönüyle terör örgütlerinin faaliyet ve eylem alanlarının çeşitliliğine neden olurken diğer yönüyle terör örgütleriyle doğrudan mücadele içerisinde olan devletler için de birtakım avantaj ve dezavantaj koşullarını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye geçmiş tecrübeleri ve modern dönemin imkân ve getirilerini harmanlayarak PKK ve bileşenleri ile mücadelede bilhassa uygulama ve saha alanlarında önemli kabiliyet ve kapasiteler edinmiştir.

PKK ve Bileşenleriyle Mücadeleye Yönelik Stratejilerin Saha ve Uygulama Boyutu

Terörle mücadelenin uygulama ve saha alanında polis ve askerinin sahip olduğu imkânların sürekli yenilenmesinde şüphesiz terör örgütünün vatandaşlara ve güvenlik güçlerine karşı asimetrik eylem tipleri etkili olmuştur. Söz konusu eylem türleriyle terör örgütü uzun yıllardır Türkiye'ye büyük ekonomik maliyetler doğururken, birçok vatandaşımızın da hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu minvalde, son 43 yılda terör örgütünün Türkiye'ye doğurduğu ekonomik maliyet yaklaşık iki trilyon dolar olarak hesaplanmıştır. Yüksek ekonomik maliyet ve zararının ötesinde terör örgüt saldırıları sonucu 6.027 sivil masum vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bahse konu dönem aralığında PKK ve bileşenlerinin eylemleri yalnızca sivil vatandaşlara yönelik olmayıp, aynı zamanda TSK/Jandarma personeli olarak askerlerin, Emniyet Genel Müdürlüğü personeli olarak polislerin, güvenlik korucularının ve kamu görevlilerinin de şehit olmasına neden olmuştur. Faaliyete geçtiği tarihten itibaren terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemlerin tümünün sonucunda 5.915'i asker ve 671'i polis olmak üzere 8.138 güvenlik görevlisi ve yine terör

örgütünün eylemleri neticesinde 1552 güvenlik korucusu ve 556 kamu görevlisi şehit olmuştur.

1984 yılından itibaren PKK ve bileşenlerinin güvenlik güçleri, vatandaş ve kamu görevlilerine yönelik eylem türleri farklılık göstermektedir. Söz konusu eylem türleri arasında bombalı araç/canlı bomba, silahlı saldırı, zaman ayarlı/uzaktan kumandalı bombalı saldırı, EYP'li saldırı, maket uçak/dron'lu ve sabotaj tarzı saldırılar başı çekmektedir. Bahsi geçen tüm saldırı türleri tek bir bölge özelinde meydana gelmeyip, terör örgütü tarafından ulusal sınırlarımızın tamamını hedef alacak biçimde şekillendirilmiştir. Örneğin; 2016 yılında PKK tarafından İstanbul'da gerçekleştirilen bombalı saldırı sonucunda 40'ı polis memuru olmak üzere 47 vatandaşımız yaşamını yitirmiştir. Aynı saldırıda 194'ü polis memuru olmak üzere 235 vatandaşımız yaralanmıştır. Diğer bir saldırı türü olan silahlı/roketatarlı eylem aracılığıyla Van'da resmi plakalı araca düzenlenen saldırı neticesinde 2iki işçi hayatını kaybetmiş, biri ise ağır yaralanmıştır. Bingöl'de gerçekleştirilen EYP'li saldırı neticesinde iki vatandaşımız yaşamını yitirmiştir. 2019 yılında Konya'da zaman ayarlı/uzaktan kumandalı bombalı eylem, 2021 yılında Diyarbakır'da dron/maket uçaklı saldırı ve 2019 yılında İstanbul'da kundaklama tarzı saldırı türleri yine PKK terör örgütü ve yapılanmaları tarafından planlanmıştır.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde gerçekleştirilen bütün eylem türleri MİT, Emniyet, Jandarma ve diğer kamu kurumlarının eşgüdüm ve iş birliği içerisinde saha ve uygulama alanında kayda değer tecrübe kazanmasına ve terör örgütüyle başarılı bir biçimde mücadele etmesine olanak sağlamıştır. Bu çerçevede, geçmişte olduğu gibi günümüzde de kırsal alanda terör örgütüyle etkin ve başarılı bir şekilde mücadele sürerken, örgütün şehir yapılan-

malarının da büyük oranda önüne geçilmiştir. Örgüte finansal destek sağlayan şahıs, şirket ve derneklere de gerekli yaptırımlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de kesintisiz sürdürülmektedir. Günümüz şartlarında Türkiye sınırları içerisinde PKK ve bileşenlerine bağlı terör örgütlerinin kontrolü altında yaklaşık 150 illegal yapılanması bulunmaktadır. TDÖ, DGH, YPS, DTK ve TJA gibi örgütün diğer yapılanmalarına da güvenlik güçleri tarafından operasyonlar sürdürülmekte ve bu örgütlere eylem fırsatı tanınmamaktadır.

Şehir ve kırsal yapılanmaları özelinde söz konusu örgütlerin hareket edemez hale getirilmeleri adına güvenlik güçleri tarafından yoğun önlemler alınmaya devam etmektedir. Terör örgütü yapılanmalarının bütünüyle önüne geçebilmek amacıyla örgüt sempatizanları yakın bir şekilde takip edilmekte ve yerleşim merkezlerinde sürekli olarak icra edilen devriye ve yol kontrolleri aracılığıyla örgütün gerçekleştirebileceği olası faaliyet ve eylemlerinin önüne geçilmektedir. Bu yapılanmaların engellenmesi amacıyla ayrıca eleman temini ve huzuru bozucu eylemlerin önüne geçebilme yönünde bilgilendirme faaliyetleri de etkin bir biçimde yürütülmektedir.

Terör örgütünün yapılanmaları ve işbirlikçileri sürekli olarak kontrol edilmekte ve elde edilen bilgi ve delillere bağlı olarak adli operasyonlar icra edilmektedir. Bununla birlikte, terör kaynağını yok edebilme amacı ve prensibi ile silahlı kuvvetler tarafından operasyonlar kesintisiz devam ettirilmektedir. Yürütülen sürekli ve kesintisiz operasyonlar aracılığıyla alan hâkimiyeti sağlamak amaçlanırken, sonuç odaklı operasyonlar aracılığıyla teröristlerin tamamı etkisiz duruma getirilene kadar operasyonlarda süreklilik sağlanmaktadır. Uygulanan bu strateji çerçevesinde ilkbahar-yaz, sonbahar ve kış olmak üzere tüm mevsim-

lerde çeşitlilik arz eden ve örgütün eylem kabiliyetini oldukça sınırlayan teknik ve taktiklere başvurulmaktadır. İlkbahar ve yaz döneminde değişen şartlar göz önünde bulundurularak, bölgede bulunduğu tespit edilen teröristleri etkisiz hale getirmek ve yurtiçi-yurtdışı güzergâhlarda terörist akışı ve aktarımını engellemek amacıyla ana barınma alanları, su kaynakları, saldırı tehdidi altındaki yerleşim yerlerinin giriş-çıkış istikametleri kontrol altında tutulmaktadır. Sonbahar döneminde ise, terör örgütünün besleyen ikmal kanalları tıkanarak teröristlerin kış üslenmesine girmesi engellenmekte ve bu sayede örgütün lojistik desteği kırılmaktadır. Kış döneminde, terör örgütünün kışı geçirebileceği değerlendirilen sığınak, malzeme depoları ve ana barınma alanlarına operasyonlar düzenlenmektedir.

Tüm mevsimlerde farklı strateji ve yöntemlere bağlı olarak yürütülen operasyonların yanında terör örgütünün hareket edemez hale getirilmesi ve yaşam alanının daraltılması için “Alan Hakimiyeti Konsepti” uygulanmaktadır. Söz konusu konsept kapsamında, PKK ve bileşenlerinin ana barınma alanlarına inşa edilen üs bölgeleri sayesinde keşif ve gözetleme imkânı genişletilmiştir. Bununla birlikte, uygulamaya konulan konseptle üs bölgelerine yerleştirilen komando birlikleri ile örgütün ana barınma alanlarına operasyonlar düzenlenmektedir. Su kaynakları, geçiş güzergâhları ve köylere yaklaşım yolları gibi istikametlerde istihbarata dayalı operasyonlar da yürütülmektedir. Yerli ve milli teknolojilerle üretilen silahlar da alan hâkimiyeti kapsamında etkin olarak kullanılmakta ve bunların saha alanındaki kullanımı terör örgütüne büyük zararlar vermektedir. Uygulama ve saha alanlarında yürütülen söz konusu operasyonlar neticesinde terör örgütü hareket edemez duruma gelirken, yurt içinde ya da bölgeler arasında da terörist aktarımı yapabilecek niteliklerini kaybederek yaşamsal faaliyetlerini yerine getiremez ve eylem

yapamaz duruma gelmiştir. Nitekim terör örgütü mensupları da operasyonlar sonucunda ağır zayıatlar verdiklerini itiraf etmek durumunda kalmıştır.

PKK terörüyle mücadelede uygulama ve saha özelinde yürütülen operasyonlar sonunda gerek kırsal gerekse şehir yapılanmalarına yönelik kayda değer başarılar elde edilmiştir. Bu minvalde, son beş yıllık süre kapsamında örgütün şehir yapılanmalarına 15.614 adet operasyon düzenlenmiştir. Bu operasyonlar neticesinde 41.648 şüpheli gözaltına alınmış ve 9.896 şüpheli tutuklanmıştır. Gözaltına alınan ve tutuklanan şüphelilerin yanı sıra terörle mücadele kapsamında gerçekleştirilen operasyonlarla PKK ve bileşenleri tarafından planlanan eylemlerin büyük oranda önüne geçilmiştir. Böylelikle özellikle son yıllar içerisinde terör örgütünün insanları huzursuz edebilecek düzeyde hedeflediği eylemler akamete uğratılmıştır. Şehir yapılanmaları özelinde büyük ölçüde sınırlanan faaliyet alanındaki durum kırsal alan özelinde de sürekliliğe evrilmiştir.

Son beş yıllık dönem içerisinde PKK terör örgütü tarafından planlanan 257 terör eylemi gerçekleştirilen başarılı operasyonlar neticesinde engellenmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında sırasıyla 113 ve 39 terör eylemi engellenirken, 2019'da 43 ve 2020'de 39 terör eylemi hayata geçirilemeden engellenmiştir. 2021 yılında engellenen eylem sayısı 23'tür. Engellenen eylemler arasında ise farklı terör faaliyet metotları bulunmaktadır. Yürütülen operasyonlar neticesinde 191 patlayıcı/EYP canlı bomba yeleği bulunurken, dört adet bombalı araç ve 62 eylem yapacak terörist yakalanmıştır. Terör örgütüne karşı yürütülen operasyonlarda 2020 yılında 1.232 ve 2021 yılında 1.411 sığınak, depo ve mağara tespit edilerek, örgüt amacına hizmet edilemeyecek duruma getirilmiştir.

Yürütülen etkin operasyonların yanında PKK ve bileşenleriyle mücadelenin diğer bir sacayağını da yol emniyeti ve seyahat güvenliği alanları oluşturmaktadır. Vatandaşların her bölgede güven içinde seyahat edebilmeleri, güvenli bir şekilde ticari faaliyetlerin sürdürülmesi ve güvenlik algısının en üst seviyelere ulaşabilmesi amacıyla yol ve seyahat güvenliği güvenlik güçleri tarafından kesintisiz bir biçimde sağlanmaktadır. Söz konusu güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla daimî, geçici ya da şok yol kontrol noktaları tesis edilirken, kritik arazi kesimlerinde güvenlik korucusu emniyet kuleleri kurulmuştur. Kritik önem arz eden yol ve seyahat güzergâhlarında ise güvenlik korucusu-jandarma karma güvenlik kuleleri inşa edilmiştir. Yine kritik bölgelerde birçok daimî üs bölgeleri de bulunmaktadır. Yol ve seyahat güvenliğinin sağlanabilmesi motivasyonu ile ayrıca pusu timleri görevlendirilerek ve yollarda her gün mayın/EYP aramaları yapılarak teröristlerin yol kesmesi engellenmektedir. Trafik gözcüleri, sivil görünümlü devriye araçları ve dronlar da yol kontrol ve güvenliği amacıyla her daim çalışmaları sürdürmektedir.

PKK ve bileşenleri ile mücadelede saha ve uygulama alanlarında terör örgütünün faaliyet ve eylem alanlarını sınırlandıran diğer bir yöntem ise ikna çalışmalarıdır. Yürütülen ikna çalışmaları büyük bir başarı getirerek, 1.058 teröristin teslim olmasıyla sonuçlanmıştır. Nitekim teslim olan terör örgütü mensupları ile gerçekleştirilen mülakatlar PKK ve bileşenlerinin gerçek yüzünü net bir biçimde ortaya koymaktadır. Söz konusu mülakatlarda örgüt içerisinde hizipleşmeye neden olan birçok faktörle birlikte masum vatandaşların ihbarcı ve ajan suçlamaları ile cezalandırıldığı ve bu durumun özellikle örgüt tabanında sebepsiz şiddet uygulandığı algısının oluşmasına neden olduğu aktarılmıştır. Bununla birlikte, terör örgütünün üst yönetim kadrosunda panik durumunun hâkim olduğu ve örgüt içerisindeki katmanlar ara-

sında güven sorununun en üst seviyelere taşındığı da yine teslim olan teröristler tarafından belirtilmiştir.

Teslim olan teröristlerle gerçekleştirilen diğer bir kısım mülakat ise terör örgütünün etkinlik alanının giderek daraldığını ve yok olmaya yüz tuttuğunun açık birer göstergesi niteliğindedir. Terör örgütü üyelerinin ölüm korkusu içerisinde yaşadıkları mülakatlarda aktarılan öteki bir söylemken, Türkiye’den terör örgütüne katılımın neredeyse hiç olmaması PKK ve bileşenlerini Suriye, Irak ve İran gibi ülkelerden yeni eleman temini arayışına itmiştir. Yönetim kadrosunda önemli boşluk ve zafiyetlerin oluşumu örgüte katılanların ağır işlerde çalıştırılması ile harmanlanınca örgütten ayrılmalar da aynı oranda hızlanmıştır. Ayrıca örgüt içerisinde tecavüz, şiddet, işkence, infaz ve taciz gibi eylemlerin oldukça belirgin olması ve terör örgütüne aktarılan uluslararası desteğin örgütün farklı katmanlarında beklenen güven ve desteği yaratmaması örgüt mensuplarının teslim olma sürecini oldukça hızlandırmıştır.

PKK ve bileşenleri ile mücadelede ve örgütün eylem ve faaliyet alanlarının daraltılmasında silahlı mücadelenin yanı sıra eğitim, sosyal ve kültürel aktivitelerin uygulanması ve yaygınlaştırılması da büyük önem arz etmektedir. Örgütün sahip olduğu terör ağının daraltılması ve elimine edilmesi amacıyla genç yaşta insanları eğitim, spor ve kültürel aktivitelere yönlendirirken, bilhassa üniversitelerle iş birliği alanları genişletilmekte ve bunun aracılığıyla gençlerin örgütsel propagandalarla yayılan dezenformasyondan etkilenme olasılığının önüne geçilmektedir. Üniversitelerle geliştirilen iş birliği sayesinde ayrıca gençlerin eğitimlerine daha fazla odaklanmaları teşvik edilirken, farklı alanlarda düzenlenen sosyal ve kültürel etkinliklere de aktif yönelimleri için gerekli koşullar yaratılmaktadır. Ayrıca istihdam

imkân ve oranları da artırılarak gençlerin üretim ve iş sahasına katılımları sağlanmaktadır. Böylelikle terör örgütünün gerek kırsal gerekse şehir yapılanmaları özelinde planladığı eylemlerin önüne geçilebilmekte, terör örgütüne olan inancı yok etme ve örgütün gençleri kandırma kabiliyeti ortadan kaldırmaktadır.

PKK ve Bileşenleri ile Mücadele Alanında İstihbaratın Önemi

PKK ve bileşenleri ile mücadelede uygulama ve saha alanlarında başvurulan yöntemlerin başında gelen diğer bir metot istihbarattır. İstihbarat, devletlerin yönetim süreci içerisinde geleceğe yönelik ihtiyaçlarının karşılanması adına her türlü haber, bilgi ve belgenin farklı kaynaklardan uygun metotlar kullanılarak toplanması ve çeşitli araçlarla analiz edilmesidir. İstihbaratın nihai amacı odaklanılan konuda karşı karşıya kalılabilecek belirsizlikleri ortadan kaldırmak ya da belirsizliklerin yaratabileceği beklenmeyen ya da istenmeyen sonuçları en aza indirmektir. Terörle mücadele aşamalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için istihbarat bilgilerinin toplanması ve bunların verimli analizi kritik önem arz etmektedir (Taylor 1987, 165).

Türkiye'nin PKK ve bileşenleri ile mücadele alanlarında istihbaratın azımsanamayacak değeri bulunmaktadır. Örgütle mücadelede istihbarat süreci Tanıma/Tanıtmama, Takip/Önleme ve Bulma/Etkisiz Hale Getirme olarak nitelendirilen üç ayrı metotla sürdürülmektedir. Tanıma/Tanıtmama metoduyla devletin tüm birimlerinin terör örgütünü bütün yönleriyle tanıma ve anlaması sağlanmaktadır. Takip/Önleme metoduyla, örgüt ve bileşenleri tarafından planlanan terör saldırılarını önleyici ve ortadan kaldırıcı istihbarat üretmek amaçlanırken, Bulma/Etkisiz Hale Getirme yöntemiyle terör örgütünü tam anlamıyla etkisiz hale

dönüştürmeye yönelik istihbarat çalışma ve faaliyetleri yürütülmektedir.

PKK ve bileşenlerini Tanıma/Tanıtmaya özelinde edinilen istihbarat kaynakları neticesinde terör örgütüne ait birçok bilgi elde edilmektedir. Bu minvalde, terör örgütünün tarihi, ideolojisi, stratejileri, başvurduğu taktik ve teknikler istihbaratın Tanıma/Tanıtmaya faaliyetleri neticesinde edinilen bilgilerin bir kısmıdır. Bahse konu yöntem dâhilinde örgütün yurtiçi ve yurtdışı yapılanmaları, eleman temin yöntemleri, lider kadrosunun durumu ve silah kapasitelerine ve teknik imkânlarına dair bilgilere de ulaşılabilmektedir. Örgütün mali ve finansal kaynakları, eğitim merkezleri ve eğitimin ulaştığı seviyeler, diğer yabancı örgütlerle bağlantıları ve moral durumları yine terör örgütünü Tanıma/Tanıtmaya kapsamında yürütülen istihbarat faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Takip/Önleme metodu kapsamında da birçok farklı istihbarat çalışması PKK ve bileşenleri ile mücadelede sürdürülmektedir. Bunun aracılığıyla, terör örgütünün dönemsel hedefleri, eylem talimatları, lider kadrosunun söylemleri ve örgüt içi hareketlilik tespit edilmektedir. Bununla birlikte, yine Takip/Önleme yöntemiyle PKK ve yapılanmalarının silah, terörist ve mühimmat aktarımları, hedef aldığı veya intikam almayı amaçladığı kişiler ve örgütün rutin hareketliliğine dair bilgiler toplanmaktadır.

PKK ve bileşenlerinin varlığını ve eylemlerini bütünüyle etkisiz hale getirme amacıyla yürütülen istihbarat faaliyetlerinde de birçok farklı yöntem başvurulmaktadır. Terör örgütünün ana ve geçici barınma alanları, intikal güzergâhları, hücre evleri, sınırdan geçiş noktalarıyla birlikte grubun kaç kişi olduğu, terör örgütü mensuplarının isimleri ve kod adlarının tespit edilmesi amacıyla yürütülen istihbarat faaliyetleri bu metot ile sürdürül-

mektedir. Aynı zamanda terör örgütünün güçlü ve zayıf tarafları, yiyecek durumları, yaralı ve hasta durumları, örgütün temas ettiği müzahir şahıslar, yardım yataklıları ve buluşma güzergâhlarını tespit edebilmek amacıyla istihbarat özelinde farklı yöntem ve kaynaklardan yararlanılmaktadır.

Teknolojinin gelişimine bağlı olarak istihbarat araçlarının çeşitlenmesi ve kapasitelerinin artması PKK ve bileşenleri ile mücadelede özellikle istihbarat faaliyet ve araçlarının da sayısal boyutlarıyla artmasını mümkün kılmıştır. Bu bağlamda, özellikle İHA (İnsansız Hava Araçları) ve İKU (İnsanlı Keşif Uçuşları) gibi modern teknolojik imkânlarla üretilen araçlar terörle mücadelede istihbarat alanına yeni bir boyut kazandırdığı gibi yine terörle mücadele alanında asimetrik bir etki yaratmıştır. İHA'ların terörle mücadele özelinde istihbarat faaliyetlerinde kullanması sonucu terör örgütünün kendi lehine dönüştürmeye çalıştığı gizlilik faktörü de ortadan kaybolmuş ve örgütün eylem kabiliyeti oldukça sınırlanmıştır.

İHA'ların terörle mücadelede etkin bir biçimde kullanılması özellikle son dönemlerde terör örgütü içerisinde büyük bir şaşkınlık ve korku yaratmıştır. Bu koşullarla karşı karşıya kalan terör örgütü mensuplarında sayısal olarak azalma tespit edilmiştir. Yine benzer şekilde, son teknoloji olanakları ile yürütülen istihbarat faaliyetleri ve elde edilen kaynaklar neticesinde lider kadroları etkisiz hale getirilmiş ve terör örgütü içerisinde büyük bir yönetim boşluğu oluşmuştur. İHA'ların PKK ve bileşenleri ile mücadele etkin bir araç niteliğinde kullanılması terör örgütünün yuvalandığı bölgeleri de daraltmış ve örgütün çoğu bölgede barınamaz hale geldiği ya da buldukları bölgeleri terk etmek zorunda kaldığı saptanmıştır. Bu durumlarla yüzleşen terör örgütünün eylem kabiliyet ve gücü kırılmıştır.

İHA'ların terörle mücadele alanında yarattığı avantajlar mevsimsel koşulların yarattığı zorlukları da ortadan kaldırmaya yardımcı olmuştur. Böylelikle diğer mevsimlerde olduğu gibi kış aylarında da terör örgütü üzerinde kurulan baskı eksiksiz devam ederek mücadelede tam süreklilik sağlanmıştır. Örgütle mücadelede geleneksel ve modern yöntemlerin eş zamanlı devam ettirilmesi terör örgütü takviyelerinin istenilen yer ve zamanda yapılamamasına ve engellenmesine doğrudan katkı sunmuştur. Mücadele özelinde geliştirilen yöntemler neticesinde örgüt içerisinde çaresizlik duygusu hâkim konuma yerleşerek terör örgütü mensuplarının teslim olma güdüsü de artmıştır.

İHA'ların yanında 2016 yılından itibaren yerli-milli savunma sanayi tarafından geliştirilen ve kullanıma sokulan her türlü silah, mühimmat, araç, gereç ve malzeme de envantere alınmış ve etkin bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede SİHA, dron, Kamikaze dron, Atak ve Kobra taarruz helikopterleri, genel maksat helikopteri ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı uçaklarından ekseriyetiyle faydalanılmaktadır. Teknolojik olanakların ve getirilerin sağladığı istihbarat avantajlarının yanında ayrıca insani istihbarat da PKK ve bileşenleri ile mücadele önceki dönemlerde yarattığı faydayı günümüzde de devamlılığa oturtmuştur.

İstihbarat alanında yürütülen çalışmalar ve operasyonlar terör örgütünün eleman temin çabaları ve faaliyetlerinin de önüne geçmektedir. Özellikle çocuk yaşta terör örgütüne kandırılarak ve zorla götürülenler başta olmak üzere örgütün eleman temin ettiği ağ ve yapılar ortaya çıkarılmaya çalışılmakta ve eleman temin kaynakları da işlevsiz hale getirilmektedir. Terör örgütüne katılım aşamalarının net bir biçimde ortaya çıkarılması ve adli işlem yapılması katılımın önüne geçilmesinde başta gelen alanlar arasında yer almaktadır.

Yabancı Terörist Savaşçılar

Yabancı savaşçılar konusu pek çok açıdan yeni bir olgu değildir. Yabancıların iç çatışmalara dâhil edilmesi, tarihte de örneğine oldukça fazla rastlanılan bir durumdur. Genellikle şu anda çeşitli çatışma bölgelerinde savaşan Müslümanlarla ilişkilendirilmeye çalışılan ulus ötesi isyan ve militanlık gerçekte çok daha eski ve küresel bir olgudur. Geçen yüzyıl içerisinde cereyan eden 1930'lardaki İspanya İç Savaşı, bir iç savaşın ideolojik motivasyonlarla sayısız yabancı savaşçıyı nasıl çekebileceğinin çok iyi bir örneğini sunmuştur. Katolik savaşçılar, Franco ile birlikte komünizme karşı savaşmak için gönüllü olurken sol görüşlü birçok kişi diğer tarafta saf tutmuştur. İngiliz mandasına karşı Filistinli Arap direnişi yabancı savaşçıların yer aldığı başka bir çatışma örneğidir. Öte yandan, 1940'larda İsrail Devleti'nin kurulması sırasında da İsrail tarafında yaklaşık 5.000 yabancı savaşçı yer almış, farklı ülkelerden yaklaşık 6.000 Arap ise Filistin tarafında savaşmıştır. Soğuk Savaş döneminde ise insanlar Latin Amerika, Avrupa ve Uzakdoğu Asya gibi dünyanın farklı coğrafyalarında gerçekleştirilen komünist devrimlerde gönüllü olmuştur. 1990'ların başında milliyetçi Sırp Hırvatistan'da savaşmış, aynı dönemde Bosna'da da yabancı savaşçılar çatışmalarda yer almıştır. 1980'lerde Afganistan'da ve Rusya'ya karşı mücadele eden Çeçenistan'da yabancı savaşçıların varlığı bilinmektedir.

2003 yılında Irak'ın işgali bölgede bir güç boşluğu yaratmıştır. İşgal sırasında güç mücadelesi yerel, bölgesel ve küresel olmak üzere üç boyutta devam ettiği için bütün dünyanın ilgisinin yoğunlaştığı bir çatışma bölgesine dönüşmesi uzun sürmemiş ve dünyanın her yerinden yabancı savaşçıların bölgeye akışı başlamıştır. 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş yabancı savaşçı olgusunu çok daha ileri bir düzeye taşımıştır. Tarihte benzeri

görülmemiş sayıda yabancı savaşçı çatışmalarda yer almakta ve çatışmanın bütün tarafları bu yabancı katılımı memnuniyetle karşılamaktadır. Muhalefet, Suriye hükümetinin zulmüne karşı “Sünni kardeşlerini korumak” için motive olmuş yabancı savaşçılar tarafından desteklenmektedir. Öte yandan bölgeden birçok Şii, “Direniş”i veya “Şii Hilalini” korumak için rejim tarafında savaşan milis güçlerine katılmıştır.

Kavramsal olarak ele alındığında da kökeni daha eskilere dayanan “yabancı savaşçı” yerine günümüzde literatürde “yabancı terörist savaşçı” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Alanın önde gelen isimlerinden olan David Malet (2013, 9) yabancı terörist savaşçıları “çatışan devletlerin vatandaşı olmadığı halde çatışmaya dâhil olan kişiler” olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte, yabancıya ne olduğuna yönelik kavramsal çerçevedeki tartışmalarda bu bahsi geçen tanımın fazlaca devlet odaklı olduğu, Batı merkezli devlet-vatandaş ilişkisi üzerinden tanımlandığı ve yabancı olarak nitelendirilen kimselerin o kadar da yabancı olmayabileceği değerlendirilmektedir (Jawaid 2017, 102). Nitekim çatışmaların ulus ötesi (transnasyonel) bir doğası bulunmaktadır ve bu noktada sınırları aşan kimlik ve ideolojiler önemli bir role sahiptir. Ortak ya da paylaşılan kimlik unsurlarının sayısı arttıkça kişilerin çatışmaya katılma kararı verme olasılıkları da artmaktadır (Webel 2004, 76).

DEAŞ’ın yükselişi, uluslararası toplumu Şii, Solcu veya Etnik ya da Aşırı Sağcı ulus ötesi isyanları görmezden gelecek esas olarak, biraz da bilinçli bir şekilde, Sünni radikalizme odaklanmaya yöneltmiştir. DEAŞ ile mücadele üzerinden YPG taraftarlığının bir ölçüde desteklendiğinin de görülmesi bölgedeki yabancı terörist savaşçılar ile ilgili bakışı köreltmektedir. Batıda Esed rejimini destekleyen Sünni, Şii ve Hıristiyan gruplar

ile ülkenin kuzeyindeki ayrılıkçı PKK'ya katılanlar görmezden gelinmektedir. Ancak olgunun farklı tezahürlerinde farklı ideolojik eğilimlerde çok sayıda yabancı terörist savaşçı bulunmaktadır ve bunlar Batılı ülkeler tarafından geri dönmeleri halinde bir tehdit olarak algılanmamaktadır. Yabancı terörist savaşçıların çoğu isyancı gruplarda savaşıyor olsa da azımsanmayacak sayıda yabancı terörist savaşçı da hükümetler veya etnik veya inanç topluluklarıyla savaşmaktadır (Barrett 2014, 21-22).

Yabancı terörist savaşçıların çatışma bölgelerinde kaldıkları dönemde sorun çözme teknikleri bazı durumlarda ölüm-kalım meselelerine dönüşecek şekilde şiddet içeren bir hal almaktadır. İnsanlar kendilerini şiddet eylemlerinden alıkoyan duygusal ve bilişsel engelleri aşmak için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Genel olarak bu insanların şiddet eylemlerine neden olan radikal inançlara sahip oldukları düşünülmektedir. Ancak radikal ideolojilerin şiddetle ilgisi olsa da doğrudan şiddet eylemlerine neden oluşturmayabilir. Aksine, içsel ve/veya kişilerarası olmak üzere sistem düzeyindeki birçok psikolojik değişken şiddete yönlendirmek ya da şiddeti tetiklemek noktasında etkileşime girebilir. Değişkenler gruplanacak olursa;

- *İçsel psikolojik değişkenler:* Tehlikeli ve heyecan verici faaliyetlere katılmak, aynı zamanda dopamin ve serotonin gibi hormonların salgılanmasıyla da ilgilidir. “Savaş ya da Kaç” olarak da bilinen bu fizyolojik reaksiyonun yabancı terörist savaşçılarda heyecan ve macera için bir motivasyon oluşturması muhtemeldir. Ayrıca, çatışma, bir terörist grupta başarı ve dayanışma yoluyla ortak bir sosyal kimlik de sağlayabilmektedir. Normal hayatta sosyal kabul görecektir sınırlar içinde başarı ya da kazanma hissini devam ettiremedikleri zaman çatışma bölgelerinde alıştıkları şiddet araçlarına başvurabilmektedirler.

- *Kişilerarası psikolojik değişkenler:* Sosyal kimlik, bireyin belirli sosyal gruplara ait olduğu ve grup üyeliğinin kendisi için duygusal ve değersel anlam taşıdığı bilgisidir. Terör grupları, üyelerine güçlü bir sosyal kimlik sağlama yoluna gider. Bu motivasyon, Suriye'deki bazı yabancı terörist savaşçıların, bu terör gruplarında daha önce hiç bu kadar güçlü bir arkadaşlık/birlik duygusu ve bir davaya aidiyet hissi göstermediklerini belirten ifadeleriyle de doğrulanmaktadır. Sosyal kimlik hem sosyal özdeşleştirmenin hem de sosyal sınıflandırmanın sonucudur. Sosyal sınıflandırma, bireylerin çevrelerindeki dünyayı sınıflandırmanın bir yolu olarak ortak özelliklerine göre insanları gruplara ayırmalarını ifade eder. Örgütler ortak bir hikaye (anlatı) oluşturmak, bunun üzerinden grup üyeliğini pekiştirmek ve üyelerini şiddete sevk etmek yoluna giderler. Böylece sosyal kimlik, bireyleri üyesi oldukları sosyal gruplara bağlayan bir olgu haline gelir.

İnsanları, sosyal olarak yabancı bir terörist grupla özdeşleşmek içinde geçerli olan, sosyal kimlik süreçlerine katılmaya neyin ittiğine dair çeşitli teoriler vardır (Tinas ve Demirden 2020, 22):

- i. Benlik Saygısı Hipotezi: İlgili bir dış gruba kıyasla kendi grubunu tercih eden sosyal karşılaştırmalar, ilişkili sosyal kimliği pekiştirir ve böylece benlik saygısını etkin bir şekilde artırır.
- ii. Optimum Ayırt Edicilik Kuramı: Olumlu bir sosyal kimlik, temel insani aidiyet ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda bireyin belirli bir benzersizlik duygusunu korumasına izin verir.
- iii. Belirsiz Kimlik Kuramı: Bireyler varoluşsal belirsizliğe karşı koymanın bir yolu olarak toplumsal kategorizasyon süreçlerine başvururlar.

Şiddet davranışlarının risk değerlendirmesine ilişkin psikolojik araştırmalar, şiddet için en önemli risk faktörlerinin geçmişteki şiddet davranışları ve öfke yönetimi becerilerinde bozulma olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yabancı bir savaşçı eve döndüğünde, geçmişte kendi gerçekleştirdiği şiddet eylemleri ve çatışma bölgelerindeki şiddet eylemlerine maruz kalma tecrübeleri nedeniyle ülkelerinde önemli bir güvenlik riski oluşturmaktadır (Martin 2007, 36).

Bununla birlikte, ahlaki zedelenme, ahlaki geri çekilme ve bireysellikten çıkararak canavarlaştırma gibi çeşitli süreçlerin varlığından bahsetmek gerekir. Ahlaki zedelenme, kendinin veya başkalarının motivasyonları veya adil ve etik bir şekilde hareket etme kapasitesi ile ilgili olarak kişinin ahlaki standartlarında görülen bozulmayı ifade etmektedir. Çatışma bölgelerinde yaşanan deneyimlerin manevi zarar kavramıyla ilişkilendirildiği bilinmektedir. Bu tür olaylara maruz kalmanın zararlı sonuçları da dâhil olmak üzere, bir çatışma bölgesinde aşırı ve benzeri görülmemiş şiddet içeren yaşam deneyimlerinin bir sonucu olarak TSSB (Travma sonrası stres bozukluğu) ve duygusal dengesizlik gibi şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bu tür durumların görülme sıklığı etnik köken, yaş ve cinsiyet gibi faktörlere göre farklılık gösterse de hepsinin belirli bir düzeyde travma ve duygusal/psikolojik sorunları olduğu açıktır. Geri dönenler hakkında bir risk değerlendirmesi yaparken, neden geri döndüklerinin detaylandırılması önemlidir. Hayal kırıklığına uğramış olması, fırsatçı olması, yakalanıp gönülsüzce geri dönmüş olması veya bir saldırı için geri gönderilmiş olması risk değerini değiştirecektir.

Ahlaki zedelenmenin yanı sıra ahlaki geri çekilme sürecinde de şiddetin meşrulaştırılması söz konusu olabilmektedir. Bir terör örgütündeki yabancılar, askeri personelin yaptığı gibi katı

davranış kurallarına uymak zorunda değildirler. Genellikle şiddeti, şiddete karşı duyarsızlaştırma, şiddetin sonuçlarını küçümseyip en aza indirmeye ve kişisel sorumluluğun yayılmasını rasyonelleştirip şiddeti makul gösteren bir dil kullanmak suretiyle meşrulaştırmaktadır. Örneğin şiddet mağdurlarını insanlıktan çıkarma yoluyla, örneğin sivil kayıpların DEAŞ'a karşı mücadelede istenmeyen zarar olduğunu savunarak, pekiştirilebilen ahlaki geri çekilme yoluyla meşrulaştırırlar.

Son olarak bireysellikten çıkarma ve canavarlaştırma da süreçler arasında kendini göstermektedir. Bireysellikten ve insanlıktan çıkma, başkaları birey olarak görülmediğinde içsel kısıtlamaların kaybolduğu psikolojik bir duruma atıfta bulunur. Zimbardo'ya göre, bir saldırgan grubuna dâhil olmak, diğer bireyleri grup dışı üyeler olarak algılamak gibi bir dizi mikro dumsal koşullar bireysellikten çıkarmayı üretebilir.

PKK ve Bileşenlerine Katılan Yabancı Terörist Savaşçıların Uluslararası Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi

Uygulama ve saha alanlarında PKK ve bileşenlerine yönelik yürütülen operasyonların önemli başarılar getirmesi örgütün faaliyet alanı ve eylem kabiliyetini büyük ölçüde sınırlandırırken, bu durum örgüte katılım oranlarında nicel anlamda düşüşü de görünür kılmıştır. Bunun sonucunda, PKK ve bileşenleri örgütte daha fazla sayıda eleman devşirebilmek için çeşitli metotlar aramaya başlamış ve uygulamaya koymuştur. PKK'nın terörist sayısını arttırabilmek için başvurduğu yöntemlerden birisi de farklı bölgelerden yabancı terörist savaşçıları örgüte çekmek ve bu yolla terör eylemlerinde kullandığı örgüte bağlı üye sayısını çoğaltmaktır.

Terörizm bağlamında ulusal ve uluslararası seviyede önemli bir tehdit durumu haline gelen yabancı terörist savaşçılar kavramsal olarak 2014 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan bir kararı takiben tanımlanmıştır (Yalçınkaya 2017, 24). PKK ve bileşenlerinin yürüttüğü terör faaliyet ve eylemlerinde yabancı terörist savaşçılara yönelmesinde ise şüphesiz Türkiye'nin söz konusu terör örgütleriyle etkin ve sonuç odaklı mücadelesiyle birlikte bu durumun örgüte eleman katılımını engelleyici sonuçları başat belirleyiciler arasındadır.

Eleman arayışı süreci içerisinde PKK başta olmak üzere örgütün diğer bileşen ve yapılanmaları herhangi doğruluğu ya da temeli olmayan söylem ve yaklaşımlarla özellikle bölge dışından farklı uyruklu yabancı terörist savaşçıları sahaya çekmekte ve kendi yanında savaşmak adına örgütün kollarına katmaktadır. Terör örgüt ve bileşenleri, yabancı terörist savaşçıları kendi saflarına çekebilme arayışı sürecinde özellikle anarşist, aşırı sol ve sözde eşitlikçi retorik devreye sokmaktadır. Terör örgütünün söz konusu retorik kullanımının dışında aşırı sağ ve aşırı sol ideolojik eğilimli yabancı terörist savaşçıların YPG/PYD ve örgütün kadın kolu YPJ'ye katıldığı bilinmektedir (Koch 2019, 3).

Yabancı terörist savaşçıların PKK ve bileşenlerinin farklı yapılanmalarına katılım sağlamasında iletişim ve ulaşım araçlarının son dönemlerde hızlı bir gelişim süreci yakalaması belirleyici bir nitelik kazanmıştır. Özellikle 2014 yılından sonra Ortadoğu'da DEAŞ terör örgütüne karşı savaşma adı altında internet üzerinden çeşitli sosyal medya mecraları kullanılarak yabancı terörist savaşçılar örgüte davet edilmekte ve böylelikle örgüte yabancı uyruklu eleman devşirilmektedir. Twitter, Facebook ve diğer sosyal medya hesapları aracılığıyla DEAŞ terör örgütüyle mücadele ediyormuş algısı ve izlenimi yaratılarak örgüt ve

bileşenleri bir taraftan kendine yeni alanlar yaratmaya çabalar-ken, diğer taraftan yabancı terörist savaşçıları da kendi saflarına çekmeye çalışmaktadır. Bununla birlikte, terör örgütü daha fazla sayıda yabancı terörist savaşçıyı yanına çekebilmek adına hiçbir meşruiyeti bulunmayan çıkarlarını farklı biçimlere sokarak se-küler bir yapı imajı yansıtmaktadır.

Uygulama ve saha deneyimleri neticesinde yabancı terörist savaşçıların PKK ve bileşenlerine katılım aşamaları tespit edilirken, bu aşamalarda teknoloji, internet ve ulaşım araçlarının aktif bir biçimde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Rojava Aslanları (Lions of Rojava) gibi sosyal medya hesapları kullanılarak in-ternet üzerinden yabancı terörist savaşçılarla iletişim sağlandığı ve bunlara elektronik mesajlar gönderildiği saptanmıştır (Orton 2017, 75-103). Bahse konu araçlarla iletişim kurulmasının ar-dından Irak'ın Süleymaniye ve Erbil bölgelerine seyahat edil-diği ve bu buralardaki kamplarda bir veya iki gün bekletildiği tespit edilmiştir. Sonraki aşamada, yabancı terörist savaşçılara Suriye sınırı içerisinde bulunan ve Enternasyonalist Tabur olarak isimlendirilen yapılarda silahlı ve ideolojik eğitimler verilmek-tedir (Tinas ve Demirden 2020, 23). Yurtdışından örgüte katılım sağlayan yabancı terörist savaşçılardan ayrıca maske, bot, çadır, kask ve termal ürünler gibi temel askeri ekipmanların da örgüte katılım aşamasında istendiği not edilmiştir.

PKK ve bileşenlerine katılım sağlayan yabancı terörist sa-vaşçıların profilleri ise çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda, örgüt ve bileşenlerine katılım motivasyonu ve katılım sürecinde arka planda yatan nedenlerin farklılık gösterdiği gibi yabancı te-rörist savaşçıların yaş aralığı da geniş bir spektrumu kapsamak-tadır. Yine de PKK ve bileşenlerine yönelik uygulama ve saha özelinde yürütülen operasyonlar neticesinde azımsanamayacak

önemde bilgilere ulaşılabilmektedir. Avrupa'dan örgüte katılan yabancı terörist savaşçıların %22'sinin eski asker, %49'unun sivil olduğu kayıtlara geçmiştir. %29'unun ise kimliği ya da mesleği bilinmemektedir.

Yabancı terörist savaşçıların PKK ve bileşenlerine katılım neden ve motivasyonları da birtakım farklılıklara işaret etmektedir. %35 oranında terör örgütüne ideolojik yakınlık nedeni tespit edilirken, yabancı terörist savaşçıların %27'si DEAŞ terör örgütüyle mücadele konusunu bir katılım nedeni olarak kullanmıştır. Öte yandan, terör örgütüne katılım sağlayan yabancı terörist savaşçıların %12'si macera arayışı amacıyla örgüt saflarına katılırken, %10'u paralı asker sıfatıyla örgüte katılmıştır. Örgüte giren yabancı terörist savaşçıların %16'sının ise katılım nedenine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Terör örgütüne katılan yabancı terörist savaşçıların çoğunluğunun erkek olduğu bilinmekle birlikte kadın terörist savaşçıların sayısı da azımsanamayacak niteliktedir. Katılım yaşı 18 ile 60 yaş arasında seyretmekle birlikte katılanların ekseri çoğunun 21 ile 30 yaş arasında olduğu kayıtlara geçmiştir. Birleşmiş Milletler verilerine göre özellikle Avrupa, Amerika ve Avustralya'dan erkek ve kadın 400'den fazla yabancı terörist savaşçı PKK ve bileşenlerine katılmıştır (United Nations Office on Drugs and Crime 2018, 32)

Terör örgütü saflarına katılan yabancı terörist savaşçılara terör eylemlerinde kullanılmak üzere Enternasyonalist Özgürlük Taburu içerisinde farklı alanlarda eğitimler verilmektedir. Suriye'nin Rasuly'nin bölgesinde bulunan ve Lejyon Taburu olarak da isimlendirilen bu taburda yabancı terörist savaşçılara 6 ile 8 aylık süre aralığında eğitimler verilmektedir. Eğitim dersleri arasında silah/patlayıcı, ideoloji, Kürtçe eğitimiyle birlikte terör örgütünün tarihi ve siyaset eğitimleri de aktarılmaktadır.

Yabancı terörist savaşçıların terör örgütüne katılımını tetikleyen ve hızlandıran birçok neden bulunmaktadır. Bu minvalde, terör örgütü başta sosyal medya ve diğer yayın organları üzerinden katılımı teşvik edecek nitelikte etkinlikler düzenleyerek uzak coğrafyalardan yabancı terörist savaşçıları terör örgütüne çekmeyi amaçlamaktadır. Örneğin, terör örgütünün Suriye içerisinde faaliyet gösteren silahlı kadın kolu YPJ'ye iki Fransız kadının katılımı konusu alan "Silah Kız Kardeşliği" filmi, örgüte daha fazla terörist devşirmek amacıyla yapılan ve yayınlanan filmlerin başında gelmektedir. Benzer bir şekilde, Suriye'de YPG/PYD'ye katılarak DEAŞ terör örgütüyle savaşmaya giden ve İngiliz uyruklu Micheal Enright isimli teröristi anlatan "Heval (Arkadaş)" filmi de yabancı terörist savaşçıların YPG/PYD terör örgütüne katılım sürecini aktaran bir film niteliğindedir.

PKK ve bileşenleri, filmlerin yanı sıra çizgi dizi, belgesel ve çizgi romanlar aracılığıyla da yabancı uyruklu kişileri terör saflarına katmaya çabalamaktadır. "Guhartin (Değişim)" isimli bir belgesel Fransa'dan YPG/PYD'ye katılan bir terörist savaşçının konusu işlerken, "İşaretili Yerden Kesin" isimli bir çizgi dizide de PKK ve bileşenlerini simgeleyen flamaların olduğu tespit edilmiştir.

Film, belgesel ve dizi gibi yayınların ötesinde terör örgütü yabancı terörist savaşçıları kendi saflarına çekebilmek adına diğer basın/yayın organlarını da bir propaganda aracı biçiminde kullanmaktan çekinmemektedir. Terör örgütü kontrolünde faaliyet alanlarını sürdüren basın/yayın organları yabancı terörist savaşçılar ile röportajlar yaparak katılım sayısını arttırmayı hedeflemektedir. Nitekim bahse konu röportajlarda oluşturulan söylemler yabancı uyruklu şahısların terör örgütüne katılımlarını destekleyecek ve teşvik edecek nitelikte olup, örgütün propaganda aracına dönüştürülmektedir. Terör örgütünün yapılanmaları

içerisinde kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin her zaman en üst seviyelerde tutulduğu ve düşünce özgürlüğüne bağlı bir yapının bulunduğu dair gerçekliğe oturmayan söylem ve propagandalar daha fazla yabancı terörist savaşçı çekebilmek amacıyla röportaj içeriğine yerleştirilmektedir. Bununla birlikte, PKK terör örgütünün tüm bileşen ve yapılanmalarında olduğu gibi özellikle Suriye içerisinde terör faaliyetlerini yürüten YPG/PYD'nin diğer farklı yayın kanallarından elde ettiği, hiçbir doğruluğu ve güncelliği bulunmayan eski görüntüleri kullandığı da bilinmektedir (Kartal 2018, 68).

PKK ve bileşenlerine katılan yabancı terörist savaşçılar faaliyet gösterdikleri bölgelerde birer tehdit unsuru olduğu gibi kendi ülkelerinin güvenliği açısından da çeşitli risk alanları yaratmaktadır. Yabancı terörist savaşçıların ülkelere geri döndükten sonra daha fazla şiddet eğiliminde buldukları tespit edilirken, bunların bilişsel ve duygusal değişimlere maruz kalan kişiler olduğu saptanmıştır. Öte yandan, PKK ve bileşenleri içerisinde faaliyet gösterip kendi ülkesine dönen yabancı terörist savaşçılar çevresel anlamda da birtakım tehditlere mahal vermektedir. Bu aktörlerin kendi ülkelerine döndüklerinde terör örgütüne katılım için yeni eleman arayışında buldukları ve genç yaşta kişilerle radikalleşme sürecinde birincil derecede rol aldığı bilinmektedir. Yabancı terörist savaşçılar ayrıca kendi ülkelerinden terör örgütü saflarında çatışmaya katılmak isteyen kişilerin haberleşme ve ulaşımları konusunda da aracılık etmektedir.

Yabancı terörist savaşçılar, terör örgütü içerisinde yürüttüğü faaliyetlerde olduğu gibi kendi ülkelerine döndüklerinde de örgütün terör propaganda faaliyetlerine yardımcı olacak şekilde çalışmaya devam etmektedir. Yürütülen propagandalar aracılığıyla PKK ve bileşenlerinin terör eylemlerinin etki alanını artır-

mayı amaçlayan yabancı terörist savaşçılar, örgütün hedef olarak belirlediği ülkelerin inanç ve değerleri üzerinden de bir yıpratma kampanyası yürütmekte ve terör örgütünün meşru zemine dayanmayan fikirlerini geniş kitlelere yaymaya çabalamaktadır. Terör örgütüne finansal destek edinimi noktasında da kendi ülkeleri içerisinde faaliyetlerde bulunan yabancı terörist savaşçılar, bir taraftan terör örgüt adına para topladıkları gibi çeşitli mecralarda bağış kampanyaları düzenlemektedir.

Kendi ülkelerine geri dönen yabancı terörist savaşçıların bu-ralarda kamu düzenine büyük zararlar verdiği ve tetikledikleri anarşist eylem ve söylemlerle siyasi ve sosyolojik anlamlarda kargaşa yarattığı da not edilmiş, kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri faaliyet ve eylemlerle otoriteye karşı etkinlikler düzenlediği bilgisi elde edilmiştir. Kimi zaman bahsi geçen eylem türlerinin daha da ötesine giden yabancı terörist savaşçılar, yeni terör örgütlerinin kurulması yönünde inisiyatif almakta ve bu süreçte birincil rol üstlenmektedir. Özellikle PKK ve bileşenleri dâhilinde Suriye’de faaliyet gösteren yabancı terörist savaşçılar kendi ülkelerindeki meşru yönetimlere yönelik anarşist faaliyetleri planlayarak ve teşvik ederek kamu düzenini bozmaya meyil göstermektedir. Yine Suriye’de eğitim gören yabancı terörist savaşçılar edindikleri askeri eğitimin birer parçası olarak çeşitli silahların kullanılması ya da öteki terör örgütleriyle iletişim ağı kurulması noktasında var olan güvenlik problemlerini körüklemekte ya da yenilerini yaratmaktadır. Sonuç olarak, PKK ve bileşenlerine katılım sağlayan yabancı terörist savaşçılar bölgesel seviyede istikrarsızlık ve tehdit yaratan aktörler olduğu gibi kendi ülkelerinde de sebep oldukları güvensizlik alanlarının birer türevine dönüşmektedir.

Yukarıda aktarılan bilgilere destek olacak nitelikte PKK ve bileşenlerine farklı bölgelerden katılan birçok yabancı terörist savaşçı kayıtlara geçmiş ve bunların gerek örgüte katılım gerekse ülkelerine geri döndüklerinde tecrübe ettikleri aşamalar yakından takip edilmiştir. Örneğin, Fransız Florient D. isimli bir şahıs 2017 yılında yabancı terörist savaşçı olarak katıldığı Suriye’de 10 ay eğitim gördükten sonra 2018 yılında Fransa’ya geri dönmüştür. Söz konusu şahıs 2020 yılında Fransa’da aşırı sol bir terör örgütü mensubu olarak Fransız polisini hedef alan plana dâhil olduğu gerekçesiyle tutuklanmıştır. Buna benzer örnekler ABD sınırları içerisinde de rastlanmıştır. Christopher Steven L. isimli ABD uyruklu bir şahıs, 2016 yılında terör örgütüne yabancı terörist savaşçı olarak katılmış ve aynı yıl ABD’ye dönüş yapmıştır. Bu şahıs ABD’nin Oklahoma eyaletinde ise AK-47 tipi silah taşıdığı gerekçesiyle “Yasadışı Tam Otomatik Tüfek Bulundurmak” suçundan tutuklanmıştır.

ABD uyruklu başka bir şahıs olan Daniel B. 2017 yılında terör örgütüne katılarak burada keskin nişancı eğitimi görmüş ve örgütün çeşitli belgesellerinde söz konusu şahsın görseli bir propaganda aracı şeklinde yayınlanmıştır. Bahsi geçen şahıs, daha sonra ABD’ye geri dönüş yapmış ve 2019-2021 yılları arasında ABD sınırları içerisinde çok sayıda silahlı eylem çağırısında bulunarak kendi ülkesinin kamu düzenine de bir tehdit unsuruna dönüşmüştür. Aynı şahıs, Ocak 2021’de gerçekleşen ABD Kongre baskınında da aktif bir rol üstlenmiş ve burada birçok kişinin silahlanarak baskına destek sunması için ortam hazırlamıştır. ABD uyruklu Christian Kevin Howard isimli bir yabancı terörist savaşçının ise kendi ülkesinin ordusunda görev yaparken 2015 yılında terör örgütüne katıldığı ve teröristlere keskin nişancılık eğitimi verdiği tespit edilmiştir.

Bu örneklerin yanında diğer farklı birçok ülkeden de yabancı terörist savaşçı olarak PKK ve bileşenlerine katılım sağlandığı bilinmektedir. ABD, İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa, İspanya, Kanada, İsveç, Hollanda, Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Norveç, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, Polonya, Irak, İrlanda, İsrail, Meksika, Rusya, Uruguay, Yeni Zelanda, Hindistan ve Yunanistan olmak üzere 25 ülkeden terör örgütü ve yapılanmalarına yabancı terörist savaşçı olarak katılım olduğu bilgisi elde edilmiştir.

Sonuç olarak; Türkiye ulusal güvenlik gündemini uzun yıllardır meşgul eden PKK ve bileşenleriyle kapsamlı ve başarılı mücadelesini sürdürmektedir. Söz konusu mücadelenin en önemli sütunlarından birisini de uygulama ve saha alanları oluşturmaktadır. Türkiye'nin güvenlik kurumları, PKK ve bileşenleriyle mücadele sonucunda edindiği tecrübelerinin yanı sıra modern çağın getirdiği ve olanaklarını da saha ve uygulama alanlarında etkin bir biçimde kullanmaya devam etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye PKK ve bileşenlerinin şehir ve kırsal yapılanmalarına yönelik yürüttüğü operasyonlar neticesinde terör örgütünün eylem ve yaşam alanını oldukça sınırlandırmış ve örgüt terör eylemi gerçekleştiremez duruma gelmiştir. Bu durum PKK ve bileşenlerinin eleman temini yaratmaya çalıştığı yol ve yöntemlerin önüne geçmiş ve son dönemlerde terör örgütü kendi safalarına eleman çekmekte oldukça zorlandığı gibi terör örgütünden ayrılma oranları da büyük bir artışa eğilimine girmiştir.

Terör örgütlerinin terör faaliyet ve üretim kapasiteleri kısa ya da uzun vade içerisinde birtakım değişikliklere uğrayabilmektedir. Dolayısıyla terörizmle mücadele alanında belirlenen hedeflerle de ilişkili olarak daima stratejik bir planlamaya ihtiyaç duyulmaktadır (Alptekin 2018, 16). Türkiye PKK ve bileşenleri ile

mücadelede modern teknolojik araçların son getirilerini de aktif bir biçimde kullanmayı sürdürmektedir. Tüm mevsimsel şartlarda yürütülen silahlı operasyonlara destek olacak nitelikte silahlı ve silahsız hava araçlarının kullanımını terörle mücadelenin vazgeçilmez bir parçası haline getiren Türkiye, yürüttüğü insani ve teknolojik istihbarat araçlarıyla da gerek ulusal sınırlar içerisinde gerekse icra ettiği sınır ötesi operasyonlarla terör örgütünün eylem kabiliyetini büyük oranda sınırlamıştır. Bu koşullar terör örgütünün lider kadrosu dâhil olmak üzere tüm katmanlarının umutsuzluğa kapılmasıyla neticelenmiştir. Silahlı mücadelenin ötesinde aynı zamanda eğitim, sosyal ve kültürel çalışmalar da bireylerin terör örgütü propaganda ve dezenformasyondan etkilenmemeleri için yürütülen ve kayda değer başarı getiren alanlardan ötekileridir.

Küresel İnternet Yönetişimi ve PKK

Karşılıklı bağımlılık esasına dayalı bilgi sistemi ağları, bilgisayar sistemleri, iletişim ağları ve internetten oluşan siber alan ulusal sınırları aşan ve dünyanın her yerinden zaman ve mekân fark etmeksizin etkileşimi mümkün kılan küresel bir alandır. Son zamanlarda siber alan ulus devletlerin ilgi alanına girmiştir çünkü sunduğu olumlu yönde imkânlar kadar devletlerin ulusal güvenliklerine tehdit oluşturabilecek boyutlara sahiptir. Siber saldırılar, siber alanda gerçekleştirilen istihbarat faaliyetleri, insanların hareketlerinin takip edilerek oluşturulan verilerin güvenlik duvarının aşılması kötü niyetli grupların eline geçmesi gibi durumlardan ötürü siber güvenlik devletlerin güvenlik anlayışında ana yapı taşlarından biri olmuştur (Aslan ve Ercanlı 2020, 33).

Siber alanın en önemli unsurlarından biri olan internetin küresel yönetişime bakıldığında henüz emekle aşamasında olan

ve belli konularda sıkı düzenlemeler getirirken bazı alanlarda denetim öngörmeyen bir siber rejim söz konusudur. Her ne kadar küresel bir internet yönetişimi kurulmak istense de hala etkin olan internet yönetişimi 1998’de ABD’de kurulan İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (ICANN) adındaki bir özel sektör kuruluşunun güdümündedir zira internet protokol adresleri ve alan adı uzantılarının kontrolü bu kurumun tekelindedir. Dolayısıyla bir taraftan ICANN kendi kontrolünde olduğu için mevcut durumdan memnun olan ABD’nin öncülüğündeki Batı bloku ve aynı sebepler yüzünden bu durumdan memnun olmayan ve yeni bir rejim kurulması taraftarı olan, Rusya ve Çin’in öncülüğünü yaptığı bloktan bahsetmek mümkündür. Rusya ve Çin’in öncülüğünü yaptığı blokta egemen olan görüş, küresel internet idaresinde devlet merkezli karar mekanizmalarının merkeze alınmasıdır. Özellikle Çin hükümeti, Batı bloğunun internet idaresinde devletlerin yanında özel sektörden de paydaşların bulunması yönündeki tutumunu kabul etmemekte ve bunun sadece egemen devletlerin katılımıyla oluşturulacak birçok taraflılıkla sınırlı olması gerektiğini belirtmektedir. Benzer görüşü paylaşan Rusya lideri Putin bir konuşmasında ABD merkezli bir şirket olan Google’ın arama motoruna girilen tüm bilgileri kaydedip takip ettiği ve bunun da yine ABD merkezli sunucular üzerinden yapıldığını, bu yüzden Rus vatandaşların Google’ı kullanmayı bırakması gerektiğini belirtmiştir (Aslan ve Ercanlı 2020, 9).

Rusya ve Çin, BM gibi uluslararası örgütler aracılığıyla yeni bir internet yönetişimi konusunda baskı yaparken, bir taraftan da gerek ulusal mevzuatlarında düzenleme yapmaya gerekse de bilgi paylaşımı konusunda en çok kullanılan ve ABD merkezli olan platformlara kendi alternatiflerini geliştirmeye devam etmektedirler. Rusya’nın Google yerine Yandex’i ve Facebook yerine VK’yı geliştirmesi ve vatandaşlarını bu platformların

yerli versiyonlarını kullanmaya teşvik etmesi; Çin'in de Google yerine Baidu ve Amazon yerine Alibaba ile Aliexpress'i geliştirerek vatandaşlarının diğer alternatifleri kullanmasını zorlaştırmaya, hatta yasaklamaya çalışması bu politikalara örnek olarak gösterilebilecektir. Nitekim Google ve Amazon, arama motoru ve e-ticaret sektörlerinde Çin'deki paylarını neredeyse tamamen kaybetmiş ve Çinli alternatifleri özellikle e-ticaret sektöründe diğer ülkelere de internet üzerinden perakende satış yapan büyük şirketler haline gelmiştir.

Mevcut küresel internet idaresine yönelik eleştiriler günümüzde bilginin önemi ve kolay ulaşılabilirliği göz önünde bulundurulduğunda daha iyi anlaşılabilir. Özellikle sosyal medya platformları ulusal sınırları aşarak, bireylerin sadece cep telefonlarına yükleyecekleri bir uygulama ile her an ve her yerde bilgi paylaşımını mümkün kılmıştır. Her ne kadar demokratik ülkelerdeki hükümetler bilgiye erişimin önünde herhangi bir engel bulunmaması çağrısında bulunsalar da WildLeaks ve WikiLeaks gibi olayların gösterdiği üzere, devletlerin ulusal güvenlikleri için gizli kalması gereken bilgi ve belgelerin herkes tarafından ulaşılabilir hale gelmesi bu ülkelerde de endişeye neden olmuştur. Bundan da ötesi, sosyal medya ve benzer platformlardan yayılan bilgi her zaman doğru ve güvenilir bilgi olmamaktadır. Yalan haberlerin bu kanallardan erişilebilir hale gelmesi, hassas konularda toplumsal infiallere neden olabilmektedir. Bu yüzden çoğu ülke bilgi egemenliği ya da bilginin yerelleştirilmesi denebilecek, bir ülkenin kurumları ve vatandaşlarıyla ilgili bilgilerin sadece o ülkede depolanmasını gerektiren politikaları tercih etmeye başlamışlardır. Rusya ve Çin gibi ülkelerin ABD merkezli bilgi paylaşım platformlarına yerel alternatifler geliştirmesi ve diğer çoğu devletin özellikle bulut tabanlı veri saklama hizmet-

leri için sunucuların hizmet verilen ülkede olması şartı getirmesi gibi politikaları bu kapsamda değerlendirilebilir.

Doğru veya yanlış olmasından bağımsız olarak her türlü bilginin, zaman ve mekânla sınırlı olmaksızın herkes tarafından ulaşılabilir olması terör örgütleri tarafından istismar edilen bir husustur. Örneğin DEAŞ terör örgütü Twitter başta olmak üzere birçok sosyal medya platformunu aktif olarak kullanmakta, terörizm propagandasını yayabilmekte ve bunlara sempati besleyen kişilere ulaşarak saflarına katabilmektedir. Öyle ki, DEAŞ'ın 100 farklı ülkeden 30 binden fazla yabancı savaşçıyı sosyal medya sayesinde saflarına kattığı tahmin edilmektedir (Callahan 2017, 2). PKK terör örgütü de Twitter başta olmak üzere sosyal medyayı aktif kullanarak kendi propagandasını yaymaya çalışmakta, haberleşme ve mesajlaşma hizmeti sunan platformlar vasıtasıyla örgüt üyeleri arasında iletişim ve koordinasyon sağlamakta ve saflarına katabileceği muhtemel sempatanlara ulaşabilmektedir.

İletişim teknolojilerinin bu olumsuz ve ulusal güvenliğe tehdit oluşturabilecek yönüyle mücadelede devletlerin münferit olarak yapabilecekleri sorunun tamamen ortadan kaldırılmasında yeterli olmayacaktır. Sosyal medya örneği düşünüldüğünde; toplumsal infiale neden olabilecek aslı olmayan bilgilerin paylaşılması veya terör örgütü sempatanlarının bu kanalları kullanarak terör propagandası yapması ilgili içeriğe yasal mevzuat çerçevesinde erişimin engellenmesi veya içeriğin ilgili platformdan silinmesinin sağlanmasıyla engellenebilir. Fakat unutulmaması gereken bunun geçici bir çözüm olduğudur çünkü Twitter gibi platformlarda aynı bireyler farklı hesaplar açarak aynı içeriği paylaşmaya devam edebileceklerdir. Türkiye'de güvenlik güçleri siber alanda terör propagandası yapan kaynakları deşifre edip,

bunu yapan terör örgütü sempatizanlarını yakalayıp ceza adaleti sistemi çerçevesinde bir caydırıcılık faktörü yaratmaya çalışmaktadır (TRT Haber 2021). Kısa vadeli çözümler yerine serbest bilgi paylaşımının kötü emellere hizmet etmesinin önüne tamamen geçebilmek mevcut küresel internet yönetişimi göz önünde bulundurulduğunda mümkün gözükmemektedir. Nitekim hangi bilginin zararlı sayılacağı ve erişime kapatılması veya silinmesi gerektiği kararını verecek olan makamın hangisi olduğu; böyle bir karar alınsa dahi uluslararası şirketlerin bu kararı uygulayıp uygulamayacağı ve suç unsuru içeren durumlarda siber alanın sınır aşan niteliği düşünüldüğünde kimin yetkili olarak müdahale edeceği ve yargılamayı yapacağı gibi soruların cevaplanması gerekmektedir. Öyle ki bilgi paylaşım platformlarının en önemlilerinden biri olan Twitter, platformda yer alan paylaşımlarla ilgili aldığı hukuki talepleri cevaplamakta siyasi saiklerle hareket ederek bunları görmezden gelebildiği gibi, bilgiye sınırsız erişim sloganıyla ulaşmak istediği imaj ile sakıncalı içeriklerin silinmesi arasındaki dengeyi korumakta da zorlanmaktadır.

Sonuç

PKK ve bileşenlerinin Türkiye'nin ulusal güvenliğine yönelik tehditleri örgütün kuruluşundan itibaren devam etmektedir. 1978 yılında kurulan ve ilk silahlı eylemini 1984 yılında gerçekleştiren terör örgütü, o tarihten bu yana vatandaşlarımız, güvenlik güçlerimiz ve kamu görevlilerimizi hedef alan ve ulusal coğrafyamızın bütününe yönelik eylemlerini sürdürmektedir. Bunun sonucunda, Türkiye'nin ulusal güvenlik gündeminin başlıca konuları arasına yerleşen PKK ve tüm diğer yapılanmaları hibrit bir terör örgütü olarak sınır aşan suçların da başrolü konumuna yerleşmiştir. Terör örgütü gerek Ortadoğu bölgesi içerisinde Suriye, İran ve Irak'ta oluşturduğu silahlı yapılanmalarıyla gerek ABD ve Avrupa devletleri içerisindeki faaliyetleri ile bölgesel ve uluslararası istikrar ve barış ortamına en büyük tehditlerden birisidir.

Başta uyuşturucu kaçakçılığını finansal gelirinin merkezi haline dönüştüren terör örgütü insan kaçaklığı, insan kaçırma ve zorlama, fidye ve göçmen kaçakçılığını da terör stratejilerinde sıklıkla kullanmaktadır. Bununla birlikte, kadın ve çocukları radikalleşme sürecine alarak istismar eden terör örgütü toplumsal ve insani güvenlik açısından da büyük bir güvenlik problemine dönüşmüştür. Özellikle insan hakları ve kadın hakları gibi söylemleri hiçbir temeli bulunmayan ve asılsız söylemlerine yerleştiren terör örgütünün mağduriyet algısı yaratarak ve bunu ulus-

lararası kamuoyuna yansıtarak kendisine yaşam alanı yaratmaya çalıştığı görülmektedir.

Her ne kadar PKK ve bileşenleri küreselleşmenin getirileriyle birlikte farklı bölgelerdeki eylem türlerini gerek sanal gerek fiziki mecralarda dönüştürse de Türkiye terörle mücadele alanında en tecrübeli devletlerden birisi olarak strateji ve yöntemlerini her daim modern çağın gerekliliklerine göre oluşturmuştur. Polis, asker ve istihbarat birimlerinin iş birliği ve eşgüdüm içerisinde hareket etmeleri neticesinde saha ve uygulama alanlarında kayda değer başarılar elde edilmiş ve terörle mücadeleye yönelik inşa edilen modern yaklaşımlar geleneksel anlamda yürütülen kinetik stratejilere büyük bir destek sunmuştur.

Modern ve geleneksel çerçevede yürütülen mücadele ve gerçekleştirilen sınır içi ve ötesi operasyonlar son dönemlerde PKK ve bileşenlerinin yok olmaya yüz tutmasıyla sonuçlanmıştır. Günümüzde terör faaliyet ve eylem alanları oldukça sınırlanan terör örgütü kendisine yeni yaşam alanları yaratmaya çalışmasına rağmen tüm seçeneklerinin öne Türkiye'nin güvenlik kurumları tarafından kesilmiştir. Nitekim terör örgütü ve yapılanmaları kendisine yeni eleman temini arayışında oldukça zorlanırken, örgütten kopmaların da özellikle örgüt içi taciz, tecavüz, işkence ve infaz gibi sebeplerle artması örgüt içerisinde büyük bir umutsuzluk ve panik havasının doğmasıyla neticelenmiştir. Bu durum örgüt motivasyonunun büyük oranda kırılmasına neden olmuş ve örgütün eylem gerçekleştirme kabiliyetine sekte vurmuştur.

Türkiye'nin PKK ve bileşenleri ile sınır içi ve sınır ötesinde yürüttüğü operasyonlarının getirdiği başarı sayısal verilere de açık bir biçimde yansımıştır. Son beş yıl içerisinde terör örgütü ve yapılanmaları tarafından planlanan 250'den fazla terör eylemi engellenmiş ve çok sayıda terörist yakalanarak etkisiz hale geti-

rilmiştir. Güvenlik birimleri tarafından yürütülen operasyonların yanı sıra ikna çalışmaları da terör örgütünün eylem yapabileceği alanları oldukça daraltmış ve örgüt kendi saflarına eleman temin edemediği gibi eylem kabiliyetini de büyük oranda yitirmiştir. İkna çalışmaları neticesinde 1058 terörist, terör örgütü ve yapılanmalarından ayrılarak teslim olmuştur.

Geçmişten günümüze Türkiye'nin diğer tüm terör örgütleriyle olduğu gibi PKK ve bileşenleriyle de mücadelesi kararlılık ve kesintisiz bir biçimde sürmektedir. Buna rağmen PKK ve bileşenlerinin Ortadoğu bölgesinde YPG/PYD ve PJAK gibi yapılanmalarının yanında Avrupa ve ABD içerisinde de çeşitli yöntemlerle hukuksuz varlığını sürdürmesi terörle mücadele alanında uluslararası iş birliği ve ortak strateji belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim terör örgütü ve yapılanmaları bu coğrafyalardaki silahlı oluşumlarının yanı sıra medya yapılanmalarıyla birlikte STK, dernek, vakıf gibi alanlar üzerinden de terör propagandası yapmaktan çekinmemektedir. Yine bu kuruluşlar yardımıyla kendi yanına yabancı terörist savaşçıları çeken terör örgütü, terörizmi sınır aşan boyuta taşıyarak uluslararası istikrara büyük bir zarar vermektedir. Dolayısıyla PKK ve bileşenleri faaliyet gösterdiği tüm devletlerin kamusal, hukuki ve politik zeminine zarar vermekle kalmayıp, söz konusu devletlerin vatandaşlarının refah ve güvenliğine de her alanda tehdit oluşturmaktadır.

Öngörüler

- PKK ve bileşenleriyle kararlı ve kesintisiz mücadelesinde geleneksel ve modern yöntemleri bir arada etkin bir şekilde kullanan Türkiye, ilerleyen dönemlerde teknolojinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan yeni olanak, araç ve yöntem-

leri terörle mücadelede aktif bir biçimde kullanabilme kapasitesini ortaya koymuştur. Böylece devam eden süreçte terör örgütünün mevcut durumda oldukça sınırlanan yaşam alanını daraltıldığına şahit olmaktayız. Terörle mücadele alanında en tecrübeli devletlerden birisi olarak Türkiye, tecrübelerinin getirdiği kazanım ve geleneği gelecek dönemlerin dinamikleriyle harmanlayarak uluslararası barış ve istikrara katkı sunan lider ülkelerden birisi olabilir.

- Türkiye'nin güvenlik birimleri tarafından sınır içi ve ötesinde operasyonların her daim yürütülmesi terör örgütü ve yapılanmaları içerisinde endişeye sebebiyet vermiştir. Bu durum günümüzde örgüt ve yapılanmaları içerisindeki terörist sayısını oldukça azaltmış ve örgüt farklı eleman temin yolları aramaya başlamıştır. Buna rağmen Türkiye, terör örgütünün özellikle yurtiçi eleman temin yollarının önünü kesilmesiyle terörist sayısını arttıramayan PKK'nın yakın gelecekte içeride eylem yapabilme kabiliyetini yitireceği değerlendirilmektedir.
- PKK ve bileşenleri ile mücadelede devletlerarası bölgesel ve uluslararası iş birliğinin göz ardı edilemez bir önemi bulunmaktadır. Ortadoğu coğrafyasında terör örgütünün YPG/PYD ve PJAK gibi silahlı uzantıları bölge devletlerinin siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmasının önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Nitekim söz konusu istikrarsızlık yalnızca bölgesel bir etki yaratmayıp uluslararası alana taşmakta ve birçok devletin ulusal güvenliğine zarar vermektedir. Dolayısıyla ilerleyen dönemlerde uluslararası anlamda tüm devletlerin PKK ve bileşenlerinin yarattığı tehdit alanlarının farkındalığıyla terör örgütüne yönelik ortak bir mücadele stratejisi belirlemesi mümkün olabilir. Nitekim devletlerarasında PKK ve bileşenlerine yönelik ortak kanaat oluşmadığı müddet-

çe özellikle Ortadoğu bölgesindeki kargaşa ve istikrarsızlık alanları çözüme kavuşturulması zor görünmektedir.

- Terörle mücadeledeki etkin rolünün yanı sıra Türkiye, PKK ve bileşenlerinin ulusal ve uluslararası seviyede yarattığı uyuşturucudan insan ticaretine, organize suç faaliyetlerinden terör eylemlerine kadar tüm tehdit ve güvenlik problemlerini sürekli olarak her ortamda dile getirmektedir. Türkiye'nin bu çabaları son dönemlerde büyük bir başarıyı beraberinde getirmiş ve ulusal sınırlarımız içerisinde olduğu gibi uluslararası kamuoyunda da büyük bir farkındalık yaratılmıştır. Türkiye'nin diplomasi çevresindeki çabalarının devamı özellikle uluslararası kamuoyunda konu ile ilgili hassasiyet ve farkındalık daha da artacak ve terör örgütünün yaşam alanı aynı ölçüde sınırlanacaktır.
- PKK ve bileşenlerinin uluslararası güvenliğe yarattığı tehdidin diğer bir parçasını da yabancı terörist savaşçılar oluşturmaktadır. Yabancı terörist savaşçılar gerek faaliyetlerde bulunduğu coğrafyalarda gerekse kendi ülkelerine döndüklerinde devlet ve toplumsal güvenliğe, kamu düzenine ve hukuki yapıya yönelik büyük bir güvenlik problemine dönüşmektedir. Bu çerçevede, PKK ve uzantıları içerisinde terör faaliyetlerine girişen yabancı terörist savaşçılar ortaya çıkan tehdidi daha karmaşık bir hale getirmektedir. 20'den fazla ülkeden yabancı terörist savaşçının terör örgütüne katılması ise konunun uluslararası boyuttaki önemini açıkça ortaya koymaktadır. Tüm devletlerin yabancı terörist savaşçıları tespit edip gerekli önlemleri alması durumunda teröristlerin uluslararası dolaşımının da önüne geçilecek ve terör örgütünün eleman temin yöntemlerinin birinin daha önüne geçilmiş olacaktır.

Kaynakça

- Alexander, A. (2021). Cash Camps: Financing Detainee Activities in al-Hol and Roj camps. CTS USMA. New York.
- Alptekin, H. (2018). Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK. İstanbul: SETA
- Alptekin, H. (2019). Türkiye terör olayları veri tabanı ile PKK terörünün veri temelli analizi. H. Alptekin, Hüseyin (Ed.). PKK terörünün analizi: Türkiye terör olayları veri tabanı içinde (s. 9-35). Ankara: SETA Kitapları.
- Anadolu Ajansı. (2016). Terör örgütü PYD Moskova'da temsilcilik açtı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-pyd-moskovada-temsilcilik-acti/519352>. (E.T. 14 Nisan 2022).
- Aslan, K. H. ve Ercanlı, İ. (2020). Controversial Issues in Global Governance and Their Reflection in Middle Eastern States and Societies. ORSAM Report No: 23. Ankara.
- Bakir, S. (2020). PYD security releasing ISIS prisoners in Syria in exchange for money. World Council Arameans. 9 Ocak 2020. 1 Ocak 2022 <https://efile.fara.gov/docs/6170-Informational-Materials-20200713-484.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Balcı, Ç. (2020). Bölgesel Gelişmeler Bağlamında PJAK'ın 6. Kongresi. İRAM. 23 Haziran 2020. 8 Ocak 2022 <https://iram-center.org/bolgesel-gelismeler-baglaminda-pjakin-6-kongresi/> adresinden erişilmiştir.
- Bayraklı, E. Yalçın, H.B., Yeşiltaş, M. (2019). Avrupa'da PKK Yapılanması. İstanbul: SETA.
- Bingöl, B. (2016). Bizim Gizli Bir Hikayemiz Var. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bloom, M. M. (2010). Death Becomes Her: The Changing Nature of Women's Role in Terror. Georgetown Journal of International Affairs. 11, (1), s.91-98.

- Bookchin, D. (2018). How My Father's Ideas Helped the Kurds Create a New Democracy. The New York Review. 15 Haziran 2018. 2 Ocak 2022 <https://www.nybooks.com/daily/2018/06/15/how-my-fathers-ideas-helped-the-kurds-create-a-new-democracy/> adresinden erişilmiştir.
- Bookchin, M. (2014). Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü. İstanbul: Sümer Yayınları.
- Bookchin, M. (2017). Modern Kriz. İstanbul: Sümer Yayınları.
- Buldan, N. (2004). PKK'da Kadın Olmak. İstanbul: Doz Basım Yayım.
- Callahan, G. (2017). Attacking ISIL on Twitter: Addressing Ethical Responsibility in the Weaponization of Social Media. *Intersect*. 10, (2), s.1-20.
- Caroll, M. (2015). Catch Them Young: Participation and Roles of Girl Child Soldiers in Armed Conflicts. S. Shekhawat (Ed.). *Female Combatants in Conflict and Peace: Challenging Gender in Violence and Post-Conflict Reintegration içinde* (s. 36-53). London: Palgrave Macmillan.
- CNN Türk (2015). Çin'den PKK açıklaması!. <https://www.cnnturk.com/haber/dunya/cinden-pkk-aciklamasi>. (E.T. 10 Mart 2022).
- Cockburn, P. (2015). War with ISIS: Meet the Kurdish Women's Militia Fighting for Their Families West of the Syrian Town of Ras al-Ayn. *Independent*. 25 Mayıs 2015. 2 Ocak 2022 <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/war-with-isis-meet-the-kurdish-women-s-militia-fighting-for-their-families-west-of-the-syrian-town-of-ras-alayn-10274956.html> adresinden erişilmiştir.
- Cunningham, J. K. (2010). Cross-regional Trends in Female Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*. 26, (3): DOI: 10.1080/10576100390211419

- Çalışkan, S. (2021). PKK'nın Kerkük ve Çevresinde Artan Hareketliliği, ORSAM <https://orsam.org.tr/tr/pkknin-kerkuk-ve-cevresinde-artan-hareketlilik/> (E.T. 15 Aralık 2021).
- Çifçi, O. (2020). Kuşak ve Yol Projesi Özelinde Çin'in Doğu Akdeniz Politikası. Mehmet Şahin ve Mehmet Levent Yılmaz (Ed.), Akdeniz'de Devlet ve Düzen içinde (s.87-102). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Daily Sabah (2015). Germany's left-wing party Die Linke leaks secret government documents to PKK terrorists. <https://www.dailysabah.com/kurdish-issue/2015/10/05/germanys-left-wing-party-die-linke-leaks-secret-government-documents-to-pkk-terrorists>.
- Dilbirliği, M. (2019). Avrupa Birliği'nin Suriye ve Terör Açmazı. Anadolu Ajansı. 23 Kasım 2019. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/avrupa-birligi-nin-suriye-ve-teror-acmazi/1623984>.
- Duman, B. (2021). PKK'nın Irak'taki Yeni Stratejisi. <https://orsam.org.tr/tr/pkknin-iraktaki-yeni-stratejisi/>. (E.T. 8 Mart 2022).
- Duman, B. ve Alaca, M. (2020). Sidekan'da Yaşananlar ve Irak'ta PKK Varlığı. <https://www.orsam.org.tr/tr/sidekan-da-yasananlar-ve-irakta-pkk-varligi/>. (E.T. 9 Mart 2022).
- EUROPOL. (2017). European Union Terrorism Situation and Trend Report. <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2017.pdf> (E.T. 12 Ocak 2022).
- Grojean, O. (2014). The Production of the New Man Within the PKK. European journal of Turkish Studies. DOI : 10.4000/ejts.4925.
- Guelke, A. (2006). Terrorism and Global Disorder: Political Violence in the Contemporary World. London: Palgrave Macmillan.
- Habertürk. (2020). Rusya, Suriye'de YPG/PKK ile ortak gözlem noktası kuracak!. <https://www.haberturk.com/rusya-suriye-de-yppgpkk-ile-ortak-gozlem-noktasi-kuracak-2897309>. (E.T. 12 Mart 2022).

- Husband, C. ve Yunis, A. (2011). *Social Cohesion and Counterterrorism: a Policy Contradiction?*. Bristol: Policy Press.
- International Crisis Group (2013). *Syria's Kurds: A Struggle within a Struggle*. Middle East Report No: 136.
- İçişleri Bakanlığı (2017). *Narkoterörizm ile Mücadele: Uyuşturucu ve PKK/KCK*. https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/yayim/teror/Narkoterorizm_ile_mucadele.pdf (E.T. 8 Ocak 2022)
- İnat, K. (2016). *Almanya'nın PKK ve Kürt Politikası*. ORMER. 2016, https://ormer.sakarya.edu.tr/20,3,,49,almanya_nin_pkk_ve_kurt_politikasi.html
- İncekaya, G. ve Çetin, Ş. (2021). *Uzmanlara Göre ABD Demokrasisinin Prestiji Sarsıldı*. Anadolu Ajansı. 7 Ocak 2021. 11 Ocak 2022 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uzmanlara-gore-abd-demokrasisinin-prestiji-sarsildi/2101761>.
- Jawaid, A. (2017). *From Foreign Fighters to Returnees: The Challenges of Rehabilitation and Reintegration Policies*. *Journal of Peacebuilding & Development*. 12, (2), s.102-107.
- Karaman, H. (2021). *The Nexus Between Illicit Drug Trafficking and Terror: The PKK as an Example of Hybrid Transnational Threat*. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10, (4), s.2513-2527.
- Kartal, A. B. (2018). *Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye'de DAESH ve YPG Örneği*. *Güvenlik Stratejileri*. (27), s. 39-77.
- Kearns, A. ve Forrest, R. (2000). *Social cohesion and multi-level urban governance*. *Urban Studies* 37, (5), s.995-1017.
- Koch, A. (2019). *The Non-Jihadi Foreign Fighters: Western Right-Wing and Left-Wing Extremists in Syria*. *Terrorism and Political Violence*. 33, (4), s.1-28.

- Makarenko, T. (2010). The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism. *Global Crime*. 6, (1), s.129-145.
- Malet, D. (2013). *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civic Conflicts*. Oxford: Oxford University Press.
- Marcuse, H. (2002). *One-dimensional Man*. New York: Routledge.
- Martin, G. (2007). *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*. (İhsan Çapcıoğlu ve Bahadır Metin, Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Matur, B. (2011). *Dağın Ardına Bakmak*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Meinhof, M. U. (2012). *Protestodan Direnişe*. İstanbul: Sel yayınları.
- Melzer, P. (2015). *Death in the Shape of a Young Girl: Women's Political Violence in the Red Army Faction*. New York: NYU Press.
- Meşe, Z. (2018). *PKK / PYD Almanya İçin de Yakın Tehdit*. SETA. <https://www.setav.org/pkk-pyd-almanya-icin-de-yakin-tehdit/>
- Milli Savunma Bakanlığı. (2022). *Pençe Serisi Operasyonlar*. <https://www.msb.gov.tr/tr-TR/PenceSerisiOperasyonu>. (E.T. 8 Mart 2022).
- Moghaddam, M. F. (2005). *American Psychologist*, 60, (2), s.161-169.
- Orton, K. (2017). *The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*. The Henry Jackson Society. London.
- Rapoport, C. D. (2002). The four Waves of Rebel Terror and September 11. *The Journal of Generative Anthropology*, 8, (1). <http://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>.
- Sarı, B. (2019). *Vekillikten Çatışmaya, Çatışmadan Ortaklığa: PKK-Suriye İlişkilerinin Değişen Karakteristiği*. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*. 8, (1), s.107-132.

- Sarı, B. ve Tınas, M. (2018). “İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği”. Polis Akademisi Rapor, Ankara.
- Sarı, B. ve Tınas, M. (2018). İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Schmidinger, T. (2015). Suriye Kürdistanı’nda Savaş ve Devrim: Rojava’dan Sesler, Analizler. İstanbul: Yordam Kitap.
- Shekhawat, S. (2014). Gender, Conflict, and Peace in Kashmir: Invisible Stakeholders. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sims, J. (2007). Intelligence to Counter Terror: The Importance of All-Source Fusion. *Intelligence and National Security*. 22, (1), s.38-56.
- Strochlic, N. (2020). Six Years Ago, Boko Haram Kidnapped 276 Schoolgirl. Where Are They Now?. *National Geographic*. 1 Mart 2020. 7 Ocak 2022 <https://www.nationalgeographic.com/magazine/article/six-years-ago-boko-haram-kidnapped-276-schoolgirls-where-are-they-now> adresinden erişilmiştir.
- Şen, Y. F. (2018). Demokratik Toplumlarda Siyasal Şiddet ve Terörizm: Nedenlere ve Sonuçlara İlişkin Kavramsal Bir Çözümleme. Ankara: Kilit Yayınları.
- Taylor, R.W. (1987). *Terrorism and Intelligence*. *Defense Analysis*. 3, (2), s.165-175.
- TE-SAT. (2021). European Union Terrorism Situation and Trend Report. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2021_0.pdf (E.T. 10 Ocak 2022).
- The Institute for Economics and Peace (2015). *The Global Terrorism Index Report: Measuring and Understanding the Impact of Terrorism*, START.

- The Ministry of Foreign Affairs of Turkey (2021). Turkey's Efforts Against the Drug Problem. https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-efforts-against-the-drug-problem.en.mfa (E.T. 8 Ocak 2022).
- Tinas, M. (2020). Broadened Perspective on Foreign (Terrorist) Fighters in Syrian Civil War. *Liberal Düşünce Dergisi*. (94), s. 131-146.
- Tinas, M. ve Demirden A. (2020). Foreign Terrorist Fighters in PKK / YPG in Syria, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tinas, M., Demirden, A. (2020). Foreign Terrorist Fighters in PKK/YPG in Syria: Violent Extremism Backfires. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Torry, H. (2007). Germany's Once-violent Feminist Adopts Quiet Life. *Women's News*. 13 Ağustos 2017. 11 Ocak 2022 Erişilebilir: <https://womensnews.org/2007/08/germanys-once-violent-feminist-adopts-quiet-life/> adresinden erişilmiştir.
- Trad, R. (2019). The Alliances of Criminal and Terrorist Groups in Europe. *European Eye on Radicalization*. 17 Eylül 2019. 12 Ocak 2022 <https://eeradicalization.com/the-alliances-of-criminal-and-terrorists-groups-in-europe/> adresinden erişilmiştir.
- TRT Haber (2021). PKK/KCK'ya Sosyal Medya Operasyonu. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/pkkkckya-sosyal-medya-operasyonu-624091.html> (E.T. 8 Ocak 2022).
- TRT Haber (2021). Türkiye'den Çin'e Sert Tepki: Sizden Ders Alacak Değiliz. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyeden-cine-sert-tepki-sizden-ders-alacak-degiliz-621015.html>. (E.T. 10 Mart 2022).
- UNODC (2018). Investigation, Prosecution and Adjudication of Foreign Terrorist Fighter Cases for South and South-East Asia. Vienna: United Nations.

- US Bureau of Counterterrorism. (2022). Foreign Terrorist Organizations. <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/> (E.T. 13 Ocak 2022).
- VSSE (2021). Annual Report 2020. <https://vsse.be/sites/default/files/1-ra2020-ukt-l-single.pdf> (E.T. 1 Ocak 2022).
- Webel, C. (2004). *Terror, Terrorism, and the Human Condition*. New York: Palgrave Macmillan.
- Williams, P. ve McDonald M. (2008). *Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.
- Wood, M. R. ve Jakarna, T. L. (2017). Women on the Frontline: Rebel Group Ideology and Women's Participation in Violent Radicalization. *Journal of Peace Research*. 54 (1), s. 31-46.
- Yalçınkaya, H. (2017). IŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016). *Uluslararası İlişkiler*. 14, (53), s. 23-43.

